

λευθερωτικὸν Μέτωπον τῶν Σλαύων τῆς Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου), τὰ συν-εργαζόμενα στενῶς μετὰ τοῦ ΚΚΕ, διεκήρυσσον ὅτι συνέχιζον τὸ ἔργον τῆς ΕΜΕΟ (τῆς Ἑσωτερικῆς Μακεδονικῆς Ἐπαναστατικῆς Ὄργανώσεως), ἣτις ἐπεδίωκε τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν αὐτονόμησίν της. Τὸ ΚΚΕ ἔλαβεν ἀναφανδὸν τὸ μέρος τῶν «Σλαβομακεδόνων» καὶ παρεῖχε διαβεβαιώσεις περὶ ἐπικειμένης ὀριστικῆς ρυθμίσεως τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος.

8. Ἡ ἐνεργὸς ἀνάμιξις τῶν Σλαύων εἰς τὸ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας

Τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας ἀπὸ τοῦ 1941 ἤδη ἀναπτύσσει δραστηριότητα καὶ ἐπιτυγχάνει νὰ συγκροτήσῃ ταχέως ἐν Νοτίῳ Σερβίᾳ (Γιουγκοσλαβικῆ Μακεδονίᾳ) τμήματα ἀνταρτῶν, ἐνῶ τὸ ΚΚ Βουλγαρίας ἱκανοποιεῖται ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς ἐπιτυχίας τῆς συμμάχου πρὸς τὸν Ἄξονα ἀστικῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως καὶ ἀδρανεῖ.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καὶ δὴ ἀπὸ τῆς συνεργασίας τῆς Βουλγαρίας μὲ τὸν Ἄξονα ἡ Ρωσία τροποποιεῖ τὸ σχέδιον τῆς ἐν τῇ Χερσονήσῳ προπαγανδιστικῆς δράσεώς της ἐν σχέσει πρὸς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα. Οἱ παρτιζάνοι τῆς Γιουγκοσλαβίας κατ' ἐπιταγὴν τῆς Ρωσίας ἤρχισαν νὰ κινοῦνται δραστηρίως μὲ σκοπὸν νὰ ὑποκαταστήσουν τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὰς ἐπὶ τῆς Μακεδονίας σλαβικὰς διεκδικήσεις, τὰς ὁποίας αὐτὴ μὲν ὡς συνεργάτις τοῦ Ἄξονος ἐν περιπτώσει νίκης τῶν Συμμάχων δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ προβάλλῃ καὶ ὑποστηρίξῃ εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ Γιουγκοσλαβία, ὡς «θύμα τοῦ Ἄξονος», θὰ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀξιώσῃ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἐδαφικῶν της πρὸς νότον διεκδικήσεων εἰς βάρος τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας. Ὅθεν διαρκούσης τῆς κατοχῆς ὁ Τίτο τῇ διαταγῇ τῆς Μόσχας ἐπεζήτησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐπιρροήν του καὶ ἐπὶ τῶν βουλγαροφάνων τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας.

Τὰ γεγονότα παρασκευάζονται κυρίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1942. Ὁ Γιουγκοσλαῦος (Μαυροβούγιος τὴν καταγωγὴν) στρατηγὸς Τέμπο (ὁ Σφετοζάρ Βουκμάνοβιτς), ἡγούμενος τότε τῶν κομμουνιστῶν παρτιζάνων τῆς νοτίου Σερβίας (περιοχῆς Σκοπίων) εἰσήλθεν ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ ἦλθεν εἰς πρώτην ἐπαφὴν μὲ τοὺς Ἕλληνας κομμουνιστὰς τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μὲ ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ὀργανώσῃ τοὺς ἐν Βορείῳ Ἑλλάδι «Σλαβομακεδόνας». Τὸ ΕΑΜ ἐθεώρησεν ὡς εὐκαιρίαν νὰ παρακαλέσῃ τοὺς Γιουγκοσλαύους κομμουνιστὰς ὅπως ἀποστείλουν τμήμα Γιουγκοσλαύων παρτιζάνων ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἰδίων του προσπαθειῶν, ὥστε νὰ παρασυρθοῦν οἱ πληθυσμοὶ τῆς Μακεδονίας, οἱ ὅποιοι ἀπέφευγον νὰ ἐντα-

χθοῦν εἰς αὐτὸ καὶ παρέμενον διστακτικοὶ ἐξ ἀφορομῆς τῆς ἀντεθνικῆς δρασεώς του, ἣ ὅποια ἦτο καταφανής. Πράγματι τὴν 27^{ην} Ἀπριλίου 1942 μικρὸν τμήμα Γιουγκοσλαύων κομμουνιστῶν διεπεραιώθη εἰς ἑλληνικὸν ἔδαφος διὰ τῆς περιοχῆς Πρεσπῶν καὶ ἐκινήθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν περιοχὴν Κορεστίων¹.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς γερμανικῆς κατοχῆς ἐν Γιουγκοσλαυίᾳ ὁ Τίτο κατ' ἐπιταγὴν τῆς Μόσχας ἐπέτυχε νὰ προσεταιρισθῇ τοὺς ἀποτελοῦντας σημαντικὴν πλειοψηφίαν Βουλγάρους τῆς Γιουγκοσλαυικῆς Μακεδονίας² μὲ τὴν ὑπόσχεσιν νὰ τοῖς χορηγήσῃ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως, ὅπερ παρὰ τὰς σοβαρὰς ἀντιρροήσεις παλαιῶν Σέρβων πολιτικῶν ἐπραγματοποιήθη τῷ 1945 διὰ τῆς δημιουργίας τῆς Λαϊκῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας (τῶν Σκοπίων).

Ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1943 ἤδη οἱ Σλαῦοι κομμουνισταί, γηγενεῖς καὶ ἐλθόντες ἐκ Βουλγαρίας καὶ Γιουγκοσλαυίας, εἶχον ἐπικρατήσει τελείως εἰς τὰς συμμαριακὰς ὀργανώσεις τοῦ ΚΚΕ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατὰ διαταγὴν τῆς Μόσχας εἶχε προωθηθῆ εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν ἐκ τῆς περιοχῆς Σκοπίων ἐκ νέου καὶ ὁ στρατηγὸς Τέμπο³, ὅστις κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχεν ἔλθει εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ κομμουνιστὰς τοῦ ΕΑΜ. Οὗτος ἀπὸ τοῦ 1941 εἶχε καλέσει τοὺς ἐν Γιουγκοσλαυίᾳ «Μακεδόνας» νὰ συγκροτήσουν τὸν «Ἑθνικὸν Ἀπελευθερωτικὸν Στρατὸν τῆς Μακεδονίας»⁴ καὶ ἤδη συνέδεε τὰ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν του τμήματα μὲ τὸν ΕΛΑΣ⁵. Εὐθύς μετὰ τὴν ἰταλικὴν κατάρρευσιν (1943) ἡ Γιουγκοσλαυία τοῦ Τίτο ἐπέδειξεν ἀδιάλλακτον ἐχθρότητα κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ διεκήρυσσε τὰς βλέψεις της ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπελευθερωθοῦν οἱ «ἀδελφοὶ Μακεδόνας» τῆς Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀρκετοὶ Σλαῦοι τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας συνειργάσθησαν ὀλοφύχως μὲ τοὺς κομμουνιστὰς παρτιζάνους τοῦ Τίτο, ὅπως εἶχον προηγουμένως συνεργασθῆ μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς φασίστας Ἰταλοὺς καὶ Βουλγάρους, μὲ τὴν ἰδίαν πάντοτε ἐπιδίωξιν, τὸν διαμελισμὸν τῆς Βορείου Ἑλλάδος.⁶

1. Μ π ρ ά μ ο υ, σελ. 121.

2. Χ ρ η σ τ ῖ δ ο υ, σελ. 8.

3. Περὶ τοῦ προσώπου τούτου βλ. Stephen Clissold, Whirlwind. London 1949, σελ. 135.

4. L. Moïsov, σελ. 152.

5. Clissold, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 143, 144.—Barker, σελ. 92, καὶ 112-113. Εἰς τὸ Ε' συνέδριον τῶν παρτιζάνων τῆς 23^{ης} Ἰουλίου 1948 ὁ στρατηγὸς Τέμπο ἐξεφώνησε λόγον, εἰς ὃν διὰ μακρῶν ἀνέλυσε τὴν συνεργασίαν του μὲ τοὺς Ἑλληνας κομμουνιστὰς συμμαχοῖτας κατὰ τὴν προκειμένην ἐποχὴν (1943).

6. Χ ρ η σ τ ῖ δ ο υ, σελ. 10.

Τὴν 12ην Ἰουλίου 1943 συνήφθη ἐν Πετρισίω μεταξὺ τοῦ στελέχους τοῦ ΚΚΕ καὶ ἐκπροσώπου τούτου Ἰωάννου Ἰωαννίδου¹ καὶ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας Ντουςάν Νταςκάλωφ συμφωνία, καθ' ἣν ἀνελαμβάνετο ὑπὸ τοῦ ΚΚΕ ὑποχρέωσις νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν δημιουργίαν τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας, περιλαμβανοῦσης τὰ τρία αὐτῆς μέρη (Ἑλληνικὴν, Γιουγκοσλαβικὴν καὶ Βουλγαρικὴν)², τὴν ἐν τῇ Χερσονήσῳ ἴδρυσιν Σοσιαλιστικῆς σοβιετικῆς ἐνώσεως τῶν Βαλκανικῶν δημοκρατιῶν, περιλαμβανοῦσης τὴν Ἑλλάδα, τὴν Βουλγαρίαν, τὴν Σερβίαν, τὴν Μακεδονίαν, καὶ τὴν παραχώρησιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐδαφικῆς διεξόδου εἰς τὸ Αἰγαῖον. Τὸ σύμφωνον τοῦτο ἐδημοσιεύθη καὶ ἀπὸ τὸ ὄργανον τοῦ χιτλερικοῦ κόμματος Völkischer Beobachter καὶ δὲν ἠμφεσβητήθη ποσῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπὸ τὸ ΚΚΕ.

Οἱ κομμουνισταὶ μεθ' ἐκάστην διακήρυξιν ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος σπεύδουσι «νὰ θολώσουν τὰ νερά», διότι γνωρίζουσι καλῶς τὸν ἀντίκτυπον τῶν ἀκροβατισμῶν των. Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ συμφώνου Ἰωαννίδου - Νταςκάλωφ, ὅταν ἤρχισε περὶ τὸ τέλος τοῦ 1943 νὰ τὸ σχολιάζῃ ὁ Ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Λονδίνου. Ἐπηκολούθησαν ἀσθενεῖς ἀπόπειραι διαψεύσεως τῶν γεγονότων, ἀλλὰ παραλλήλως τὸ ΕΑΜ Θεσσαλονίκης διεκήρυξε διὰ τῆς ἀπὸ τῆς 12ης Σεπτεμβρίου 1944 προκηρῦξεώς του καὶ ταυτοχρόνον διαταγῆς πρὸς τὰ τμήματά του καὶ τὰς μονάδας τοῦ ΕΛΑΣ «ὅτι ἡ συμφωνία αὕτη πρόκειται νὰ ἐφαρμοστῇ. Πολεμήστε τὸν προδότη Ζέρβα, τὰ τάγματα ἀσφαλείας, τοὺς πλουσίους, τοὺς ἐμπόρους, πολεμήστε ὅλους, γιὰ νὰ μὴ συμμαχήσουν μετὰ τοὺς Γερμανοὺς ἐναντίον μας καὶ νὰ μὴ ἐμποδίσουν τὴν ἔνωση ὅλων τῶν προλεταρίων ἐδῶθε καὶ ἐκεῖθε ἀπὸ τὰ σύνορα»³. Μόνον κατὰ τὸ 1949, κατόπιν τοῦ δημιουργηθέντος ἐν Ἡνω-

1. Τοῦ κατόπιν ὑπουργοῦ τῆς ψευδοκυβερνήσεως Μάρκου καὶ βραδύτερον προέδρου αὐτῆς, ὅτε ἐξεκαθαρίσθη ὁ Μᾶρκος. Βλ. κείμενον ἐν Ἐπιβουλῇ, σελ. 11. Ἀντίγραφον ταύτης ἐπρομηθεύθη ὀλίγον μετὰ τὴν ὑπογραφήν της ἡ σχετικὴ ὑπηρεσία τῆς Πανελληνίου ἀπελευθερωτικῆς ὀργανώσεως (ΠΑΟ) ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ὑπέβαλεν εἰς τὴν ἐν Καίρῳ Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν καὶ τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Κατὰ τὰς ἐκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ 1945 μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ κατασχεθέντος εἰς τὸ χωρίον Μπούλα κομμουνιστικοῦ ἀρχείου στρατιωτικῆς μονάδος τοῦ ΕΛΑΣ ἀνευρέθη κεκρωμένον ἀντίγραφον ταύτης μετὰ σχετικῶν ἐγγραφῶν τοῦ ΕΑΜ τῆς 12-9-44 περὶ ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τῆς συμφωνίας ταύτης ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐπιβουλῇ, σελ. 14.— Δύο χρόνια πολέμου, σελ. 11-12.

2. Χ., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμὸς, σελ. 25. Καὶ τὸ σύμφωνον αὐτό, ὅπως ὅλοι αὐτοῦ ΚΚΕ ἐνέργειαι ἐπὶ Κατοχῆς, ἀποτελεῖ ἐφαρμογὴν τῶν πανσλαβιστικῶν ὀνειρῶν τῆς Ρωσίας, ἥτοι κυριαρχίαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ καὶ κάθοδον εἰς τὴν Μεσόγειον.

3. Μ π ρ α μ ο υ, σελ. 119.

μέναις Πολιτείαις καὶ Ἀγγλίᾳ θοοῦβου, τὸ ΚΚΕ ἤρχισε νὰ τὸ ἀποκηρῦσῃ¹. Μίαν ἀκόμη ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος τοῦ ἐγγράφου ἀποτελεῖ ἡ πλήρης σύμπτωσις του μὲ τὴν γενικωτέραν πολιτικὴν, τὴν ὁποίαν ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία εἶχε χαράξει ἤδη πρὸ τοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου ἐπὶ τοῦ γενικωτέρου ζητήματος τῆς Βαλκανικῆς ὁμοσπονδίας. Τὸ ὅτι δ' εἰς τὸ ἀνωτέρω ἐγγραφον ἡ Βαλκανικὴ αὐτὴ κομμουνιστικὴ ὁμοσπονδία ἀποκαλεῖται Βαλκανικὴ ἔνωσις σοβιετικῶν δημοκρατιῶν δὲν μεταβάλλει τὴν ἔννοιαν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Ἄλλωστε ἀργότερα ἡ ἰδίᾳ Βαλκανικὴ ὁμοσπονδία ἀναφέρεται ὡς «Ὁμοσπονδία τῶν Σλαύων τοῦ Νότου». Βασικὸν γνώρισμα τῆς πολιτικῆς αὐτῆς εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ὁμοσπονδία θὰ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὴν Γιουγκοσλαύιαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ Μακεδονίαν, χαρακτηριζομένην πλέον ὡς αὐτόνομον καὶ ἰσότιμον κράτος, καὶ ἐνδεχομένως ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία δὲν θὰ εἶχεν εἰμὴ τὴν σημασίαν γεωγραφικοῦ συμπληρωμάτος τῶν ὑπολοίπων σλαυικῶν βαλκανικῶν χωρῶν, διὰ νὰ φθάσῃ ἡ Ὁμοσπονδία μέχρι τοῦ Ταινάρου².

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἡ πολιτικὴ τῆς σοβιετικῆς διπλωματίας, ἡ παραμείνασα ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναλλοίωτος ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι σήμερον, μὲ ἐν μόνον ὀλιγοχρόνιον διάλειμμα ἀπὸ τοῦ 1944 μέχρι τοῦ 1948, ἐκδηλοῦται σαφῶς εἰς τὸ 6^{ον} ἄρθρον τοῦ συμφώνου Πετριτσιού. Ἡ Μακεδονία, ἡ Ἑλληνικὴ, ἡ Βουλγαρικὴ, ἡ Γιουγκοσλαυικὴ, χῶραι, τῶν ὁποίων τὰ ὅρια καθορίζονται σαφῶς ὡς ἐκτεινόμενα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Νέστου καὶ τοῦ ὄρους Ροδόπης μέχρι τῶν Ἀλβανικῶν Ἄλπεων καὶ τῆς Πίνδου, καὶ ἀπὸ τῶν ὄρεων Ρίλας καὶ Σκάρδου μέχρι τοῦ ὄρους Ὀλύμπου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς νήσου Θάσου, μεταβάλλεται εἰς «ἀνεξάρτητη, αὐτόνομη σοβιετικὴ δημοκρατία», ὅπως ἔλεγε τότε τὸ σύμφωνον, ἢ «εἰς αὐτόνομον, ἰσότιμον μακεδονικὸν κράτος», ὅπως λέγουν μεταγενέστεροι κομμουνιστικαὶ καὶ βουλγαρικαὶ δηλώσεις.

Τὴν 2^{αν} Αὐγούστου 1943 ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς βουλγαρικῆς ἐν Μακεδονίᾳ ψευδοεπαναστάσεως τοῦ 1903, τοῦ περιφήμου καταστάντος διὰ τῶν βουλγαρικῶν ψευδολογιῶν «Ἰλιν - Ντέν», ἡ Κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἐν Σκοπίοις ΚΚ Μακεδονίας, προελθόντος ἐκ τῆς ἐν Γιουγκοσλαυικῇ Μακεδονίᾳ τοπικῆς ὀργανώσεως τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας, συνῆλθεν εἰς τὴν περιοχὴν Πρέσπας τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας καὶ κατήρτισε πρόγραμμα διὰ τὴν δοῶσιν τοῦ μέλλοντος νὰ συσταθῇ καὶ ἐκεῖ «Σλαβομακεδονικοῦ Ἐθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου», ὁμοίου πρὸς τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὰς γιουγκοσλαυικὰς χώρας, καὶ ἤρξατο τῆς προπαρασκευῆς τῶν διατυπώσεων διὰ τὴν

1. Κύρου, σελ. 57.

2. Κύρου, σελ. 58-59.

σύγκλησιν τῆς ἰδρυτικῆς «πρώτης ἀντιφασιστικῆς συνελεύσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου Μακεδονίας».

Ὁθεν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1943 ἐπραγματοποιήθη σύσκεψις ἀντιπροσώπων τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας, ΚΚ Ἀλβανίας καὶ ΚΚΕ εἰς ἑλληνικὸν ἔδαφος. Κατ' αὐτὴν παρέστησαν ἕκ μέρους τοῦ ΚΚΕ οἱ Σιάντος καὶ Ἰωαννίδης, ἕκ μέρους τοῦ ΚΚΓ ὁ Τέμπο. Εἰς τὴν σύσκεψιν αὐτὴν συνεζητήθη ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ κατάστασις τῶν ἀνταρτικῶν κομμουνιστικῶν τμημάτων καὶ ἡ ἀμοιβαία βοήθεια τῶν ΚΚ πρὸς κατάληψιν τῆς ἀρχῆς εἰς τὰς ἀντιστοιχοὺς χώρας. Ὁ Γιουγκοσλαῦος ἀντιπρόσωπος Τέμπο ἔθεσε σαφῶς πρὸ τοῦ ΚΚΕ ζήτημα «Σλαβομακεδόνων» καὶ ἐπέμεινε ἐπὶ τῆς ἀνάγκης δημιουργίας χωριστῶν ἀνταρτικῶν τμημάτων ἐντὸς τοῦ ΕΛΑΣ. Συγχρόνως ἀπῆτει νὰ ἐπιτραπῇ ἡ λειτουργία σχολείων διὰ τὸν «μακεδονικὸν λαὸν» καὶ νὰ διακηρυχθῇ παρὰ τοῦ ΚΚΕ ὅτι εἰς τὸ μέλλον οἱ «Μακεδόνες θὰ δύνανται νὰ ὀμιλοῦν ἐλευθέρως τὴν γλῶσσαν των» καὶ «θὰ ζήσουν σὲ ἰσοτιμία καὶ ἰσοπολιτεία μὲ τὸν ἑλληνικὸν λαόν». Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΚΚΕ ἐδήλωσαν τότε ὅτι «δὲν ὑπάρχει κανένας μακεδονικὸς λαός, ἀλλὰ ὑπάρχουν Ἕλληνες, Σέρβοι καὶ Βούλγαροι, ποὺ ζοῦν στὴν περιοχὴ, ποὺ λέγεται Μακεδονία»¹. Σκοπὸς τοῦ Τέμπο ἦτο νὰ ὀργανώσῃ τοὺς σλαβοκομμουνιστὰς τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας εἰς συμμαχίας ὑπὸ κομμουνιστικὴν ἡγεσίαν².

Τὴν 20ὴν Δεκεμβρίου 1943 ἐσχηματίσθη εἰς Εὐρωπον (Φούστανην) τῆς Ἀρδέας ἡ δευτέρα «Μακεδονικὴ» ταξιαρχία (ἡ πρώτη εἶχε σχηματισθῆ εἰς

1. Μ π ρ ὶ ο υ, σελ. 121.— Τέμπο (Σφετοζάρ Βουκμάνοβιτς), Τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα τῆς Ἑλλάδος καὶ ὁ λαϊκοαπελευθερωτικὸς ἀγῶνας. Βελιγράδιον 1951, σελ. 14 μεταφράσεως, ἔνθα οὗτος ὁμολογεῖ τὰ ἀνωτέρω καὶ ἐπάγεται: «Οἱ πρακτικὲς συνέπειαι τῆς τέτοιας ἀντιμαρξιστικῆς ἐθνικῆς πολιτικῆς μὲ τὸ ἐθνικὸ ζήτημα ἦταν κατ' ἀρχὴν τὸ νὰ μείνῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ ἔξω ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ἀπελευθερωτικὸν κίνημα. Ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸ σὲ πρώτη γραμμῇ ζημιώνει τὸ ἴδιον τὸ λαϊκοαπελευθερωτικὸν κίνημα τῆς Ἑλλάδος. Μέχρι ποῦ πειὰ ἀργότερα, στὴν διάρκειαν τοῦ 1943, κάτω ἀπὸ τὴν πίεσιν τῶν μαζῶν, ἡ καθοδήγησις τοῦ λαϊκοαπελευθερωτικοῦ κινήματος στὴν Ἑλλάδα ἄρχισε μέχρις ἐνός σημείου νὰ ἀλλάξῃ τὴν πολιτικὴν τῆς μὲ τὸ μακεδονικὸν ἐθνικὸν ζήτημα. Μᾶλλον ὁ μακεδονικὸς λαὸς μπορούσε νὰ μιλήσῃ ἐλευθέρως τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν. Τοῦ ἐπετρέπετο νὰ ὀργανώσῃ δικῆς του ἐθνικῆς μαζικῆς ὀργανώσεως στὰ πλαίσια τοῦ λαϊκοαπελευθερωτικοῦ μετώπου Ἑλλάδος (ΕΑΜ). Στὸ Μακεδονικὸ Ἐθνικὸ Ἀπελευθερωτικὸ Μέτωπον ἐπιτρέπεται νὰ μορῆ νὰ ἐκδίδῃ ἐφημερίδα στὴν μακεδονικὴν γλῶσσαν κλπ. Ἐν τῷ μεταξὺ γιὰ κάποιον δικαίωμα τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ, ὅτι μὲ τὴν συμμετοχὴν του στὸν λαϊκοαπελευθερωτικὸν ἀγῶνα θὰ ἀποκτήσῃ τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαθέσεως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας, οὔτε λόγος μπορούσε νὰ γίνῃ. Ἡ καθοδήγησις τοῦ ΚΚΕ καὶ παρὰ πέρα ἐπίμονα στεκόταν στὴν ἀποψη ὅτι ὁ μακεδονικὸς λαὸς μπορεῖ ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν νὰ κατακτήσῃ μόνον ἐκπολιτιστικὴν αὐτονομίαν. Ἐν τούτοις παρὰ τὴν τέτοια πολιτικὴ ὁ μακεδονικὸς λαὸς μαζικὰ προσχωροῦσε στὸ λαϊκοαπελευθερωτικὸν κίνημα τῆς Ἑλλάδος».

2. Woodhouse, σελ. 64.— Barker, σελ. 110.

Δίβραν τῆς Γιουγκοσλαβίας). Εἰς Εὐρώπῳν ἔγινεν ἡ πρώτη μεγάλη πολιτικοστρατιωτικὴ συνάντησις Βουλγάρων, Γιουγκοσλαύων καὶ Ἑλλήνων κομμουνιστῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ στρατηγοῦ Τέμπο καὶ ἐκεῖ ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς νέας ὑπὸ γιουγκοσλαβικὴν ἡγεσίαν ὀργανώσεως τῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος κομμουνιστικῆς ἐπιβουλῆς.¹

Τὴν 11^{ην} Νοεμβρίου 1949 εἰς ἄρθρον τοῦ ἐπισήμου ὀργάνου τοῦ ΚΚ Μακεδονίας Σκοπίων, τῆς «Νόβα Μακεντόνια», ὁ Κράστιο Γσαρβενκόφσκι, μέλος τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚ Μακεδονίας, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἕκτης ἐπετείου ἀπὸ τῆς δημιουργίας τῆς πρώτης Μακεδονικῆς ταξιαρχίας ἔγραψεν: «Ἐκτοτε ἐδώσαμεν ζωὴν εἰς τὸ κίνημα τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ μακεδονικοῦ λαοῦ καὶ συνετρίψαμεν τὴν προδοτικὴν πολιτικὴν τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας, ἡ ὁποία διέσπασε τὴν ἐνότητα τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ. Οἱ ἄγῳνες μας εἰς τὴν Ἀρδέαν τῆς Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ οἱ ἄγῳνες μας ἐναντίον τῶν Βουλγάρων φασιστῶν κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1944 ἀποδεικνύουν πόσον ἀναληθεῖς εἶναι αἱ κατηγορίαι τῶν ὀπαδῶν τῆς Κομμουνισμοῦ, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα πράκτορες τοῦ Χίτλερ καὶ τοῦ Τσῳρτσιλ. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν περιοχὴν Ἀρδέας εὐρομεν τοὺς Ἑλληνας ἀντάρτας νὰ κρύπτονται μέσα σὲ σπήλαια καὶ νὰ περιμένουν ἀπλῶς νὰ τοὺς φέρον τροφήν. Πρὸς στιγμὴν κατορθώσαμεν νὰ τοὺς παρασύρωμεν νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν², ἐνῶ ὅμως αὐτοὶ εὐρίσκοντο εἰς τὰ ὄρη, ἡ ἰδικὴ μας ταξιαρχία κατῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀρδέας καὶ ἐπολέμησεν ἐναντίον τοῦ ἔχθροῦ³. Τὴν 28^{ην} Αὐγούστου 1949 ὁ Τέμπο ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν «Μπόρμπα»

1. Κ Ὑ ρ ο υ, σελ. 67. Τὴν κίνησιν τοῦ Τίτο, ὅπως προσεταιρισθῆ τοὺς Ἑλληνας κομμουνιστάς, διὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιήσῃ εἰς ἐνδεχομένην ἐν Ἑλλάδι συμμαχίαν ὑπὲρ αὐτοῦ ὀραῖον, εἶχεν ἀντιληφθῆ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Ἄγγλος ταξίαρχος Eddie, ἀρχηγὸς τῆς Βρετανικῆς ἀποστολῆς ἐν Ἑλλάδι εἰς τὸ ἀρχηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν, καὶ ἐν τῇ ἀπὸ 12^{ης} Ὀκτωβρίου 1943 ἐξαιρετικῶς ἀπορρήτῳ ἐκθέσει του πρὸς τὸ Γενικὸν συμμαχικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς (ὑπ' ἀρ. 85.4. A.S.) γράφει: «Ἡ ἀνάγκη θὰ μᾶς ἐπιβάλλῃ μιὰν ἡμέραν νὰ διαλύσωμεν τὸ ΕΛΑΣ, διὰ νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὁ Τίτο δὲν θὰ ἔχῃ ἐν Ἑλλάδι συμμαχούς ἐνόπλους καὶ δυναμικοὺς».

2. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές, διότι οὔτε ὁ ΕΛΑΣ οὔτε καὶ οἱ Σέρβοι παρτιζάνοι διεξῆγον ἀγῶνα κατὰ τοῦ κατακτητοῦ, W o o d h o u s e, σελ. 91. Ἐκ τοῦ περιεληθόντος εἰς χεῖρας τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων (τῆς ΠΑΟ) ἐγγράφου συμφωνητικοῦ μεταξὺ τοῦ καπετᾶν Κίτσου τοῦ ΕΛΑΣ, ἀντιπροσωπεύοντος τὴν Ὀμάδα μεραρχιῶν Μακεδονίας καὶ ἐνεργοῦντος κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ διοικητοῦ τῆς XI μεραρχίας μεφάρχου Λασσάνη καὶ τοῦ Γερμανοῦ ταγματάρχου Ἐρῖχ Φένσκε, ὡς ἐκπροσώπου τῶν ἐνόπλων γερμανικῶν δυνάμεων τῆς στρατιᾶς τοῦ Αἰγαίου, ὑπογραφέντος εἰς Λειβάδι Χαλκιδικῆς (βλ. κείμενον ἐν Ἐπιβουλῇ, σελ. 15) τῇ 1^η Σεπτεμβρίου 1944, εἶχε γίνῃ συμφωνία μὴ ἐπιθέσεως μεταξὺ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων. Δύο χρόνια πολέμου, σελ. 14.

3. Κ Ὑ ρ ο υ, σελ. 68.

τοῦ Βελιγραδίου ἄρθρον¹ με πολυτιμοτάτας πληροφορίας περὶ τοῦ τρόπου, με τὸν ὅποιον οἱ Γιουγκοσλαῦοι ἀναδιωργάνωσαν ὅλον τὸν ἀγῶνα τῶν κομμουνιστῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν, με δικαίωμα κριτικῆς καὶ ἐπιβολῆς τῶν ἰδικῶν τῶν ἀπόψεων, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι ἀσφαλῶς ἔπρεπε νὰ ἔχουν τὴν ἐξουσιοδότησιν τῆς Μόσχας, διὰ νὰ ἀναλάβουν τὴν ἡγεσίαν αὐτήν. Ἀποκαλύπτει τὰς σχέσεις τοῦ ΕΑΜ με τὰ ἀνάλογα τῆς Ἀλβανίας καὶ Γιουγκοσλαβίας κόμματα καὶ τὰς διαφωνίας, αἵτινες ὑπῆρχον τότε ὡς πρὸς τὰς κατευθύνσεις, τὰς ὁποίας ἠκολούθει τὸ ΕΑΜ. Τονίζει ὅτι κατὰ τὸ 1943 ἐδημιουργήθη ἀτμόσφαιρα κατάλληλος διὰ τὴν ἐκδήλωσιν καὶ δρᾶσιν λαϊκῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων εἰς ὅλην τὴν Ἰσλαβίαν Εὐρώπην, ἀναφέρεται δὲ εἰς τὴν δημιουργίαν μιᾶς γενικωτέρας στρατιωτικῆς καταστάσεως, ἡ ὁποία ἀπῆλλαξε τὴν Ρωσίαν τῶν ἀνησυχιῶν, τὰς ὁποίας εἶχε λόγω τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, καὶ τῆς ἐπέτρεψε νὰ ἐκδηλώσῃ πλέον σαφῶς τὴν κατακτητικὴν τῆς πολιτικῆν, ὅπως χαρακτηρίζεται αὕτη διὰ τῶν κινήματων, τὰ ὁποῖα εἶχον δημιουργηθῆ εἰς τὰς διαφόρους χώρας. Ἀναλύει τὰς βαρυσημάντους συσκέψεις, τὰς ὁποίας εἶχε με διαφόρους ἀντιπροσώπους τοῦ ΚΚΕ καὶ τοῦ ΕΑΜ, δηλαδὴ πρῶτον με τοὺς Σιάντον καὶ Ἰωαννίδην καὶ ἀργότερον με τοὺς Τζήμαν καὶ Καραγιώργην². Κατὰ τὰς συναντήσεις τοῦ Τέμπο με τὰς τέσσαρας αὐτὰς κομμουνιστικὰς προσωπικότητας οἱ Ἕλληνες κομμουνισταὶ τοῦ ἀνέπτυξαν διατὶ δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσουν ἐντονώτερον εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ «Λαϊκοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Κινήματος» ὡς καθαρῶς ἐπαναστατικῆς δράσεως, ἡ ὁποία νὰ ἀποβλέπη εἰς τὴν βιαίαν κατάκτησιν τῆς ἀρχῆς. Τῶ ἀνέφεραν ὅτι μία ἀπὸ τὰς βασικὰς ἐπιδιώξεις τῶν ἦτο ὁ προσηλυτισμὸς ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ τακτικοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅτι ἀπεκρύπτετο ὁ σαφῆς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς καὶ ἀπὸ τὰ μέλη τῶν ὁργανώσεων τῶν ἐπαναστατικῶν ομάδων τοῦ ΕΛΑΣ καὶ ὅτι ἀπηγορεύοντο ἀκόμη καὶ τὰ ἐπαναστατικὰ τραγούδια. Ἐτονίσθη κατὰ τὰς συναντήσεις τῶν αὐτῶν ὅτι αἱ διαταγαὶ διὰ τὴν τοιαύτην συγκάλυψιν εἶχον δοθῆ διὰ δύο κυρίως λόγους. Ὁ πρῶτος ἦτο ἡ ἐπιθυμία ὅπως μὴ τρομοκρατηθῆ ὁ ἐθνικὸφρων πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος με τὴν σαφῆ ἐμφάνισιν τοῦ κομμουνιστικοῦ χαρακτῆρος τοῦ κινήματος. Καὶ μόνον αὕτη ἡ ὑπόδειξις χαρακτηρίζει ἀρκετὰ σαφῶς ὅτι ἡ μεγάλη μᾶζα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἦτο ἀντί-

1. Κύροϋ, σελ. 69.— Ἰδίου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 179-181.

2. Ὁ Ἰωαννίδης διετέλεσεν ἀργότερον πρόεδρος τῆς ψευδοκυβερνήσεως τῶν συμμοριτῶν, ὁ Καραγιώργης εἶναι ὁ ἀντιστράτηγος τοῦ συμμοριακοῦ Γενικοῦ ἐπιτελείου», ὁ Σιάντος ἀπέθανε καὶ ὁ Τζήμας ἔχει ἐξαφανισθῆ. Οὗτος ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς σημαντικωτέρας μορφὰς τῆς κομμουνιστικῆς δράσεως καὶ εἶναι ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὅποιον ἀνετέθη ἡ ἐκτέλεσις τοῦ γενικωτέρου κομμουνιστικοῦ προγράμματος διὰ τὴν Μακεδονίαν. Κύροϋ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 180.

θετος πρὸς τὸν κομμουνισμὸν καὶ θὰ ἀντέδρα ἐπομένως κατὰ τῶν ἐπιδιώξεών του. Ὁ δεύτερος λόγος, τὸν ὁποῖον ἀνέφεραν, ἦτο ἡ οὐσιαστικὴ οἰκονομικὴ καὶ στρατηγικὴ ἐξάρτησις τοῦ ΕΑΜ ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἡ ἀνάγκη, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκοντο. Κατὰ ταῦτα τότε οἱ κομμουνισταὶ προσεπάθουν νὰ συγκαλύψουν τοὺς σκοποὺς των, διὰ νὰ λάβουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας ἐνισχύσεις ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους.

Ὁ στρατηγὸς Τέμπο δὲν ἐδίστασε νὰ ἐπικρίνῃ ὀλόκληρον τὴν πολιτικὴν τοῦ ΚΚΕ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τῆς ἐνάρξεως τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Κυρίως ὅμως ὁ στρατηγὸς Τέμπο κατηγόρησε τοὺς ἡγέτας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνισμοῦ, διότι δὲν ἔδωσαν ἀρκετὴν προσοχὴν καὶ δὲν ἐπέδειξαν ἀρκετὸν θάρρος διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ γενικωτέρου προγράμματος τῶν λαϊκῶν ἀπελευθερωτικῶν κινήσεων καὶ δὲν ἀντελήφθησαν ἐγκαίρως ὅτι περὶ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἐδημιουργήθησαν εὐνοϊκαὶ διὰ τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα συνθήκαι, ὅπως ὀργανώσουν ὅχι μόνον κινήματα ἀπελευθερωτικὰ ἐναντίον τῶν ξένων κατακτητῶν, ἀλλὰ καὶ κινήματα, τὰ ὁποῖα νὰ ἔχουν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν «κατάκτησιν τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας», δηλαδή τὴν βιαίαν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ¹.

Ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1943, δηλαδή ἀπὸ τῆς συναντήσεως τῆς Εὐρώπου, ἀρχίζει ἡ οὐσιαστικὴ διεύθυνσις τοῦ κομμουνιστικοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον ὀλόκληρον ὑπὸ τῶν Γιουγκοσλαύων². Ἐκ τῶν περιελθόντων εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων τόσον κατὰ τὴν Κατοχὴν, ὅσον καὶ μετὰ ταύτην κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὴν μετὰ τὰ Δεκεμβριανὰ τοῦ 1944 ἀποχώρησιν ἐξ Ἑλλάδος τῶν κομμουνιστῶν καὶ κατὰ τὸν συμμαρτυρικὸν πόλεμον τοῦ 1946 - 1949 διαφόρων κομμουνιστικῶν ἐγγράφων ἔχει ἤδη διαπιστωθῆ ἀναμφισβητήτως ἡ συνεργασία αὕτη. Οὕτως ἡ στενὴ συνεργασία, τὴν ὁποίαν τόσον διακαῶς ἀπὸ τοῦ 1934 ἔτι ἐπεθύμει τὸ ΚΚΕ μετὰ τῶν Σλαύων καὶ τῶν κομιτατζήδων, ἤδη ἐπραγματοποιήθη³.

1. Ὁ Καραγιώργης ἀπήντησεν ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον (ἀρχὰς Σεπτεμβρίου 1949) εἰς τὸ ἄρθρον αὐτὸ προσπαθῶν νὰ τονίσῃ ὅτι ὅλα αὐτά, τὰ ὁποῖα ἔλεγεν ὁ Τέμπο, ἦσαν ἀνακριβῆ, διότι, ἐνῶ ἡ Γιουγκοσλαβία ἐλάμβανε τεραστίαν βοήθειαν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ἡ Ἑλληνικὴ κομμουνιστικὴ ὀργάνωσις δὲν ἐλάμβανε παρὰ στοιχειώδεις μόνον ἐνισχύσεις. Τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ εἶναι πράγματι ἀστήρικτον, διότι εἰς τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἐξέδωκαν οἱ Γιουγκοσλαῖοι κομμουνισταὶ ἡγέται, ἐπαναλαμβάνουν τὸ παράπονον αὐτὸ «περὶ τῆς ἐλαχίστης βοήθειας ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας», ἐπαναλαμβάνεται δὲ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τόσον ἐντόνως, ὅσον τὸ χρησιμοποιοῖ καὶ ὁ Καραγιώργης. Εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ κομμουνισμοῦ, εἰς τὰς ὁποίας πρώτη δίδει τὸ παράδειγμα ἡ Ρωσία, παραπονομένη διὰ τὴν ἀνεπαρκῆ βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἐκ μέρους τῶν Δυτικῶν συμμάχων, διαρκοῦντος τοῦ πολέμου. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 180-181.

2. Κύρου, σελ. 70.

3. Christidès, σελ. 131 σημ. 1 καὶ 123.

Ἐνῶ τὸ ΕΑΜ, ἀποβλέπον μὲ παθολογικὴν μανίαν νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχὴν ἐν Ἑλλάδι, ὑπεδουλώνετο εἰς τὰ σλαυικὰ στοιχεῖα, τῶν ὁποίων τὴν ἐνίσχυσιν ἐξελιπάρει, τὰ τελευταῖα ταῦτα ἐπεδίωκον τὴν δημιουργίαν ὅσον τὸ δυνατόν καλυτέρας διὰ τὸν Σλαυισμόν θέσεως εἰς τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον θὰ ἐδημιούργει ἡ ἀποχώρησις τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων ἐκ Μακεδονίας. Τὸ ΕΑΜ ἄλλωστε ἐν Μακεδονίᾳ ἔπασχεν ἐσωτερικῶς καὶ εἶχε τελείως χάσει τὴν ἀρχικὴν ἑλληνικὴν μορφήν του, ἀφοῦ μετεῖχον αὐτοῦ τσοαῦτα ξένα, μὴ ἑλληνικά, καὶ βουλγαρίζοντα στελέχη, τὰ ὁποῖα καὶ τὸ παρέσυρον ὄλονεν καὶ περισσότερον εἰς τὸν κατήφορον, ἀκολουθοῦντα ἐκάστοτε τὴν πολιτικὴν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου σλαυικοῦ παράγοντος. Ἐκ τούτου προήρχετο καὶ ἡ κατ' αὐτοῦ ἐχθρότης ὀλοκλήρου τοῦ ἐθνικόφρονος κόσμου, ὅστις, ἀκούων μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του τὰς ἐκπομπὰς τῶν ραδιοσταθμῶν τοῦ Λονδίνου καὶ Καΐρου, ἐξεπλήττετο πῶς τὸν ἐκάλουν οἱ Σύμμαχοι νὰ ἐνταχθῇ εἰς τὸ ΕΑΜ καὶ τὸν ΕΛΑΣ, ἐκδήλως ἀνθελληνικὰ συγκροτήματα. Ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ εἶχε τὴν πεπλανημένην γνώμην, ὅτι, ἐὰν κατετάσσοντο εἰς τὰς ὀργανώσεις ταύτας ἐθνικόφρονες πολῖται, θὰ ἤλλασεν ὁ κομμουνιστικὸς χαρακτῆρ των. Εἶναι συνήθεια τῆς ἀγγλικῆς διπλωματίας, ὅταν τρέφῃ χιμαίρας, νὰ ἐπιμένῃ μετὰ πείσματος διὰ τὴν πραγματοποίησίν των, ἥτις ἐν τοῖς πράγμασιν εἶναι ἀδύνατος, καὶ νὰ ἀποκρούῃ ἀσυζητητὶ πᾶσαν ἐπὶ τῶν ἀπόψεών της ἀντίρρῃσιν¹.

Ἡ προκήρυξις τῆς «Ἀχιδικῆς ἐπιτροπῆς Καστοριάς», ὀργάνου τῶν βουλγαριζόντων ἑαμικῶν κύκλων, διακρίνει σαφῶς ἰδίως ἐθνικότητος μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Μακεδόνων γράφουσα: «Μαζὶ μὲ τὴν μάζα τῶν Ἑλλήνων καὶ Μακεδόνων χειροπιαστὰ στὸ ἴδιο χαράκωμα. Μακεδόνες, μὴ ξεχνᾶτε ὅτι εἰσθε ἔθνος ποὺ ἔσβυσε ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια κάτω ἀπὸ τὴν βία τῶν κατακτητῶν καὶ κάθε τόσο ἀλλάζετε χέρια ἀφέντη. Μὴ ξεχνᾶτε πῶς τὰ παιδιὰ τῆς Μακεδονίας ἔχουν δώσει ποτάμι τὸ αἷμα γιὰ τὴν λευτεριά τους. Μιμηθῆτε τὴν ΕΜΕΟ, τοὺς ἀρχηγούς της ἤρωες Γκότσε Ντέλτσεφ καὶ Τσακαλάρωφ. Μὴ λησμονῆτε τὸ Ἰλίντεν. Θάνατος στοὺς προδότες. Λευτεριά στὸν λαό»².

1. Διάφοροι ἀριστερίζοντες Ἀγγλοὶ πολιτικοὶ κατηγοροῦν τὴν Βρετανικὴν κυβέρνησιν, διότι δὲν ἐπίεσε τοὺς Ἕλληνας πατριώτας, τοὐλάχιστον τοὺς δημοκρατικούς, νὰ εἰσέλουν εἰς τὸ ΕΑΜ καὶ νὰ ἀσκήσουν ἐπ' αὐτοῦ εὐνοϊκὴν ἐπιρροήν, πρὶν περιέλθῃ τοῦτο ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ ΚΚΕ (βλ. Ν ο e l B a k e r, σελ. 43 καὶ ἐπιστολὴν του τῆς 28ης Φεβρουαρίου 1946, δημοσιευθεῖσαν εἰς τοὺς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου), ἀγνοοῦντες ὅτι τὸ ΕΑΜ δὲν περιῆλθε μεταγενεστέρως, ἀλλὰ ἦτο εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον τοῦ ΚΚΕ, διότι ὑπὸ τούτου καὶ μόνον ἐδημιουργήθη κατὰ τὰς ρωσικὰς διαταγὰς καὶ ὅσοι τυχόν ἐθνικόφρονες κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη προσεχώρησαν εἰς αὐτὸ κατ' οὐδὲν ἠρωϊκῶν ἢ ἠκούοντο, πολλοὶ δὲ ὡς «ἀντιδρώντες» εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ ΚΚΕ ἐξετελέσθησαν ἀγρίως.

2. Μ π ρ ὶ ο υ, σελ. 131.

Ὁ Βούλγαρος σύνδεσμος Κάλτσεφ, συμμορφούμενος πρὸς ὀδηγίαν, ἃς ἔλαβεν ἐκ τοῦ ἐν Μοναστηρίῳ κέντρου τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας, ἐπεξήτησε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ ΣΝΟΦ καὶ ἐζήτησεν ἵνα παρουσιάσῃ ἐκπροσώπου τοῦ ΕΑΜ καὶ ΕΛΑΣ συναντηθοῦν εἰς τὴν περιοχὴν Ἐδέσσης, διὰ νὰ καταρτίσουν τὴν σχετικὴν συμφωνίαν συνεργασίας ἐν τῷ μέλλοντι. Τὴν πρότασιν αὐτὴν τὸ ΕΑΜ ἐδέχθη. Ὁ Τζήμας, ἰδιουτικὸν μέλος τοῦ ΣΝΟΦ, ἐστάλη νὰ ἐκπροσωπήσῃ πάλιν τὸ ΕΑΜ εἰς τὴν συμφωνίαν μὲ τὸν Κάλτσεφ περὶ ΣΝΟΦ. Αὐτὸ δύνανται νὰ χαρακτηρισθῇ χωρὶς ἀμφιβολίαν ὡς πρῶτου μεγέθους ἐπιτυχία τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας καὶ πολιτικῆς, τύφλωσις δὲ καὶ μωρία τοῦ ΚΚΕ, ἃν εἶναι ἀληθὴς ὁ ἰσχυρισμὸς του, ὅτι δὲν ἦτο ὄργανον τῶν Σλαύων, διότι οὕτω πράκτορες τῶν Βουλγάρων ἐχειρορίζοντο διὰ λογαριασμὸν του σοβαρώτατα ζητήματα. Τὴν 22αν Ἰανουαρίου 1944 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ συνεδρίου τοῦ ΕΑΜ τῶν Βαλκανίων (Ἐθνικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου) ἐγένετο ἡ συνάντησις καὶ ὑπεγράφη μεταξὺ τοῦ Β. Κάλτσεφ ἡ ἐκ μέρους τοῦ ΣΝΟΦ καὶ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ΕΑΜ Α. Τζήμα ἡ εἰς Καρυδιὲς Ἐδέσσης ἐπὶ τοῦ Καϊμακτσάλαν³ συμφωνία, καθ' ἣν προεβλέπετο ἡ ἴδρυσις σοβιετικῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσίας, ὠρίζετο ὡς χῶρος τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ ΣΝΟΦ ὀλόκληρος ἡ δυτικὴ Μακεδονία (νομοὶ Φλωρίνης καὶ Καστορίας, ἐπαρχία Ἑορδαίας), ὁ νομὸς Κιλκίς καὶ αἱ ἐπαρχίαι Ἀλμωπίας, Γιαννιτσῶν, Παιονίας. Ὅταν θὰ ἀπεχώρουν οἱ Γερμανοί, ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἀνελάμβανε νὰ καταλάβῃ ὅλα τὰ ἀστικά κέντρα τῆς Μακεδονίας καὶ ὑπ' αὐτοῦ θὰ κατελείπετο ἡ διοίκησις τῆς χώρας εἰς χεῖρας τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΣΝΟΦ. Εἰς ἀντάλλαγμα οἱ κομμουνισταὶ ἀπεδέχοντο τὴν πλήρη αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας, τὴν συμπερίληψιν τῆς ἐντὸς τῆς σλαυικῆς δημοσπονδίας τῶν Βαλκανίων⁴ καὶ τὴν πλαισίωσιν μιᾶς διεθνοῦς μεραρχίας, ἡ ὁποία θὰ συνεκροτεῖτο ὑπὸ Βουλγάρων ἀξιωματικῶν εἰς Καϊμακτσάλαν⁵. Οἱ βαρύτετοι

1. Ἐμφανιζομένου εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ ὡς ὄργανόν του.

2. Ἐν κριτῇ δὲ καὶ ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σταδιοδρομίας τοῦ Τζήμα, ὅστις ἀπὸ παράγων τῆς βουλγαρικῆς πολιτικῆς μετέστη καὶ ἠκολούθησε τὴν γιουγκοσλαυικὴν θέσιν ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ, ἐξηγουῦνται πλήρως οἱ στρατιωτικοὶ ὄροι τῆς συμφωνίας τῶν Καρυδιῶν καὶ ἡ ἐξ ὑπαρχῆς ἰδεολογικὴ συγγένεια τοῦ ΣΝΟΦ πρὸς τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας, εἰς τὸ ὁποῖον τελικῶς προσεκολλήθη. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 123.

3. Woodhouse, σελ. 297.— Δύο χρόνια πολέμου, σελ. 13. Κείμενον εἰς Ἐπιβουλὴν, σελ. 13-14.— Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 120.

4. Christidès, σελ. 131.— X., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμὸς, σελ. 28-29.

5. Ἐπὶ πλέον καθιερώθη ἡ σημαία τῆς Σοβιετικῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας, ἔχουσα τὴν ἀντίθετον σειρὰν τῶν χρωμάτων τῆς βουλγαρικῆς καὶ μὲ ἀστέρα εἰς τὸ κέντρον, καὶ ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν οἱ Βούλγαροι νὰ κατασκευασθῶσιν εἰς

διὰ τὸ ΕΑΜ ὄροι δὲν φαίνονται καὶ παράδοξοι, ἀναγνωρισθέντος δὲ τοῦ ΣΝΟΦ ὡς κράτους ἐν κράτει, λίαν ἐνωρὶς ᾠδήγησαν οἱ ὄροι οὗτοι τὸ ΚΚΕ εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας καὶ ἐπιζημίους περιπλοκάς¹. Ἡ συμφωνία Καρυδιῶν ἐγένετο κατόπιν «ντιρεκτίβας» τῆς Κομμιντέρν καὶ ἄνευ ἀντιρρήσεώς τινος τοῦ ΚΚΕ, διότι οὔτε καὶ συζήτησις κ' ἄν ἐγένεν ἐπὶ τῶν ὄρων αὐτῆς. Ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα παρεμβάσεως ἀνωτέρων κομμουνιστικῶν κλιμακίων.

Ὁ Πανσλαυισμὸς δι' ἄλλην μίαν φορὰν ἀνεμείγνυε κομμουνισμόν, ἀστισμόν καὶ ἐπαναστατικὰς ὁργανώσεις, προγράμματα καὶ διακηρύξεις, πρόσωπα, κινούμενα ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ὁργάνωσιν, ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἰδεολογίαν κατὰ τρόπον ἀκατάληπτον καὶ λαβυρινθώδη, ὁ ὁποῖος ἀπαιτεῖ κόπον πολὺν καὶ σοβαρὰν μελέτην τῶν κομμουνιστικῶν μεταμορφώσεων, διὰ νὰ γίνῃ νοητὸς καὶ πιστευτὸς ὡς δυνατὸς².

Εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν Καρυδιῶν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες κομμουνισταὶ ὁμιλοῦν ἐπισήμως περὶ «Σλαυομακεδόνων»³. Κατὰ ταῦτα ὑπάρχει πρόοδος ἐναντι τῶν παλαιῶν συνθημάτων τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ορίπτεται ἡ ἰδέα δημιουργίας νέας ἐθνότητος, τῆς «σλαυομακεδονικῆς». Ποία ἡ πολιτικὴ σημασία τοῦ νέου συνθήματος; Πιθανῶς δύναται νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὰς ἐξῆς δύο παρατηρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπιβάλλουν μετατόπισιν τοῦ βάρους προστασίας ἐκ μέρους τῆς Ρωσίας ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν⁴ α) ὁ παράγων Τίτο ἀνεπτύσσειτο καθ' ἡμέραν καὶ κατελάμβανεν ὑπολογίσιμον καὶ ἡγέτιδα θέσιν ἐν τῇ Βαλκανικῇ, β) ὁ παράγων Βουλγαρία εὗρισκετο εἰς μειονεκτικὴν θέσιν, καθόσον αὕτη θὰ ἐξήρχετο τοῦ πολέμου ὡς ἠττημένη χώρα καὶ ἠθικῶς βεβαρημένη ὡς συνεργάτις τοῦ Ἄξονος, καὶ ἡ πλήρης ἀνόρθωσις της παρὰ τὰς οἰασθήποτε μεταβολὰς τοῦ καθεστώτος ἐφαίνετο δυσχερῆς πολιτικῶς. Ὅθεν ἔδει νὰ ἐπιδιωχθῇ σχῆμα ἀρεστὸν εἰς τοὺς Γιουγκοσλαύους. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1906, Σέρβοι ἐθνικισταί, ὡς ὁ Cvijic⁵, εἶχον ὑποστηρίξει τὴν ὑπαρξίν σλαυομακεδονικῆς ἐθνότητος (Macedoslaves)⁶. Διατί νὰ μὴ γίνῃ στροφή πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν; Ἐδημιουργεῖτο λοιπὸν κάτι τὸ καινοφανές, τοῦ ὁποῖου ἡ προῖστορία ἀνάγεται πράγματι εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1943 γενομένην παρέμβασιν τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ, πραγματοποιηθεῖσαν κατόπιν παρακλήσεως τοῦ ἰδίου ΚΚΕ⁷. Τὸ

τὰς ἀρχὰς Κατοχῆς κάθε δυναμικὸν στοιχεῖον, διὰ νὰ μὴ ἀναπτυχθῇ ἐθνικιστικὴ κίνησις.

1. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 122 - 123.

2. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 130.

3. Ἔως τότε ὠμίλουν ἀπλῶς περὶ «Μακεδόνων».

4. J. Cvijic, The ethnography of Macedo-Slavs. London 1906.

5. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 121.

ΚΚΕ ὄχι μόνον δὲν ἀπεκήρυξε τὴν συμφωνίαν αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπεβεβαίωσε μετ' ὀλίγον δι' ὄσων ἔγραψεν ἡ «Λαϊκὴ Φωνή», καὶ τὰ ὁποῖα παρεθέσαμεν ἀνωτέρω¹.

Ἡ πραγματικὴ καὶ ἐντατικὴ ἔναρξις τῆς δράσεως τοῦ ΣΝΟΦ ἀρχίζει μόνον τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1944, ὅποτε τὸ ΕΑΜ ὑποχρέωσεν ὅλους τοὺς «Σλαυομακεδόνας» νὰ ἐγγραφοῦν εἰς αὐτὸ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας Κάλτσεφ-Τζήμα. Μία ἐκ τῶν κυριωτέρων ἐκδηλώσεων τῆς δράσεως τοῦ ΣΝΟΦ, ὡς πρῶτον ἐπακόλουθον τῆς γενομένης συμφωνίας, ἦτο ἡ συγκέντρωσις τῶν εἰς τὸ ΕΑΜ ἐντεταγμένων ἀνταρτῶν, τῶν καταγομένων ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, καὶ ἡ δημιουργία χωριστοῦ Μακεδονικοῦ τάγματος ὑπὸ τὸν Ἡλίαν Δημάκην ἢ Γκότσε, ὁ ὁποῖος ἐπέπρωτο νὰ ἐξελιχθῆ εἰς ἓνα ἐκ τῶν κυρίων παραγόντων τῆς νέας μορφῆς τῆς ἐναντίον τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας ἐπιθέσεως².

Τὴν 22^{αν} Φεβρουαρίου 1944 ὁ Ἄγγλος πρωθυπουργὸς Τσῶρτσιλ προσέβη εἰς δηλώσεις ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων καὶ ἐστιγματίσε τὸν ΕΛΑΣ χαρακτηρίσας αὐτὸν «ὡς ἐλάχιστα ἐνδιαφερόμενον διὰ τὴν καταπολέμησιν τῶν Γερμανῶν καὶ ἐργαζόμενον μόνον διὰ τὴν κατάρτησιν τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα», ἠπέιλησε δὲ ὅτι καὶ ἡ Βρετανικὴ κυβέρνησις «θὰ λάβῃ ἀνάλογον στάσιν», ἐὰν ἐσυνέχιζε τὴν τακτικὴν του αὐτήν. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι ἡ κομμουνιστικὴ αὐτὴ δρᾶσις ἐσυνεχίσθη πλέον ἀδεσμεύτως καὶ ὅτι ὁ ΕΛΑΣ ἔπαυσε νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν του τὰς ἀπειλάς, αἵτινες προήρχοντο ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγείου εἰς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἀπλούστατα εἶχεν ἤδη λάβει τόσον σαφεῖς ὁδηγίας ἀπὸ τὴν Μόσχαν, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ πλέον νὰ ὀπισθοχωρήσῃ³. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρχίζει ἡ προετοιμασία τῆς μεγάλης κομμουνιστικῆς ἐπιθέσεως, τὴν ὁποίαν δύναται τις νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς τὸν «πρῶτον γῦρον» τοῦ κομμουνιστικοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος.

Δεδομένου ὅτι προεβλέπετο συντόμως ἀνάληψις δράσεως ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἐν τῇ Βαλκανικῇ, οἱ Ἄγγλοι κατέβαλλον προσπάθειάς διὰ τὴν δημιουργίαν ποιᾶς τινος καταστάσεως ἀνοχῆς μεταξὺ τῶν ἐν πολέμῳ διατελούντων τμημάτων τοῦ ΕΔΕΣ καὶ ΕΛΑΣ. Μετὰ συζήτησιν δέκα ἕξ ἡμερῶν (12-28 Φεβρουαρίου) τὴν 29^{ην} Φεβρουαρίου 1944 συνήφθη τῇ ἐπιμονῇ τῶν Ἄγγλων μεταξὺ τούτων ἡ συμφωνία τῆς Πλάκας⁴, ἣτοι ἀνακωχὴ μεταξὺ

1. Βλ. ἀνωτ. σελ. 272.

2. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 124.

3. Κ ὕ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 183.

4. Ζ α φ ε ι ρ ο π ο ὄ λ ο υ, σελ. 94.— Woodhouse, σελ. 179 καὶ κείμενον συμφωνίας εἰς σελ. 303.— Π υ ρ ο μ ἄ γ λ ο υ, σελ. 195 ἕξ.— Πρακτικὰ συσκέψεως Μυροφύλλου Πλάκας, σελ. 198 ἕξ., καὶ πρωτόκολλον συμφωνίας συσκέψεως σελ. 263.— Byford-Jones, σελ. 85.

τοῦ ΕΔΕΣ καὶ τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ, ἥτις ἐν τοῖς πράγμασιν οὐδόλως ἐτηρήθη ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ. Ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον (Ἀπρίλιος 1944) συνήφθη μεταξὺ τοῦ ΕΔΕΣ καὶ ΕΛΑΣ νέα ὁμοία συμφωνία εἰς Κούτσαιναν τῆς Ἡπείρου, ἡ ὁποία ἐπίσης δὲν ἐτηρήθη.

Ἡ Ρωσία, παρακολουθοῦσα ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὅλας αὐτὰς τὰς κινήσεις, ἤθελε νὰ δημιουργήσῃ εἰς ἀντίρροπον ἰσχυρὰ σλαυικὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα ἐν δεδομένη περιστάσει θὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ ἰσοφαρίσουν τὰ ἐθνικὰ, ἀποτελεσθησόμενα ἐκ τῶν τοῦ ΕΔΕΣ καὶ τῶν ἐνδεχομένως μελλόντων νὰ προσχωρήσουν εἰς αὐτὰ ἐθνικοφρόνων τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τοῦ ΕΑΜ. Τοῦτου ἕνεκα ἀπέστειλε πρὸς τὸ ΚΚΕ σχετικὰς ὁδηγίας καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1944 τὸ ΕΑΜ ὑπεχρέωσεν ὅλους τοὺς «Σλαυομακεδόνας», μὴ εἰσέτι ἐκδηλωθέντας, ὀπλίτας τοῦ ΕΛΑΣ νὰ ἐνταχθοῦν εἰς τὸ ΣΝΟΦ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος γενικώτεραι ἐπιδιώξεις τῆς Ρωσίας ἦσαν: α) νὰ παραταθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἢ ἐν Ἑλλάδι τριπλῆ ἐχθρική κατοχὴ πρὸς πλήρη οἰκονομικὴν ἐξαθλίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, εἰς τρόπον ὥστε οὗτος κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελευθερώσεως, ἀπομένων ἄνευ ἠθικοῦ καὶ δυνάμεως, νὰ μὴ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβῃ μὲ πιθανότητος ἐπιτυχίας ἀγῶνα κατὰ τῶν κατακτητῶν, β) νὰ στερηθῇ τῶν ἐθνικῶν ἐκείνων δυνάμεων, αἵτινες, ἀνασυγκροτηθεῖσαι ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ, θὰ ἐπέτρεπον εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ μετάρχη τῶν τελευταίων φάσεων τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐξ ἴσου ἐνδόξως καὶ ἐπιτυχῶς ὅπως καὶ κατὰ τὰ ἔτη 1940 - 41, γ) νὰ ἐμφανισθῇ ἡ Ἑλλάς ὡς χώρα ἐξουθενωμένη καὶ ἀνίκανος νὰ καταβάλλῃ συνεχῆ προσπάθειαν πρὸς ἀνόρθωσίν της μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου καὶ κατ' ἀκολουθίαν νὰ παύσῃ νὰ θεωρῆται σοβαρὸς παράγων ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ προηγεῖτο πλέον, ὡς κατὰ τὸ παρελθόν, τῶν γειτόνων της εἰς τὰ ἐκπολιτιστικὰ ἔργα, καὶ δ) νὰ προπαρασκευασθῇ καταλλήλως ἢ ἐν τῇ χώρᾳ ἐπικράτησις τοῦ κομμουνισμοῦ, ἡ ὁποία θὰ καθίστα τὴν Ἑλλάδα ὑπόδουλον εἰς τὴν ἐτοιμαζομένην μεγάλην Σλαυικὴν ὁμοσπονδίαν, τὴν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τῆς Μεσογείου, καθόσον διὰ τὰ μεγάλα ρωσικὰ σχέδια ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ἐξασφάλισις τῆς μικρᾶς ἑλληνικῆς χώρας, ἥτις κατεῖχεν ἐν ἀπὸ τὰ πλέον ἐπικαιρὰ σημεῖα εἰς τὸ «σταυροδρόμιον» τῶν τριῶν ἡπείρων¹.

Κατὰ τὸν Ἰανουάριον-Φεβρουάριον τοῦ 1944 εἶχον δημιουργηθῆ βασικαὶ διαφοραὶ ἀντιλήψεων ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐναντι τῆς Βουλγαρίας στάσιν τοῦ ΣΝΟΦ καὶ τοῦ ΕΑΜ, πρὸς διευθέτησιν τῶν ὁποίων συνεκλήθη τὴν 2αν Ἀπριλίου 1944 εἰς Χάλαρα τῆς Καστορίας εἰδικὸν συνέδριον συμφιλιώσεως. Εἰς τοῦτο μετέσχε καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ ΚΚ Μακεδονίας (Σκοπίων) ὁ «Σλαυομακεδὼν» Χότσκος, ὅστις ἀφῆκε σαφῶς νὰ ἐννοηθῇ ὅτι οἱ ἡγέται

1. Κύρου, Ἡ νέα ἐπίθεσις, σελ. 7.

τοῦ γιουγκοσλαβικοῦ κινήματος τῶν παρτιζάνων δὲν ἦσαν σύμφωνοι μὲ τὴν δρᾶσιν μερικῶν ἡγετῶν τοῦ ΣΝΟΦ καὶ ἰδίως τοῦ Γκότσε, ἥτις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν προσάρτησιν τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Βουλγαρίαν, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ δοθῇ ἐντελῶς νέα κατεύθυνσις εἰς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα¹. Τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας ἤσκει πλέον σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον παρέσυρε τὰ ἰθύνοντα στελέχη τοῦ ΣΝΟΦ, τὰ ὁποῖα καὶ ἐξαπέλυσαν σφοδρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ΕΜΕΟ, τοῦ Κάλτσεφ καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἀστικοῦ τότε κράτους, διὰ τῶν κομμουνιστικῶν ἐντύπων, τὰ ὁποῖα ἐσκορπίσθησαν πανταχοῦ καὶ ἐδημοσιεύοντο εἰς τὰ δημοσιογραφικὰ ὄργανα τοῦ ΣΝΟΦ.² Οἱ μετέχοντες εἰς τὸ ΣΝΟΦ ὡς ἀπλᾶ μέλη αἰφνιδιάσθησαν καὶ ὑπέστησαν σύγχυσιν ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον αὐτὴν στροφὴν τῆς ἡγεσίας των, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ Κάλτσεφ, ἀλλὰ τὰ γεγονότα ἐξειλίσσοντο πλέον σαφῶς. Ἀποτέλεσμα τοῦ συνεδρίου τῶν Χαλάρων ὑπῆρξεν ἡ ἀποσπίρτησις τοῦ Γκότσε μετὰ τοῦ ΣΝΟΦ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ ἡ πλήρης προσκόλλησις του εἰς τὸν Τίτο. Ὁ Γκότσε ἀπήντα εἰς τὸν Καπετὰν Σλομπόντα (Εὐστάθιον Κέντρον), ὡς οὗτος γράφει εἰς τὴν ἐκθεσὶν του: «Δὲν μπορεῖς νὰ κάνης τίποτε, γιατί τὸ τάγμα μου δὲν ὑπακούει στὸ ΚΚΕ οὔτε στὸν ΕΛΑΣ. Ἡμεῖς συνδεόμαστε μὲ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ κεῖ πέρνομε καθοδήγησι μὲ τοὺς συνδέσμους ποὺ μᾶς στέλνουν τακτικὰ καὶ τοὺς στέλνομε κι' ἐμεῖς».³

Ἐκ παραλλήλου τὸ ΚΚΕ ἐν τῇ Κεντρικῇ καὶ τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν ἐπαφὴ μὲ τοὺς Γιουγκοσλαύους, ἐτήρει φιλοβουλγαρον πολιτικὴν. Εἰς τὰ μέσα Σεπτεμβρίου 1944 ἐν Μελισσοχωρίῳ ΒΔ τῆς Θεσσαλονίκης ὑπεγράφη μεταξὺ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας Φιλίπποβιτς, ἐκ τῶν ἰθυόντων τὰ τῆς Βουλγαρικῆς λέσχης Θεσσαλονίκης, τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὑπολοχαγοῦ Γιούνωφ, τοῦ τοπικοῦ καπετάνιου τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΠΕΕΑ Τασινοπούλου σύμφωνον, τοῦ ὁποίου τὰ κύρια σημεῖα ἦσαν: 1) Ἄμεσος ὑποστήριξις τοῦ ΕΛΑΣ μὲ πολεμικὸν ὕλικόν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, 2) ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς δὲν θὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ θὰ ὑποστηρίξη τὰς ἐπιχειρήσεις του, 3) κατὰ τὴν ἀγγλοαμερικανικὴν ἀπόβασιν ἐν Ἑλλάδι θὰ ἐνωθοῦν τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα καὶ ὁ ΕΛΑΣ, ὁ ὁποῖος ὑποχρεοῦται νὰ τὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὰς τάξεις του καὶ νὰ τὰ ὑποστηρίξη, 4) τὸ ΕΑΜ καὶ ὁ ΕΛΑΣ ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἰδρῦσουν ἀνεξάρτητον Μακεδονίαν μετὰ

1. Βλ. λεπτομερείας Χ., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμὸς, σελ. 30 - 31. — Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 124.

2. Βλ. ἐγκύκλιον ΣΝΟΦ, δι' ἧς ἀποκηρύσσεται ὁ Κάλτσεφ καὶ ἡ ΕΜΕΟ καὶ δλόκληρον τὸ βουλγαρικὸν συγκρότημα, εἰς Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 125.

3. Ἐπιβουλή, σελ. 135. — Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 128.

τὸ τέλος τοῦ πολέμου, 5) κατάργησις τῶν συνόρων μεταξὺ Βουλγαρίας, Ἑλλάδος καὶ Σερβίας.¹

Ἡ ὑπογραφή τοῦ συμφώνου τούτου ἀνηγγέλθη μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν Καίρου, εἰς τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς καὶ εἰς τὰ ἐν Ἰταλίᾳ εὐρισκόμενα κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας κλιμάκια ὑπὸ τῆς Πανελληνίου ἀπελευθερωτικῆς ὀργανώσεως (ΠΑΟ) καὶ τοῦ ἀναλαβόντος μετ' ὀλίγας ἡμέρας τὴν Γενικὴν διοίκησιν Βορείου Ἑλλάδος ὑποστρατήγου ἐν ἀπ. Α. Χρυσοχόου. Ἡ φίλα φρονοῦσα πρὸς τὸ ΕΑΜ ἀγγλικὴ ἐφημερὶς «Daily Herald» ἔγραφε τότε: «Τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα, μετημφισμένα εἰς παρτιζάνους καὶ διατεινόμενα ὅτι εἶναι κομμουνισταί, ἔχουν προφανῶς κατορθώσει εἰς μερικὰς περιπτώσεις νὰ παραπληήσουν μερικοὺς Ἕλληνας ἀρχηγοὺς τοῦ ΕΑΜ εἰς κάποιου εἴδους συμφωνίαν. Ἀλλὰ τὰ τεχνάσματα αὐτὰ ἀπεκαλύφθησαν ταχέως καὶ ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τοῦ ἑαμικοῦ ὑπουργοῦ τῆς Κυβερνήσεως»².

Τὸν Ὀκτώβριον 1944 τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ ΕΛΑΣ ἠναγκάσθη νὰ ἀξιώσει ἐπιτακτικῶς παρὰ τοῦ Γκότσε τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀνταρσίας του, οὗτος ὁμως εἰς ἀπάντησιν διετύπωσε θρασύτατα³ τοὺς ὅρους του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὰ ἑξῆς: «Νὰ μᾶς δοθῇ τὸ δικαίωμα νὰ δημιουργήσουμε πολιτικὴ ὀργάνωσις Μακεδονικοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου. Ἐλεύθερα νὰ μιλήσουμε στὸν Μακεδονικὸ λαὸ γιὰ τὸ ζήτημα τοῦ Ἰλίντεν, τοὺς ἐθνικοαπελευθερωτικοὺς ἀγῶνες καὶ τὴν ἱστορίαν τους, νὰ συνεχίσουμε καὶ νὰ ὀλοκληρώσουμε εἰς τὸ ἀκέραιο τίς ἀρχὰς καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἰλίντεν. Νὰ ἀναγνωρισθῇ ὅτι τὰ αἰώνια ἱστορικὰ ἰδανικὰ τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ καὶ τὰ ἀπαράβια συμφέροντά του εἶναι νὰ ζήσῃ ὀλόκληρος ὁ μακεδονικὸς λαὸς ἐλεύθερος καὶ ἐνωμένος»⁴.

Ὅταν τὸ Γενικὸν ἀρχηγεῖον τοῦ ΕΛΑΣ διέταξε τὴν ΙΧ μεραρχίαν του νὰ κινηθῇ πρὸς καταστολὴν τῆς ἀνταρσίας τοῦ Γκότσε καὶ κατ' Ὀκτώβριον 1944 ἐπετεύχθη ἡ κύκλωσις τῶν κυρίων τμημάτων αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Παρασκευὴν Φλωρίνης καὶ ἦτο πλέον βεβαία ἡ ἐξόντωσις του, παρενέβη ἡ Περιφερειακὴ ἐπιτροπὴ ΚΚΕ Φλωρίνης ὑπὸ τὸν Εὐστάθιον Κέντρον, ἡ ὁποία ἀπηγόρευσε ρητῶς τὴν ἐναντίον των ἐπίθεσιν καὶ τὰ διηκόλυσε νὰ

1. Δύο χρόνια πολέμου, σελ. 13.

2. Ἡ ἐφημερὶς ἐννοεῖ τὸν Δ. Πορφυρογέννην, ὅστις προσέβη εἰς σχετικὰς δηλώσεις εἰς τὴν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν «Ἐλευθερίαν» τῆς 3ης Ὀκτωβρίου 1944, διαρκούσης τῆς γερμανικῆς κατοχῆς, διαψεύδων τὸ σύμφωνον τοῦτο, τοῦ ὁποίου ὁμως ἐπεβεβαιώθη ἐπίσημως ἡ ὑπαρξις ἐκ τῶν ἐν συνεχείᾳ τὴν μεθεπομένην ἐσπέραν διὰ τοῦ Ραδιοσταθμοῦ τῆς Σόφιας γενομένων δηλώσεων τοῦ Βουλγάρου πρωθυπουργοῦ Κίμωνος Γεωργίεφ. Ἐπιβουλὴ, σελ. 20.

3. Ἐγγραφὸν τοῦ τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1944.

4. Ἐπιβουλὴ, σελ. 135.

διαφύγουν εἰς τὸ σερβικὸν ἔδαφος. Οὕτω μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν νομίμων ἑλληνικῶν ἀρχῶν ἐν Μακεδονίᾳ τὸ ΣΝΟΦ με ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Γκότσε διέφυγεν εἰς Γιουγκοσλαυίαν καὶ ἡ διοίκησις του ἐγκατεστάθη εἰς Μοναστήριον, αἱ μονάδες του συνεχωνεύθησαν με τὸν τακτικὸν γιουγκοσλαυικὸν στρατὸν, ἐσχημάτισαν τὴν «πρώτην ταξιαρχίαν κρούσεως τῆς Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου» καὶ ἀπετέλεσαν τὸν πυρῆνα τῶν σλαυικῶν συμμοριῶν κατὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος συμμοριακὴν ἐπίθεσιν¹.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1944 εἰς τὸ Μοναστήριον ἐworτάσθη ἡ 27ῃ ἐπέτειος τῆς ρωσικῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ Γιουγκοσλαυὸς στρατηγὸς Τέμπο, ἐμπιστος συνεργάτης τοῦ Τίτο, εἰς λόγον του εἶπεν: «Ἐἴτε τὸ θέλουν οἱ Ἕλληνες εἴτε ὄχι, ἡ Μακεδονία θὰ γίνῃ αὐτόνομο σλαυομακεδονικὸ κράτος καὶ θὰ ὑπαχθῆ εἰς τὸ Ὁμόσπονδο γιουγκοσλαυικὸν κράτος. Ἐὰν οἱ Ἕλληνες δὲν θελήσουν τοῦτο εἰρηνικά, θὰ τὸ ἐπιτύχωμεν διὰ τῶν ὄπλων»².

9. Ἡ ἐν Γιουγκοσλαυία βουλγαρική κατοχή

Τὸ 1941 ἡ Βουλγαρία ὡς συνεργάτις καὶ σύμμαχος τῶν Γερμανῶν εἶχε λάβει τὴν ὑπόσχεσίν των, ὅτι ἤθελε τῆς ἐπιτροπῆ νὰ καταλάβῃ δλόκληρον τὴν Νότιον Γιουγκοσλαυίαν (τὴν Γιουγκοσλαυικὴν Μακεδονίαν) ἐκτὸς τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄνω Ἀξιοῦ, ὑπεράνω τῶν Σκοπίων, καὶ τῆς ΝΔ. περιοχῆς Τετόβου - Γκόστιβαρ καὶ Κιτσέβου καὶ τῆς Μετόχια, ἅτινα θὰ παρεχωροῦντο πρὸς διοικήσιν εἰς τὴν κατέχουσιν τὴν Ἀλβανίαν Ἰταλίαν. Ὄντως βουλγαρικὸς στρατὸς ἐκ δύο μεραρχιῶν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Μία μεραρχία ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Μοναστήριον ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μπόσντεφ καὶ ἕτερα εἰς Ἰστιπ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀλέξιεφ³. Ἀπὸ τῆς 18ης Μαΐου 1941 ἤδη ἡ βουλγαρική σημαία ἐκυμάτιζεν εἰς Σκόπια, ἡ δὲ Βουλγαρική κυβέρνησις ἐδήλου πρὸς τὴν Γερμανίαν ὅτι «θὰ περιορίζετο εἰς τὴν κατάληψιν μόνον τῶν ἀλυτρώτων βουλγαρικῶν ἔδαφῶν»⁴. Μικραὶ τροποποιήσεις τῶν ζωνῶν τούτων κατοχῆς ἐγένοντο βραδύτερον εἰς τὴν περιοχὴν

1. Ζαφειροπούλου, σελ. 78.— Μπράμου, σελ. 128-129.

2. X., Τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα καὶ ὁ κομμουνισμὸς, σελ. 32.

3. Μπράμου, σελ. 102. Ἀργότερον τὸν Μπόσντεφ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς μεραρχίας Μοναστηρίου ἀντικατέστησεν ὁ Μαρίνοφ, ὅστις παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν αὐτήν μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1944, ὅποτε ἀπεσύρθησαν τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα ἐκ Γιουγκοσλαυίας. Ὁ Μαρίνοφ μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1944 διωρίσθη στρατιωτικὸς διοικητὴς Σόφιας καὶ εἶτα κατὰ τὰ ἔτη 1946-1947 πρεσβευτὴς ἐν Παρισίοις. Ἐκ Μοναστηρίου διηυθύνετο καθ' ὅλην τὴν Κατοχὴν ὄχι μόνον ἡ ἐν τῇ Γιουγκοσλαυικῇ Μακεδονίᾳ προπαγάνδα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ.

4. Review of the Foreign Press τῆς 29ης Αὐγούστου 1944.

Ἄχρίδος δυνάμει τῆς ἀπὸ 30ῆς Μαρτίου 1943 συναφθείσης μεταξύ Ἰταλίας καὶ Βουλγαρίας συμφωνίας, μετὰ δὲ τὴν ἰταλικὴν κατάρρευσιν οἱ Βούλγαροι ἐπεξέτειναν τὴν κατοχὴν των καὶ ἐπὶ ἄλλων, ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κατεχομένων, ἔδαφῶν¹.

Ὅταν οἱ Γιουγκοσλαῦοι ἐκ Λονδίνου ἀπήνθουν ἐκ μέρους τῆς σλαβικῆς ἀδελφότητος μήνυμα πρὸς τοὺς Βουλγάρους νὰ μὴ εἰσβάλουν εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν, οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔλαβον. Ἡ ἐφημερὶς τῆς Σόφιας «Ντὲν» ἀπήντησεν ὅτι ὁ Σλαβισμὸς εἶναι μῦθος καὶ ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν εἶναι χώρα σλαβική. Ἄν καὶ δὲ αὕτη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς, διετήρησε τὰς μετὰ τῆς Ρωσίας διπλωματικὰς σχέσεις της καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, παραμένοντος Ρώσου πρεσβευτοῦ ἢ ἐπιτετραμμένου ἐν Σόφια καὶ Βουλγάρου ἐν Μόσχᾳ.

Ἡ εἰς τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Μακεδονίαν εἰσβολὴ τοῦ Ἄξονος εὔρε τὴν περιφερειακὴν ὀργάνωσιν τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας εἰς πραγματικὴν ἐξάρθρωσιν. Ἀπὸ τοῦ 1939 ἤδη ἡ ΕΜΕΟ καὶ αἱ βουλγαρικαὶ ὀργανώσεις ἐργάζοντο ἐντατικώτατα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, οἱ δὲ κομμουνισταὶ ἦσαν πιστοὶ, ὅπως καὶ ἐν Ἑλλάδι, εἰς τὸ ρωσογερμανικὸν σύμφωνον². Οἱ ἡγέται τῆς κεντρικῆς ὀργανώσεως τοῦ ΚΚ ἐν Βελιγραδίῳ δὲν εἶχον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ τοπικὸν ἡγέτην Sharlo Shatorov, ὅστις ἦτο βουλγαρομακεδονικῆς καταγωγῆς. Ἐλέγετο ὅτι ἦλθεν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Μακεδονίαν ὀλίγον ἀκριβῶς πρὸ τοῦ πολέμου ἐκ Μόσχας καὶ ὅτι κατέλαβε τὴν θέσιν ἑνὸς παλαιοῦ καὶ πεπειραμένου ἐπαναστάτου. Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀνέλαβεν ἔντονον ἀντισερβικὴν στάσιν καὶ ἠρνήθη νὰ δεχθῆ τὰς ὁδηγίας τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας καὶ οἵανδήποτε εἰς αὐτὸ ὑπαγωγὴν του³. Ὅταν τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας συνεκρότησε τὸ 5ον περιφερειακὸν συνέδριον τοῦ Ζάγκρεμπ κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1940, ὁ Σιάρολο ἐζήτησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν αἰτησίαν του, ὅτι οἱ Σέρβοι ἄποικοι δέον νὰ ἐκδιωχθῶν ἐκ Μακεδονίας, καὶ ἐτήρησε γενικῶς στάσιν κατηγορηθεῖσαν ὡς «ἐθνικὴν σωβινιστικὴν». Ἡ αἰτησίς του αὕτη ὅμως ἀπερρίφθη. Εἰς ἀντεκδίκησιν ὁ Σιάρολο «ἐσαμποτάρισε» τὰς ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τούτου ἐν τῇ ἐνισχυθείσῃ τοπικῇ ὀργανώσει του.

Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἄξονος τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας ἐζήτησεν ἀπὸ τὰς τοπικὰς ὀργανώσεις του νὰ γίνουν ἐπιδείξεις ἐναντίον τῆς

1. Mousset, σελ. 140 - 144.

2. P. S., The Yugoslav Political Situation ἐν The World Today, τόμ. II (1946) σελ. 17. Ὡς λέγει ὁ Κουλισέβσκι, πρόεδρος τῆς Λαϊκῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας (Σκοπίων), τὸ ΚΚ Μακεδονίας κατ' Ἀπρίλιον 1941 οὐδεμίαν προέβαλεν ἀντίστασιν κατὰ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἄξονος καὶ τῆς κατακτήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. E. B., Macedonia. Old animosities renewed ἐν The World Today, τόμ. V (1949) σελ. 162.

3. Πρβλ. Barker, σελ. 84.

προσχωρήσεως τῆς Κυβερνήσεως Τσφέτκοβιτς εἰς τὸ Τριμερὲς σύμφωνον. Τότε ὁ Σιάργλο «ἐσαμποτάρισε» πάλιν καὶ τὴν ἔκκλησιν αὐτὴν τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας¹, ὅπως καὶ βραδύτερον, μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῆς 6ης Ἀπριλίου 1941, ἠγγόνησε τὴν ἔκκλησιν τοῦ αὐτοῦ ΚΚ, τὴν μὴ ἀναγνωρίζουσιν τὸν διαμελισμὸν τῆς Γιουγκοσλαυίας. Βραδύτερον (Μάϊος 1941) μετέβη εἰς Σόφιαν καὶ προσεχώρησεν εἰς τὸ ΚΚ Βουλγαρίας, ἀφοῦ προηγουμένως διέλυσε τὴν ἐν Σκοπίοις τοπικὴν ὀργάνωσιν τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας². Σήμερον εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι καὶ τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας, καὶ μᾶλλον συγκεκριμένως οἱ κατόπιν κορυφαῖοι συνεργάται τοῦ Τίτο, συνειργάζοντο ἀπροκαλύπτως ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς εἰσβολῆς μετὰ τῶν Γερμανῶν καὶ Βουλγάρων κατακτητῶν, ὅπως ἄλλως τε καὶ οἱ ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ Ἑλλάδι ὁμοϊδεάται των³.

Ἄμα τῇ ἐγκαταστάσει τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐσωτερικῆς τάξεως ἐσχηματίσθησαν τοπικαὶ ὁμάδες ἀσφαλείας τῇ συμμετοχῇ τῆς ΕΜΕΟ μὲ διοργανωτὴν τὸν στρατηγὸν Μαρίνωφ, μέλος ἐπίλεκτον τῆς ΕΜΕΟ, τῆς ὁποίας ἐκπρόσωποι καὶ σύμβουλοι εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ Μαρίνωφ ἦσαν οἱ τοπικοὶ παράγοντες Γκροϋπτσεφ καὶ Νάστσεφ.

Κατ' Αὐγουστον τοῦ 1941 κατόπιν τῆς γερμανικῆς εἰσβολῆς ἐν Ρωσίᾳ ἡ κομμουνιστικὴ πολιτικὴ τόσον ἔναντι τοῦ Ἄξονος, ὅσον καὶ γενικώτερον, ἠλλάξε. Ἀπὸ τὸν Ἰούλιον 1941 ἤδη ἐστάλη ἐκ Μόσχας εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν, διὰ τὴν ὀργάνωσιν τὴν κομμουνιστικὴν δρᾶσιν, ὁ Τίτο, ὅστις συνεκέντρωνε τότε ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἡγετῶν τῆς Κομιντέρν καὶ τοῦ Κρεμλίνου. Οἱ Ρῶσοι ἐσκόπουν νὰ ἐξουδετερωθοῦν ὅλοι οἱ ἄλλοι παλαιοὶ κομμουνιστικοὶ παράγοντες τῆς χώρας καὶ νὰ ἐπιβληθῇ ἐκ τῶν ἄνω οὗτος⁴. Ἡ Κομιντέρν τότε ἔδωσεν ἐντολὴν εἰς τὸ ΚΚ Μακεδονίας νὰ ἐνσωματωθῇ εἰς τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας. Ὁ Τίτο διεκήρυσσεν εἰς τοὺς ἐκπλήκτους πρὸ τῆς γενομένης ἄρδην μεταβολῆς τῶν συνθημάτων ὁπαδούς του, οὓς πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἢ Μόσχα προέτρπευεν εἰς συνεργασίαν μὲ τοὺς Γερμανούς, ὅτι «ἡ ἀποστολή μας εἶναι πανσλαυιστικὴ»⁵. Ἡ τοιαύτη τροπὴ δὲν ἠὺχαρίστησε τοὺς Βουλγάρους κομμουνιστάς, καὶ ἰδίως τοὺς ἡγέτας αὐτῶν, οἵτινες συνειργάζοντο πλέον ἀπροκαλύπτως μὲ τὸν Ἄξονα. Ἀργότερον (1943), ὡς ἔβεβαίωσε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1948 ὁ πρόεδρος τῆς Λαϊκῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας Κουλισέβσκι, τὸ Πατριωτικὸν μέτωπον τῆς Βουλγαρίας (βουλ-

1. L. Moïson, σελ. 92.

2. Λόγος τοῦ Λαζάρ Κουλισέβσκι, στενοῦ συνεργάτου τοῦ Σιάργλο κατὰ τὴν Κατοχὴν, ἐκφωνηθεὶς τὴν 21^{ην} Δεκεμβρίου 1948 ἐν Σκοπίοις. Περὶ τῆς συνεργασίας τοῦ Σιάργλο μὲ τοὺς Βουλγάρους βλ. Κύρου, σελ. 65.— E. B., Macedonia. Old animosities renewed ἐν The World Today, τόμ. II (1946) σελ. 162.

3. Βασιλειάδου, Ἡ προδοσία τῆς Γιουγκοσλαυίας, σελ. 73.

4. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 144.

5. Γ. Βασιλειάδου, Ἡ προδοσία τῆς Γιουγκοσλαυίας, σελ. 100.

γαρικὸν ΕΑΜ, τέκνον τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας) ἔλεγεν ἐν διαγγέλματί του ὅτι «ἡ Μακεδονία εἶναι λίκνον τοῦ βουλγαρικοῦ ἔθνους, διὰ τὸ ὅποιον ἡ Βουλγαρία ἔχουσε ποταμοὺς αἵματος»¹.

Ἡ Ρωσία διὰ τῆς Κομιντέρν ἀνέθεσεν εἰς τὸν Τίτο τὴν ἀνάπτυξιν ζωηρᾶς δράσεως ἐν Γιουγκοσλαβία μὲ πρῶτον σκοπὸν τὴν ἀνάπτυξιν διασπαστικῆς πολιτικῆς μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν στοιχείων καὶ κατόπιν τὴν ὑπὸ τὸν μανδύαν τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως συγκρότησιν ἰδίας κομματικῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας καὶ τὴν διάλυσιν τῆς ἀρκούντως ἀνεπτυγμένης τότε στρατιωτικῆς δυνάμεως ἀντιστάσεως τοῦ στρατηγοῦ Δράγα Μιχαήλοβιτς². Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ Ρωσία ἐπέτυχε πολλὰ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, ἐκμεταλλουμένη δὲ τὰ σφάλματα τῆς κυβερνήσεως Νέδιτς τοῦ Βελιγραδίου καὶ τοῦ Ἄντε Πάβελιτς, συνεργαζομένου ἀπροκαλύπτως μετὰ τοῦ Ἄξονος, καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀδυναμίας ὑποχωρήσεις τῆς ἐν Λονδίῳ Κυβερνήσεως τοῦ Σίμοβιτς, ἧτις ὑπέκειτο εἰς πᾶσαν ἀνεπίσημον βρετανικὴν ὑπόδειξιν, ἐπέσυρε τὴν πλήρη μεταξὺ τῶν Γιουγκοσλαβίων διάσπασιν³. Κατόπιν τῶν τοιούτων ἐξελίξεν καὶ τῆς καταφύρου ἀντιγιουγκοσλαβικῆς στάσεως τοῦ ΚΚ Μακεδονίας ἐπὶ ὀλόκληρον διετίαν, μέχρι τοῦ 1943, ὅποτε ἐπεκράτησε πλήρως ὁ Τίτο, τὸ ΚΚ τοῦτο διετέλει ἐν ἀδρανεῖα. Ὅταν ὁ Τίτο ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὴν νότιον Γιουγκοσλαβίαν, περιορισθεῖσῶν τῶν ἐθνικιστικῶν ὀργανώσεων ἀντιστάσεως τοῦ Μιχαήλοβιτς πρὸς ΒΔ⁴, ἐδέησε νὰ ἀνασυγκροτήσῃ τὸ ΚΚ Μακεδονίας ἐν Σκοπίοις καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐν αὐτῷ ἐπιτελεῖον ἐξ ἐμπίστων ὀργάνων του πρὸς κατεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος, ἐψηφίσε δὲ καὶ ψήφισμα, δι' οὗ ἠνώθη τοῦτο μὲ τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας⁵.

Ἡ Γιουγκοσλαβικὴ Μακεδονία κατὰ τὴν Κατοχὴν διηρέθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων εἰς τὰς περιοχὰς Σκοπίων καὶ Μοναστηρίου, Βούλγαροι δὲ ὑπάλληλοι ἐστάλησαν πρὸς συγκρότησιν τῶν διοικητικῶν μονάδων τῶν περιοχῶν τούτων, ἐκ τούτου δέ, διότι δὲν ἐπροτιμήθησαν διὰ τὰς θέσεις ταύτας οἱ γηγενεῖς, ἐσημειώθησαν σοβαραὶ δυσαρέσκειαι τῶν κατοίκων. Γενικῶς ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἐνήργει ὡς νὰ ἐθεώρῃ τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Μακεδονίαν ὡς μέρος τῆς Βουλγαρίας. Ἠνοίχθησαν βουλγαρικὰ σχολεῖα, δημοτικὰ καὶ γυμνάσια (17 κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Κατοχῆς, ἀνελεθόντα εἰς 800 ἐν ὄλῳ κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς). Ἐξακόσιοι διδάσκαλοι ἠκολού-

1. E. B., Macedonia. Old animosities renewed ἐν The World Today, τόμ. II (1946) σελ. 163·164.

2. Leeper, σελ. 15.— Woodhouse, σελ. 125.

3. Πρβλ. Woodhouse, σελ. 124·126.

4. P. S., The Yugoslav Political Situation ἐν The World Today, τόμ. II (1946) σελ. 20.

5. Ὁμιλία τοῦ Βίντσοις Μιλέφσκι τῆς 12ης Φεβρουαρίου 1949 ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Σκοπίων. Κύρου, σελ. 65.

θησαν ειδικὰ μαθήματα ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ ὑπεχρεώθησαν νὰ κάμουν τοῦλάχιστον ἓνὸς ἔτους ὑπηρεσίαν εἰς τὰς «Νέας χώρας», ἐνῶ οἱ Βούλγαροι ἱερεῖς ἔπρεπε νὰ μείνουν ἐπὶ τέσσαρας μῆνας εἰς τὰ «ἀπελευθερωθέντα ἐδάφη». Εἰς τὰ Σκόπια ἤνοιξαν ἐθνικὸν θέατρον, βιβλιοθήκην καὶ μουσεῖον καὶ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1943 ἐνεκαινιάσθη τὸ ἴδρυθὲν ἐκεῖ Πανεπιστήμιον τοῦ βασιλέως Βόριδος. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1942 ἐξεδόθη βουλγαρικὸς νόμος περὶ ἰθαγενείας, καθ' ὃν οἱ κάτοικοι ἐθεωροῦντο ὅτι ἀπέκτησαν τὴν βουλγαρικὴν ἐθνικότητα λόγῳ τῆς Κατοχῆς πλὴν ἐκείνων, θεωρητικῶς ἔννοεῖται, οἱ ὅποιοι ἤθελον προτιμήσει τὴν προτέραν ἐθνικότητά των, οἵτινες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔπρεπε νὰ φύγουν ἐκ τῆς χώρας. Ὅντως πολλοὶ Σέρβοι ἔφυγον τότε πρὸς Σερβίαν.

Κατ' Αὐγούστον τοῦ 1943 ὁ βασιλεὺς Βόρις ἔδειξε προθέσεις νὰ ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὸν Ἄξονα, κληθεὶς δὲ διὰ τοῦτο εἰς Βερολίνον ἐπεπλήχθη ὑπὸ τοῦ Χίτλερ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Σόφίαν πνέων τὰ λείψθια, ἀποθανὼν τὴν 18ῃν Αὐγούστου 1943. Ἐκτοτε ἡ συνεργασία μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Γερμανῶν κατέστη στενοτέρα.

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1943 ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἀπέσπασε μερικὰς ἀνατολικὰς περιοχὰς τῆς «νέας ἐπαρχίας» Σκοπίων, συμπεριλαμβανομένου τοῦ Τσάρεβο Σέλο καὶ τοῦ Μπέροβο, καὶ ἤνωσε ταῦτα μὲ τὴν ἐπαρχίαν Σόφιας, καθὼς ἐπίσης καὶ δυὸ περιοχὰς τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, διὰ νὰ ἀποτελέσουν νέαν ἐπαρχίαν, τῆς ὁποίας πρωτεύουσα θὰ ἦτο ἡ Γκόρνα Τζουμαγιά, μία ἐκ τῶν κυριωτέρων πόλεων τῆς Βουλγαρικῆς Μακεδονίας¹.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1943 ὁ Βούλγαρος ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης Δρ Κωνσταντίν Πάρτωφ, διωρίσθη ἀρμοστής τῶν «Νέων χωρῶν». Εἶχεν ἀποστολὴν νὰ ἀφομοιώσῃ τὸ διοικητικὸν σύστημα τῶν Νέων χωρῶν μὲ τὸ τῆς κυρίως Βουλγαρίας κατὰ τὸ δυνατόν τὸ ταχύτερον. Κατὰ Μάρτιον 1944 ὁ Πάρτωφ ἀνεκοίνωσεν ὅτι θὰ διεξήγοντο ἐν τῇ Γιουγκοσλαυικῇ Μακεδονίᾳ ἐκλογαὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν ἀντιπροσώπων εἰς τὴν βουλγαρικὴν βουλὴν, τοῦτο ὅμως λόγῳ τῶν ἐπιγενομένων γεγονότων δὲν ἐπραγματοποιήθη.

Ἡ Γερμανία δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν ρητῶς νὰ προσαρτήσῃ τὰ καταληφθέντα ἐδάφη τῆς Γιουγκοσλαυίας, ὅπως καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος, κρατοῦσα εἰς χεῖράς της τὴν ἀπειλὴν τῆς αὐτονομίας τῆς Μακεδονίας δι' ἐνδεχομένην βουλγαρικὴν ἀπιστίαν².

Ὁ σλαυόφωνος χριστιανικὸς πληθυσμὸς τῆς Γιουγκοσλαυικῆς Μακεδονίας, γνωστὸς διὰ τὰ φιλοβουλγαρικὰ φρονήματά του, ἀρχικῶς οὐδεμίαν ἀπολύτως ἀντίστασιν προέβαλεν εἰς τὴν βουλγαρικὴν κατοχὴν, ὡς σήμερον ἀναληθῶς ἰσχυρίζονται οἱ ἡγήται τῆς Δημοκρατίας τῶν Σκοπίων. Τοῦναν-

1. Review of the Foreign Press τῆς 29ης Αὐγούστου 1944.

2. Barker, σελ. 29.

τίον μάλιστα πολλοὶ λόγῳ τῶν αἰσθημάτων των ἐχαιρέτισαν τὴν βουλγαρικὴν κατοχὴν ὡς ἀπελευθέρωσιν¹. Εἰς ἀνταπόδοσιν αἱ βουλγαρικαὶ ἀρχαὶ υἰοθέτησαν σχετικῶς ἡπιάν πολιτικὴν. Ὁ πληθυσμὸς ὅμως φαίνεται ὅτι ταχέως ἀπεγοητεύθη ἀπὸ τὴν βουλγαρικὴν κατοχὴν λόγῳ τῆς ἀλαζονικῆς καὶ βαναύσου συμπεριφορᾶς πρὸς αὐτὸν τῶν Βουλγάρων ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαλλήλων. Μετὰ τοὺς πρώτους μῆνας φαίνεται ὅτι ἡ βουλγαρική κατοχὴ ἦτο ἀρκετὰ δυσάρεστος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀπογοητεύσῃ πλήρως τὸ πλεῖστον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας, οἷτινες ἐπέισθησαν ὅτι δὲν θὰ εἶχεν ἡ χώρα των πλέον νὰ ὠφεληθῆ τι, ἐὰν ἤνοῦτο μετὰ τῆς Βουλγαρίας. Τὸ μόνον κατάλοιπον τῆς βουλγαρικῆς κατοχῆς ὑπῆρξεν ὅτι παρέμειναν ἀρκετὰ φιλοβουλγαρικὰ ἢ ἀντιγιουγκοσλαβικὰ καὶ ἀντικομμουνιστικὰ αἰσθήματα, διὰ νὰ δημιουργοῦν στενοχωρίας εἰς τὸν στρατηγὸν Τίτο εἰς τὴν μεταπολεμικὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ σήμερον ἀκόμη. Διότι τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας, ἀποτελούμενον κατὰ πλειοψηφίαν ἀπὸ μουσουλμάνους, Τούρκους καὶ Ἀλβανούς, καὶ ἄλλους μὴ σερβικοὺς πληθυσμούς, δὲν ἦτο ἐπιρρεπὲς εἰς τὴν κομμουνιστικὴν ἰδεολογίαν.² Τοῦτο ἀντελήφθη ὁ Τίτο ἀρκετὰ ἐνωρίς. Ἦδη ἀπὸ τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1943 ἀπὸ τὸ Γενικὸν ἀρχηγεῖον τῶν παρτιζάνων διεβίβαζε διὰ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ του σταθμοῦ ἐντονωτάτην διαμαρτυρίαν ἐναντίον τῶν «ψευδολογιῶν» τοῦ Γκαϊμπελς,³ κατὰ τὰς ὁποίας τὸ Λαϊκὸν Ἀπελευθερωτικὸν Μέτωπον τῆς Γιουγκοσλαβίας ἐπεδίωκε νὰ ἐγκαταστήσῃ τὸν κομμουνισμὸν εἰς τὴν χώραν του. Ἡ ἀνακοίνωσις αὕτη ἐτόνιζεν ὅτι μοναδικὸι σκοποὶ τοῦ κινήματος εἶναι «ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς καὶ ἡ παροχὴ εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς Γιουγκοσλαβίας ἀνεξαρτησίας καὶ ἀληθινῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων, ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἰδιοκτη-

1. B a r k e r, σελ. 80.— Κατὰ τὸν Σφροτζάρ Βουκμάνοβιτς τὸ ΚΚ Βουλγαρίας ἐνέκρινε τὴν εἰσβολὴν τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν προσάρτησιν αὐτῆς εἰς τὴν χώραν των. Ἐπεχείρησε δὲ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Κατοχῆς νὰ προσελκύσῃ καὶ ἐνσωματώσῃ εἰς ἑαυτὸ τὸ ΚΚ Μακεδονίας. E. B., Macedonia. Old animosities renewed ἐν The World Today, τόμ. V (1949) σελ. 162.

2. K ύ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 144.— Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἐφονεύθησαν εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν ὑπὲρ τὸ 1.000.000 ἐθνικόφρονες ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς τοῦ Τίτο, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν φονευθέντων ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὰς διώξεις παντὸς ἐθνικόφρονος στοιχείου. Ἀντιθέτως κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἐφονεύθησαν γενικῶς (καὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν) μόνον 18.000 κομμουνισταί. Ὁ Τίτο κατόρθωσε νὰ ἐξουδετερώσῃ ὅλας τὰς ἐθνικὰς ὀργανώσεις, αἵτινες ὑφίσταντο εἰς τὴν Σερβίαν, Κροατίαν, Μαυροβούνιον καὶ Σλοβενίαν, καὶ νὰ παραμερίσῃ πλήρως τὸ θέρος τοῦ 1943 τὸν Δράγα Μιχαήλοβιτς.

3. Σήμερον ἀποδεικνύεται πλήρως ποῖος διέδιδε τότε ψευδολογίας καὶ ἀποκαλύπτει τὴν νοοτροπίαν καὶ τὴν προπαγανδιστικὴν μέθοδον τοῦ διεθνούς κομμουνισμοῦ.

σίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας εἰς τοὺς παραγωγούς, χωρὶς καμμίαν ριζικὴν μεταβολὴν εἰς τὰς σχέσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ τῆς παραγωγικῆς προσπάθειάς». Αἱ διαβεβαιώσεις αὐταὶ εἶχον τὸ ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκον οἱ παρτιζάνοι τοῦ Τίτο, διότι πλὴν τῶν ἐντοπίων πληθυσμῶν ἐπαγιδεύθησαν καὶ οἱ Ἀγγλοσάξωνες, καὶ τὴν 28ην Μαΐου 1943 ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδόν του δι' ἀεροπλάνου ἡ πρώτη ἀγγλικὴ ἀποστολὴ ἀξιωματικῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν λοχαγὸν Στιούαρτ τοῦ Συμμαχικοῦ στρατηγείου καὶ ἔκτοτε ἐν συνεχείᾳ παρεσχέθη εἰς αὐτὸν σοβαρωτάτη συμμαχικὴ βοήθεια¹.

Τὸν Ἰούλιον 1943 ἀφίχθη εἰς τὰ γιουγκοσλαβικὰ βουνὰ νέα πολυπληθὴς βρετανικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ταξίαρχον Fitzroy Maclean καὶ μέλος τὸν ταγματάρχην Randolph Churchill, υἱὸν τοῦ Ἀγγλοῦ πρωθυπουργοῦ.

Ὅταν οἱ Σύμμαχοι ἐζήτησαν ἀπὸ τὴν Μόσχαν βοήθειαν κατὰ Μαΐον 1943, διὰ νὰ συμβιβάσουν τὰς ἀντιπάλους μερίδας ἀντιστάσεως (Μιχαήλοβιτς - Τίτο) ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ, συνήνητησαν τὰς πρώτας περιτέχνους ὑπεκφυγὰς τῶν Ρώσων ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἦτο ἀδικαιολόγητον διὰ τὰς συμμαχικὰς κυβερνήσεις νὰ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἐν τῇ ἀρνήσει ταύτῃ τῆς Σοβιετικῆς κυβερνήσεως νὰ συνεργασθῇ μὲ τὴν Ἀγγλικήν, διὰ νὰ ἀσκήσουν πίεσιν ἐπὶ τοῦ Μιχαήλοβιτς καὶ τοῦ Τίτο πρὸς συνεργασίαν, δέον νὰ διαγνώσωμεν τοὺς κακοὺς οἰωνοὺς διὰ τὴν ὑπόστασιν τῆς Γιουγκοσλαβίας ὡς ἀστικοῦ κράτους.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1943 ἐγκατέστησεν ὁ Τίτο εἰς τὰ βουνὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας Ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπὴν ἐθνικῆς ἀπελευθερώσεως, τὴν ἐφωδίασε μὲ «Προσωρινὴν κυβέρνησιν», ὑπεύθυνον ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως παρτιζάνων, ἡ ὁποία εἶχε τὸν ρόλον βουλῆς. Τὸ διάβημα τοῦτο ἐπεκροτήθη ἐν Ρωσίᾳ καὶ εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τῶν τριῶν ἐβδομάδων ὁ Ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Μόσχας ἀνήγγειλε τὴν ἐπικειμένην ἀποστολὴν στρατιωτικῆς ἀποστολῆς πρὸς τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Τίτο, ἧς ὅμως ἡ ἀναχώρησις ἀνεστάλη, διότι ἐθρομβήθησαν οἱ Ἀγγλοι. Ὁ Τίτο διεβεβαίωσε τὸν ἀρχηγὸν τῆς Βρετανικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς ὅτι μὲ τοῦτο δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ κάμῃ τὴν Γιουγκοσλαβίαν ἐξάρτημα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ ὑπεσχέθη μελλούσας οικονομικὰς παραχωρήσεις πρὸς τοὺς Βρεττανοὺς εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς μεταπολεμικῆς βοήθειάς².

Ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1943 ἀρχίζουν τῇ ἐνθαρρύνσει τῆς Ρωσίας αἱ βλέψεις τοῦ Τίτο ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας. Ἀφοῦ ἐπεξετάθησαν οἱ παρτιζάνοι του εἰς τὴν Γιουγκοσλαβικὴν Μακεδονίαν, ἤρχισαν στρατολο-

1. Κύρου, σελ. 64.

2. Woodhouse, σελ. 112 ἐξ., 132 ἐξ. καὶ 175.

γοῦντες τοὺς ἐν αὐτῇ γηγενεῖς Βουλγάρους κατοίκους καὶ φανατίζοντες αὐτοὺς μὲ τὰ παλαιὰ συνθήματα τῶν κομιτατζήδων τῆς ΕΜΕΟ περὶ ἀνακηρύξεως αὐτονόμου τῆς Μακεδονίας, γενησομένης ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει ἀπὸ τῆς ξενικῆς κατοχῆς ¹. Τότε ἤρχισαν νὰ συγκροτοῦν ἐκεῖ ἔνοπλα σώματα, τὰ ὁποῖα μετ' ὀλίγον ἀνελάμβανον ὅλως ἀσήμαντον δρᾶσιν κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἦν τόσον θορυβωδῶς ἐξήγγειλε τότε ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα. Ἐννοεῖται ὅτι ὡς πρὸς τὰς βουλγαρικὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς κατοχῆς ἐπεδείκνυον οὐ μόνον οὐδετερότητα, ἀλλὰ εἶχον πολλάκις καὶ στενὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν εἰς πολλὰ ζητήματα. Καὶ ὅταν οἱ Γερμανοὶ διέτασσαν τοὺς Βουλγάρους στρατιωτικοὺς νὰ κτυπήσουν τοὺς παρτιζάνους, οἱ Βούλγαροι τοὺς εἰδοποιοῦν ἐγκαίρως, διὰ νὰ ἀποσυρθοῦν τῶν γνωστῶν θέσεών των, διὰ νὰ μὴ συναντηθοῦν καὶ ἀναγκασθοῦν νὰ ἔλθουν εἰς σύρραξιν. Ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐλήφθησαν τότε σοβαρὰ ἀντίποινα καὶ σκληρὰ ἀντεκδικητικὰ μέτρα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἐκκενώσεως ὁλοκλήρων χωριῶν, ὑπόπτων ἐπὶ βοήθειᾳ τῶν παρτιζάνων.

Ὅλα τὰ βαρυσήμαντα ταῦτα στοιχεῖα πείθουν ὅτι ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1943 καὶ μέχρι περιόπου τοῦ τέλους τοῦ 1947 ἡ γιουγκοσλαβικὴ ἀποψις εἶχεν ἐπικρατήσῃ ἔναντι τῆς βουλγαρικῆς παρὰ τῷ Κρεμλίνῳ εἰς ὅ,τι ἀφεώρα τόσον εἰς τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, ὅσον καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ζήτημα τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Σλαύων τοῦ Νότου. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ Σλαῦοι καὶ οἱ κομμουνισταὶ ὅλης τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου κατόπιν ὁδηγιῶν τῆς Μόσχας, διαβιβαζομένων διὰ τῶν ΚΚ, ἐφαίνοντο μὴ ἔχοντες ἄλλην ἐπιθυμίαν παρὰ πῶς νὰ ἐξυψηρετήσουν καλύτερον τὸν Τίτο καὶ τὰς ἐπιδιώξεις του ². Γνωστοὶ εἶναι οἱ ἀγῶνες, τοὺς ὁποίους διεξήγαγεν ὁ ἴδιος ὁ Στάλιν καὶ ὁ Μολότωφ κατὰ τὰς διασκέψεις τῆς Τεχεράνης (Δεκέμβριος 1943) καὶ τῆς Γιάλτας (Φεβρουάριος 1945) διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Τίτο ὑπὸ τῶν ἄλλων συμμάχων καὶ τὴν ἐνίσχυσίν του, καθὼς καὶ γενικώτερον μετέπειτα διὰ τὴν ἐπικράτησίν του ³. Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1944 ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐθνικῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Τίτο, ἔχουσα τὴν προηγουμένην συγκατάθεσιν τῆς Ρωσίας, διὰ νὰ μειώσῃ τὸ γόητρον τῆς ἐν Λονδίνῳ Σερβικῆς κυβερνήσεως, ἀπήτησε νὰ ἀντιπροσωπευθῇ αὐτὴ παρὰ τῇ UNRRA καὶ ἐζήτησε τὴν ὑπὲρ αὐτῆς δέσμευσιν τῶν παρὰ ταῖς ἀγγλικαῖς Τραπεζαῖς πιστώσεων καὶ καταθέσεων τῆς Ἐθνικῆς τραπέζης τῆς Γιουγκοσλαβίας ⁴.

1. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ὁ ἡγέτης τῆς ΕΜΕΟ Ἰβάν Μιχαήλωφ δὲν ἐπανῆλθεν εἰς Βουλγαρίαν. Ἐν τούτοις τὸ πνεῦμα τῆς ΕΜΕΟ ἀνεβίωσε καὶ πολλὰ μέλη ὑπῆρξαν πρωτεργάται σοβαρῶν γεγονότων. Κατὰ τὸ 1943 παρέμεινεν ἐν Κροατίᾳ ὁ φιλοξενούμενος τοῦ Πάβελιτς, Μ π ρ ὶ μ ο υ, σελ. 91.

2. Κ ὕ ρ ο υ, σελ. 66-67.

3. Περὶ τούτων θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

4. Woodhouse, σελ. 111.

Κατὰ τὸ θέρους τοῦ 1944 κατόπιν μυστικῶν διαταγῶν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Σόφιας Βούλγαροι στρατιωτικοὶ ἤρχισαν νὰ λιποτακτοῦν πρὸς τοὺς παριζιάνους καὶ τὸ τάγμα τοῦ «Χριστοῦ Μπότεφ» ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ Βουλγάρων λιποτακτῶν.

Ἡ βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ΕΜΕΟ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ, καθὼς καὶ ἡ διάστασις τοῦ Τίτο καὶ τῆς Κομμινφόρμ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μᾶς ἀπεκάλυψαν γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἔφεραν εἰς φῶς ἡ δημοσιογραφικὴ διαμάχη καὶ τὸ ὕβρεολόγιον μεταξὺ τῶν σλαβικῶν κύκλων. Οὕτως οἱ κύκλοι τῆς ΕΜΕΟ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς ἐπιτιθέμενοι κατὰ τοῦ Τίτο ὡς μαρξιστοῦ ἀποκαλύπτουν ὅτι τὸ 1944 ἐπραγματοποιήθη συνάντησις Τίτο καὶ Μιχαήλωφ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Πάβελιτς, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀνεζητήθη λύσις καὶ συμφωνία διὰ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα. Προφανῶς ἐπρόκειτο περὶ τῶν προσανατολισμῶν, τοὺς ὁποίους ἐπεδίωκεν ὁ Τίτο πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιρροῆς του ἐπὶ τῆς Μακεδονίας, παραλλήλως πρὸς τὴν γενομένην κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρότασιν πρὸς τὸν Ἄγγλον στρατηγὸν Οὐίλσον διὰ τὴν ἔδρυσιν Μακεδονικοῦ κράτους μὲ πρωτεύουσαν τὴν Νύσσαν¹. Εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν ἐπετεύχθη συμφωνία, καθόσον ἐκατέρωθεν ἐπεκράτησαν ἀδιάλλακτοι ἀπόψεις².

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1944 τὸ ἀδιέξοδον τῶν σχέσεων μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Τίτο καὶ τῆς ἐξορίστου καὶ ἀνισχύρου τοῦ βασιλέως Πέτρου φαίνεται ὅτι ἐκορυφώθη, ὅταν ὁ Τίτο τῇ ἀδείᾳ τῆς Σοβιετικῆς κυβερνήσεως καὶ ὁ Σουμπάσιτς τῇ ἀδείᾳ τοῦ βασιλέως Πέτρου συνηντήθησαν, διὰ νὰ διαπραγματευθοῦν ἐν Ἰταλίᾳ περὶ τῆς μελλούσης διακυβερνήσεως τῆς Γιουγκοσλαυίας. Νέος συνασπισμὸς ἐγένετο ἐπὶ τοῦ χάρτου καὶ ἡ διένεξις ἐφαίνετο ὅτι ἐτελείωσεν, ὁ Τίτο ὅμως εἶχε τὰ πλεονεκτήματα καὶ ὁ βασιλεὺς Πέτρος οὐδὲν πλέον τοῦ βασιλικοῦ τίτλου. Πρὸ τοῦ τέλους τοῦ ἔτους ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις ἀνεγνώρισεν ἐπισήμως τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Τίτο καὶ ἐντὸς δύο ἐτῶν ἡ δυναστεία τοῦ Καραγεώργιεβιτς ἐξεθρονίσθη³.

Ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1944 φαίνεται ὅτι ἐπετεύχθη εἰς τὴν λύσιν τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος προσέγγισις μεταξὺ τῶν ἀπόψεων τῆς ΕΜΕΟ καὶ τῆς Βουλγαρικῆς κυβερνήσεως, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τῶν βουλγαρικῶν ἐφημερίδων «Ζορά» καὶ «Οὔτρο», αἱ ὁποῖαι ἀνήγγειλαν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1944 τὴν προσεχῆ ἄφιξιν τοῦ Μιχαήλωφ εἰς Σκόπια καὶ Σόφιαν. Προφανῶς ἡ Βουλγαρία προητοιμάζεε λύσιν τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος κατὰ τὰς ἀπόψεις τοῦ Μιχαήλωφ, ἀναζητοῦσα διέξοδον ἐκ τῆς χαώδους πολιτικῆς καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποῖαν περιέπεσαν ἐκ τῆς ἐπικειμένης πλέον ἥττης τῶν

1. Βλ. κατωτέρω.

2. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 136·137.

3. Woodhouse, σελ. 111.

γερμανικῶν στρατευμάτων. Οἱ Βούλγαροι πολιτικοὶ ἡγέται ἐπεδίωκον τὴν δημιουργίαν de facto καταστάσεως διὰ τῆς ἐξωθήσεως τῆς ΕΜΕΟ εἰς προκλήσεις λαϊκῶν ἐξεγέρσεων καὶ ἀπαιτήσεις δημιουργίας Μακεδονικοῦ κράτους, εἰς τὰς ὁποίας ἡ Βουλγαρία θὰ ἐνέδιδεν ὡς δύναμις, ἀσκούσα τὴν στρατιωτικὴν κατοχὴν καὶ ἔχουσα τὴν εὐθύνην τῆς ἀσφαλείας τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, καθὼς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς, τὴν ὁποίαν θὰ περιελάμβανον εἰς τὸ νέον κράτος, ἐφ' ὅσον ἡ Γερμανία ἤρξατο ὑποχωροῦσα ἀπὸ τὴν Βαλκανικὴν. Ἐν τούτοις τὰ ραγδαίως ἐξελισσόμενα γεγονότα, ὁμοῦ μὲ τὴν αἰξουσαν δύναμιν τοῦ ΚΚ Γιουγκοσλαυίας, τὸ ὁποῖον διεκήρυσεν ἄλλας λύσεις ἐπὶ τοῦ Μακεδονικοῦ, παρηπόδισαν τὴν ἔγκαιρον ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΜΕΟ ἐκ Ζάγκρεμπ¹.

Ἐκ πληροφοριῶν τῶν αὐτῶν κύκλων δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ἐπίσης ὡς σφόδρα πιθανὴν τὴν συνάντησιν τοῦ Μιχαήλωφ καὶ τοῦ Γιουγκοσλαύου ἡγέτου στρατηγοῦ Δράγα Μιχαήλοβιτς, ἀρχηγοῦ τῶν ἐθνικιστικῶν γιουγκοσλαυικῶν ἀνταρτικῶν τμημάτων. Ἡ ἐν Ἄνω Τζουμαγιᾶ ἐκδιδομένη βουλγαρική ἐφημερίς «Πιρίνσκο Ντέλο» τῆς 15ης Ἀπριλίου 1946 ἀνεδημοσίευσεν ἀπόσπασμα ἀνταποκρίσεως ἐκ τῆς γιουγκοσλαυικῆς ἐφημερίδος «Μακετόνσκο Ντέλο». Κατὰ τὰ δημοσιεύματα ταῦτα τὸ 1944 ὁ στρατηγὸς Δράγα Μιχαήλοβιτς, ὅστις ἦτο καὶ ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν τῆς ἐθνικῆς Γιουγκοσλαυικῆς κυβερνήσεως, ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Ἰβάν Μιχαήλωφ καὶ συνεζήτησαν τὴν ἴδρυσιν αὐτονόμου Μακεδονικοῦ κράτους, ἐφ' ὅσον οἱ ὀπαδοὶ τῆς ΕΜΕΟ θὰ ὑπεστήριζον τὴν εἰς τὴν νότιον Σερβίαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνταρτικοῦ κινήματος Μιχαήλοβιτς ἐναντίον τῶν Γιουγκοσλαύων κομμουνιστῶν. Ἡ ἐφημερίς αὕτη λέγει ὅτι τὴν κίνησιν αὐτὴν ἠνθύνουν οἱ Γερμανοί, ἐπιθυμοῦντες νὰ δημιουργήσουν ἐσωτερικοὺς περισπασμοὺς καὶ ἀντιθέσεις εἰς τὰ Βαλκάνια. Τὰ γεγονότα ταῦτα, ἂν καὶ δὲν ἐπεβεβαιώθησαν ἄλλοθεν, δύνανται νὰ εἶναι ἀληθῆ, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἐθνικαὶ ἀνταρτικαὶ γιουγκοσλαυικαὶ δυνάμεις τοῦ Μιχαήλοβιτς διὰ τῆς δράσεως τῶν κομμουνιστικῶν εἶχον ἐκτοπισθῆ ἀπὸ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Τίτο ἐπέτυχε νὰ παρασύρῃ πλείστους ὅσους τοπικοὺς παράγοντας, καὶ δεξιούς ἀκόμη, μέλη τῆς ΕΜΕΟ, ὡς τὸν Μεθόδιον Ἀντώνωφ ἢ Τσάντωφ, μετέπειτα πρῶτον ἀντιπρόεδρον τῆς Ὁμοσπονδιακῆς κυβερνήσεως τῆς Μακεδονίας Σκοπίων, ὅστις ὑπῆρξε σημαίνων παράγων τῆς ΕΜΕΟ καὶ ὡς τοιοῦτος μάλιστα συνελήφθη τὸ 1946 ἐν Σκοπίοις μετ' ἄλλων εἴκοσι καὶ κατεδικάσθη ὡς προδότης².

Ὡς ἀναφέρει ὁ ἴδιος Ἰβάν Μιχαήλωφ, ὁ Μιχαήλοβιτς ἔκαμε καὶ ἄλλην πολιτικὴν στροφὴν πρὸς τὸ ἀστικὸν βουλγαρικὸν κράτος τὸ 1944, ὅταν τοῦτο

1. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 136.

2. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 137.

κατεῖχεν ἀκόμη στρατιωτικῶς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν ὡς σύμμαχος τοῦ Ἄξονος. «Ὁ Βούλγαρος καθηγητὴς Bogdan Filoff, λέγει οὗτος, μέλος τῆς ἀντιβασιλείας, ἀναφέρει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του ὅτι τὴν 4ην Σεπτεμβρίου 1944 ὁ ναύαρχος Ἰβανῶφ, ἀξιωματικὸς σύνδεσμος τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν Γερμανῶν εἰς Βελιγράδιον, τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ Δράγα Μιχαήλοβιτς τοῦ ἔκαμε προτάσεις συνεργασίας τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν κομμουνιστῶν ἔναντι τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Μακεδονίας». Ἡ δικαιολογία τῶν πολιτικῶν αὐτῶν ἐπιδιώξεων τοῦ Μιχαήλοβιτς εὐρίσκεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οὗτος ἔχανε διαρκῶς ἔδαφος ἔναντι τῶν κομμουνιστῶν τοῦ Τίτο, ἡ δὲ ἀπογύμνωσις του ἀπὸ κάθε ἔρεισμα καὶ δύναμιν ἐν Γιουγκοσλαυία συνεπληροῦτο τὸν Μάϊον τοῦ 1944, ὅτε ὁ βασιλεὺς Πέτρος τῇ εἰσηγήσει τῶν Ρώσων καὶ ἐπιμόνω ἀξιώσει τῶν Ἄγγλων ἀπέπεμψε τὴν Κυβέρνησιν Πουῤριτς καὶ μετ' αὐτῆς ἀπεκήρυξεν ἐπισήμως καὶ τὸν ἴδιον Μιχαήλοβιτς. Πρὸ τῆς τελείας ἀπομονώσεώς του ὁ Σέρβος στρατηγὸς προέβαινεν εἰς βολιδοσκοπήσεις καὶ συνομιλίας πολιτικῆς φύσεως ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ κρατηθῆ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἔναντι τῶν Γιουγκοσλαύων κομμουνιστῶν.

Ἡ ρωσικὴ διπλωματία ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1944, προβλέπουσα τὴν ἀνατροπὴν τῶν Γερμανῶν καὶ τὴν προσεχῆ κάθοδον τῶν Ρώσων εἰς τὰ Βαλκάνια, ἐπεξήτει νὰ προετοιμάσῃ διπλωματικῶς τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἐκεῖ σταθερὰν ἐγκατάστασιν τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων. Τὴν 17ην Ἀπριλίου 1944 ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας Μολότωφ ἐπέδωκε πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ Βούλγαρον ἐπιτετραμμένον Σταμένωφ διακοίνωσιν, ἀριθμοῦσαν τὰς περιπτώσεις παροχῆς βοήθειας ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας εἰς τὸν Ἄξονα ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, εἰς ἣν ἡ Κυβέρνησις Σόφιας ἀπλήνησε τῇ 24ῃ Ἀπριλίου 1944. Ἐν τῇ ἀπαντήσει ταύτῃ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Βουλγαρίας Σισμάνωφ διαβεβαιοῖ τὴν Ρωσίαν διὰ «τὴν λίαν εἰλικρινῆ ἐπιθυμίαν τῆς χώρας του νὰ διατηρήσῃ μετὰ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας σχέσεις ἀμέμπτους, νομιμόφρονas καὶ φιλικὰς». Ἡ διαμαρτυρία αὕτη δὲν ἔσχε συνέχειαν.

Εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἀκροβατισμοὺς περὶ τὴν Μακεδονίαν δὲν ὑστέρησαν καὶ οἱ Γερμανοί, οἱ ὁποῖοι ἀποχωροῦντες ἐκ τῶν Βαλκανίων ἐπεξήτουν τὴν δημιουργίαν Μακεδονικοῦ κράτους, συμπληροῦντες οὕτω τοὺς τελευταίους πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς ἐλιγμούς των, μὲ τὸν ἀπώτερον σκοπὸν τὴν δημιουργίαν ὀπισθὲν των χάους καὶ πολιτικῆς ἐξαρθρώσεως, πιθανὸν υἱοθετήσαντες εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὰς βουλγαρικὰς ὑποδείξεις, αἷτινες ἐξυπηρετοῦν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουλίου 1944

1. I. v. Mihailov, Macedonia a Switzerland of the Balkans, σελ. 113.
— Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 137.

2. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 137 - 138.

τὸ Γενικὸν γερμανικὸν στρατηγεῖον τῇ εἰσηγήσει φιλοβουλγαρικῶν κύκλων ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῦσῃ ἐν Σκοπίοις Μακεδονικὸν κράτος. Τὴν 2^{αν} Αὐγούστου 1944, ἡμέραν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν ἐπέτειον τοῦ Ἰλίντεν τοῦ 1903 (20 Ἰουλίου), πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ἐκ Γιουγκοσλαβίας ἀποχώρησις τῶν Γερμανῶν, τῇ ἀνοχῇ τούτων, κατ' ἄλλους δὲ τῇ στενῇ συνεργασίᾳ καὶ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τοῦ Γερμανικοῦ στρατηγεῖου, ἐπραγματοποιήθη εἰς τὸ μοναστήριον Προχὸρ Πτοίνσκι τῆς περιοχῆς Σκοπίων μεγάλη συγκέντρωσις Γιουγκοσλαύων καὶ Μακεδόνων κομμουνιστῶν καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἀνακήρυσξις τῆς Λαϊκῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας¹. Τῇ 8^η Αὐγούστου 1944 ἐν Σκοπίοις παρουσιά καὶ τῶν Γερμανῶν ἀνεκηρύχθη ἐπισήμως ἡ Λαϊκὴ δημοκρατία τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τῆς συσταθείσης προσωρινῆς ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν διακριθέντων ἄλλοτε κομιτατζήδων καὶ τῶν ἀγωνισθέντων κατὰ καιροὺς ὑπὲρ τῆς βουλγαρικῆς ἰδέας². Ὀλίγον ἀργότερον συνελθοῦσα ἡ λεγομένη «δευτέρα Ἐθνοσυνέλευσις τοῦ ΚΚ τῆς Γιουγκοσλαβίας» ἢ «τῶν παρτιζάνων τοῦ Τίτο» ἐπεκύρωσε τὴν ἰδρυσίν της.

Τῇ 8^η Σεπτεμβρίου 1944 ἐν ὄψει τῆς ἐκκένωσεως τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἐπικρατήσεως τῶν κομμουνιστῶν ἢ γερμανικῆ στρατιωτικῆς διοικήσεως μετέφερον ἐν τάχει ἀεροπορικῶς εἰς Σκόπια τὸν Ἰβάν Μιχαήλωφ, διὰ νὰ τὸν θέσουν οἱ Γερμανοὶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὑπ' αὐτῶν ὀργανουμένης ἀνεξαρτήτου Δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας. Ἦτο ὅμως ἀργά, διότι εἶχεν ἐκφύγει ἐκ τῶν χειρῶν των καὶ ἀπὸ τῶν ἐντοπιῶν ἐθνικιστῶν κάθε δύναμις καὶ ἡ ὅλη κίνησις εἶχε περιέλθει εἰς χεῖρας τῶν ὑπὸ τῆς Ρωσίας καθοδηγουμένων κομμουνιστῶν. Τούτου ἕνεκα τὸ τελευταῖον αὐτῶν των, τὸν Ἰβάν Μιχαήλωφ, οἱ Γερμανοὶ ἠναγκάσθησαν διὰ τοῦ ἰδίου ἀεροπλάνου νὰ μεταγάγουν εἰς Ζάγκρεμπ τῆς Κροατίας, ὁπόθεν ἀμέσως ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν Ρώσων διέφυγεν οὗτος εἰς Ἑλβετίαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἐπὶ μακρὸν ἐκρύπτετο ὑπὸ ψευδώνυμον διὰ τὸν φόβον ἐκδικήσεως³.

Ὁ W. Hagen⁴ λέγει ὅτι «ὁ Χίτλερ κατὰ τὸ 1941 ὀλίγον ἐνδιαφέρθη διὰ τὴν Μακεδονίαν. Μόνον κατὰ τὸ 1943 ἡ μυστικὴ ὑπηρεσία δι' ἐνὸς ὑπομνήματός της κατώρθωσε νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῶν διὰ τὴν Γερμανίαν πλεονεκτημάτων ἐκ τῆς δημιουργίας ἀνεξαρτήτου Μακεδονικοῦ κράτους, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Θεσσαλονίκην, φιλικῶς διακειμένου πρὸς τὴν

1. Κύρου, σελ. 83.— Μπράμου, σελ. 151.

2. Ἐκ τούτων ὁ Κεραμιτζήφ ὑπηρέτησε τὴν μυστικὴν προπολεμικὴν γιουγκοσλαβικὴν ἀστυνομίαν ΟΖΝΑ, τὸν βουλγαρικὸν φασισμόν, κατὰ δὲ τὴν Κατοχὴν εἶχε στενάς σχέσεις μὲ τὰς γερμανικὰς καὶ βουλγαρικὰς στρατιωτικὰς ἀρχάς. Βarker, σελ. 112 καὶ 114 σημ. 2.

3. Μπράμου, σελ. 91 καὶ 138.

4. Walter Hagen, Die Geheime Front. Wien 1947, σελ. 326·333.

Γερμανίαν καὶ διὰ τοῦ ὁποίου κράτους ἡ Γερμανία θὰ ἔθετε πόδα σταθερὸν ἐπὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ γίνῃ εὐκόλως κατὰ τὸ 1943, ἀλλὰ ἦτο πλέον ἀργὰ διὰ τὸ 1944, ὅτε ἡ Γερμανία ἤλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν Μιχαήλωφ καὶ μετέφερεν αὐτὸν δι' ἀεροπλάνου εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἔνθα οὗτος, ἐπικοινωνήσας μὲ τὸν λαόν, ἐγνώρισε πρὸς τοῦτον τοὺς μὲ τὴν Γερμανίαν δεσμούς του καὶ τὴν ἀπόφασίν της πρὸς δημιουργίαν ἀνεξαρτήτου Μακεδονικοῦ κράτους. Ἐν συνεχείᾳ ὁμως ὁ Μιχαήλωφ ἐδήλωσε πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἡγέτας ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸς τοιαύτας ἐνεργείας, διότι θεωρεῖ ὅτι εἶναι πλέον ἀργὰ καὶ δυσκόλως θὰ πραγματοποιηθῆ τὸ σχέδιον αὐτῶν. Παρὰ τὴν ἀρνησιν αὐτὴν οἱ Γερμανοὶ ἔλαβον ὅλα τὰ μέτρα, διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν τοῦ Μιχαήλωφ, ἡ ὁποία ἐκινδύνευεν ἐκ μέρους τῶν κομμουνιστῶν, καὶ νὰ τὸν φυγαδεύσουν διὰ τοῦ Ζάγκρεμπ εἰς Ἑλβετίαν (καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας), ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἀσφαλῆς μέρος διευθύνει καὶ σήμερον διὰ σταθερᾶς χειρὸς τὴν ΕΜΕΟ».

Ἐπίσης ἡ ἐν Νέα Ὑόρκῃ ἐκδιδόμενη γιουγκοσλαβικὴ ἐφημερίς *Novi List* ἔγραφεν ὅτι «ὁ ἀρχηγὸς τῆς ΕΜΕΟ Ἰβάν Μιχαήλωφ περὶ τὸ τέλος τοῦ 1944 μετεφέρθη ὑπὸ τῆς Γκεσταπὸ εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ ἰδρῦσῃ ἀνεξάρτητον Μακεδονικὸν κράτος».

Καὶ ἐνεφανίσθησαν τότε ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τῆς Λαϊκῆς δημοκρατίας τῆς Μακεδονίας ὄλοι οἱ κομιτατζῆδες καὶ συνεργάται τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν καὶ οἱ ἐπὶ πεντηκονταετίαν κανχώμενοι ὅτι εἶναι Βούλγαροι καὶ νῦν ἐκ λόγων σκοπιμότητος μεταβληθέντες εἰς Μακεδόνας. Οὕτως ἐπὶ κεφαλῆς ἦσαν ὁ Κουλισέβσκι, Βούλγαρος κομμουνιστῆς καταγόμενος ἐκ τοῦ χωρίου Σφέτι Νικόλα, ὅστις ἀνῆλθε ταχέως εἰς τὴν θέσιν τοῦ γενικοῦ γραμματέως τοῦ ΚΚ Μακεδονίας, ὡς πρωθυπουργὸς τοῦ νέου κράτους, τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ὁ ἴδιος μὲ συνεργάτην καὶ θεωρητικὸν καθοδηγητὴν τὸν Δημήτριον Βλάχωφ, γνωστὸν ἐπίσης ὡς Βούλγαρον μέχρῃ τοῦδε, ἄλλοτε ἡγετικὸν μέλος τῆς ΕΜΕΟ καὶ τοῦ Κομιτάτου τῶν Σαντραλιστῶν. Ὁ Βλάχωφ ὑπῆρξε μετὰ τὸν Σαντάσκυ ὁ ἐκ τῶν ἰδρυτῶν αὐτοῦ μὲ πλουσίαν προπαγανδιστικὴν δρᾶσιν καὶ βουλευτῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὴν Τουρκικὴν βουλὴν τοῦ 1908, θιασώτης τῆς Βαλκανικῆς κομμουνιστικῆς δημοσπονδίας, ἐκδότης ἐπὶ μακρὸν τοῦ ὁμωνύμου περιοδικοῦ (*La Fédération Balkanique*) καὶ τὸ 1924 ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ συμφώνου ΚΚ Βουλγαρίας καὶ ΕΜΕΟ. Διετέλεσεν ἐπίσης κατὰ τὴν βουλγαρικὴν κατοχὴν τοῦ 1917-1918 τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου γενικὸς διοικητῆς τοῦ Κοσσυφοπεδίου, δηλαδὴ ἀνώτατος ὑπάλληλος τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους. Τὸ 1909 ἐξέδιδεν ἐν Θεσσαλονίκῃ βουλγαριστὴ τὴν «Ναρόντνα Βόλια» (Λαϊκὴ θέλησις), ὄργανον, ὡς ἔλεγε, τοῦ βουλγαρικοῦ Λαϊκοῦ δημοσπονδιακοῦ κόμματος¹.

1. *Novi List* τῆς 21ης Σεπτεμβρίου 1950.

2. Μ π ρ ἄ μ ο υ, σελ. 151-152. Ἐπίσης ὑπῆρξε βουλευτῆς εἰς τὴν βουλγαρικὴν

Τὴν διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν ὑποθέσεων τοῦ νέου κράτους ἀνέλαβεν ὁ στρατηγὸς Τέμπο (Σφετοζάρ Βουκμάνοβιτς), τῶν δὲ πολιτικῶν ὁ Δημήτρης Βλάχωφ καὶ ὁ Λαζάρ Κουλισέβσκι. Ὁ Σλαβισμὸς φυσικὰ δὲν προσέβλεπεν εἰς τὸ περὶ τὰ Σκόπια θνησιγενὲς κρατίδιον, ἀλλ' εἶχεν ἀπωτέρους πολιτικοὺς σκοποὺς. Δημιουργῶν συγχρόνως ἓνα φανταστικὸν λαόν, «τὸν σλαβομακεδονικόν», ἐκδηλοῖ ἀνεπιφυλάκτως βλέψεις ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας ἢ Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου, ὅπως τὴν ἐβάπτισαν, χωρὶς τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὀλοκληρωθῆ ἢ προσπάθειά των.

Ἡ περίοδος αὕτη συμπίπτει μὲ τὴν ἀποχώρησιν τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον, τὴν εἴσοδον καὶ ἐγκατάστασιν τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐπιβολὴν κομμουνιστικῶν καθεστώτων εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Χερσονήσου καὶ τὴν ἀποβίβασιν βρετανικῶν στρατευμάτων ἐν Ἑλλάδι. Οὕτω τὰ Σκόπια γίνονται τὸ κέντρον τῆς ὅλης κινήσεως κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, ἀφαιρουμένης ἐξ ὀλοκλήρου τῆς πρωτοβουλίας ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους κομμουνιστάς¹. Ἡ πολιτικὴ αὕτη ἀπετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἥτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1944, τὴν ἐπίσημον πολιτικὴν τῆς Μόσχας², ἣτις εἶχε δώσει τὰς ὁδηγίας τῆς πρὸς τοὺς δορυφόρους τῆς τῆς Σόφιας καὶ τοῦ Βελιγραδίου, ὅπως ἔλθουν ὅπωςδήποτε εἰς συνεννόησιν μεταξύ των διὰ τὴν φιλικὴν λύσιν τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος καὶ διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου ὄνειρου τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, τῆς «Ὁμοσπονδίας τῶν κομμουνιστῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου» ἢ τῆς «Ὁμοσπονδίας τῶν Σλαύων τοῦ Νότου», ὅπως ἐλέγετο τότε. Φαίνεται ὅτι ἐπὶ τινὰ καιρὸν οἱ κομμουνισταὶ τῆς Βουλγαρίας προσέβαλλον ἀρκετὰ ἐπιμόνους ἀντιρροήσεις εἰς τὴν σαφῶς πλέον διαφανομένην ἀξίωσιν τῶν αὐθεντῶν τῆς Μόσχας, ὅπως παύσουν ὑποστηρίζοντες τὰς βουλγαρικὰς βλέψεις ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, τελικῶς ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὰς θελήσεις τῆς Μόσχας καὶ τῶν Γιουγκοσλαύων³.

Διὰ τῆς ἀναθέσεως τῆς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος δράσεως εἰς τὴν πλέον δυναμικὴν Γιουγκοσλαυίαν, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει καὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἐπιτυχία τῶν σχεδίων τῆς Μόσχας καθίστατο σχεδὸν ἀσφαλής. Ἀποστερουμένη τῆς Μακεδονίας ἢ Ἑλλάς, ἠκρωτηριασμένη ἐδαφικῶς καὶ κατεστραμμένη οἰκονομικῶς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιζήσῃ καὶ θὰ

βουλὴν μετὰ τὸ 1939. E. B., Macedonia. Old animosities renewed ἐν The World Today, νόμ. V (1949), σελ. 162.

1. Κ Ὑ Ρ Ο Υ, σελ. 84.

2. E. B., Macedonia. Old animosities renewed ἐν The World Today, τόμ. V (1949), σελ. 162.

3. Κ Ὑ Ρ Ο Υ, σελ. 85-86.

ἐξηναγκάζετο ἐκ τῶν ἐθνικῶν τῆς ἀτυχημάτων καὶ τῆς ἐξαθλιώσεως νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν, νὰ μετάρχη τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν βαλκανικῶν κρατῶν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν διατάρραξιν τῆς ἐν τῇ Ἑγγύς Ἀνατολῇ ἰσορροπίας καὶ τὴν ἀμεσον ἀπειλὴν τῆς δυτικῆς πλέον λεκάνης τῆς Μεσογείου ¹.

10. Ἡ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ προπαγάνδα τῶν Βουλγάρων καὶ Ρώσων κατὰ τὸν πόλεμον

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βουλγαρικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1903 (Ἰλίντεν) διάφοροι ἐγκληματήσαντες ἢ οἱ ποικιλοτρόπως ἐκτεθειμένοι ἔναντι τῶν τουρκικῶν ἀρχῶν Βούλγαροι διέφυγον εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἢ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, πολλοὶ δὲ τούτων καὶ τότε καὶ βραδύτερον μετηνάστευσαν εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου ἀνεύρισκον εὐκολον ἄσυλον καὶ ἐργασίαν ². Σὺν τῷ χρόνῳ ἐπύκνωσαν τὰς τάξεις τούτων μέλη τοῦ Κομιτάτου, τὰ ὁποῖα ἐδιώκοντο ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχάς, καὶ βραδύτερον ζωηρὰ στοιχεῖα ἐκ Βουλγαρίας καὶ Γιουγκοσλαβίας, καταδιωκόμενα ὑπὸ τῶν μὴ φιλικῶν πρὸς αὐτὰ καθεστώτων.

Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας ἤρχισαν λίαν ἐνωρὶς συγκροτοῦντες κατὰ περιοχὰς διαμονῆς ἢ καταγωγῆς τοπικὰς ὁργανώσεις, ³ αἵτινες συνεδέθησαν μεταξύ των εἰς Ὁμοσπονδίαν καὶ συνήρχοντο εἰς ἐτήσια συνέδρια, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐξέλεγον Γραμματεῖαν καὶ Κεντρικὴν ἐπιτροπὴν τῆς Ὁμοσπονδίας, ἧς ἡ ἔδρα εὐρίσκετο ἐν Ἰνδιανᾷ πόλει τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Αἱ ὁργανώσεις αὗται, ἀποκαλούμεναι Μακεδονικαὶ Πολιτικαὶ Ὁργανώσεις (ΜΠΟ), εὐρίσκοντο εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ΕΜΕΟ, ἐπεξετάθησαν δὲ εἰς Καναδᾶν καὶ Αὐστραλίαν καὶ βραδύτερον καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν. Ἀπὸ τοῦ 1921 αἱ ὁργανώσεις αὗται συνεκέντρωσαν μεγάλα χρηματικὰ ποσά, τὰ ὁποῖα ἔθισαν κατὰ καιροὺς εἰς τὴν διάθεσιν τῶν κομιτατζήδων.

1. Ζαφειροπούλου, σελ. 142.

2. Δέον νὰ τονισθῇ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν 1893 - 1909 μετηνάστευσαν ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἠνωμένας Πολιτείας καὶ Καναδᾶν πλείστοι ὅσοι βουλγαρόφωνοι, ἐχθρικῶς διακείμενοι πρὸς τοὺς Βουλγάρους, εἴτε λόγῳ ἀπειλῆς τῆς ζωῆς των ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων, οἵτινες διὰ τῆς ἀναχωρήσεώς των ἐπεξήτουν τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν δυναμικῶν στοιχείων, εἴτε διότι ἐβαρύνθησαν νὰ ζοῦν διαρκῶς ὑπὸ τὴν ἀγωνίαν τῆς ἐν τῇ Μακεδονικῇ ὑπαίθρῳ τρομοκρατίας τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν καὶ τῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων. Τμῆμα τούτων, ἂν καὶ ἐπὶ ὀλόκληρον εἰκοσιπενταετίαν διετήρησεν ἑλληνικὴν ἐθνικὴν συνείδησιν, μετὰ τὸ 1930 διέρρησε πρὸς τὰς ἐκεῖ ὑφισταμένας βουλγαροκινήτους μακεδονικὰς ὁργανώσεις λόγῳ τῆς ἐπιδειχθείσης παντελοῦς ἀδιαφορίας τῶν ἑλληνικῶν προξενικῶν ἀρχῶν.

3. Ὁ Μ π ρ ὶ ο ς, σελ. 202, ἀναγράφει τὰς κυριωτέρας τούτων.

Δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῶν ΜΠΟ εἶναι ἡ ἑφημερὶς «Μακεντόνσκα Τριμπούνα» (Μακεδονικὸν Βῆμα), ἐκδιδομένη ἀπὸ εικοσιπενταετίας εἰς τὴν Ἰνδιανάπολιν τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Εἶναι ἰδιοκτησία τῶν ΜΠΟ καὶ ἔχει πράγματι εὐρυτάτην κυκλοφορίαν μεταξὺ τῶν Βουλγάρων τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ τοῦ Καναδᾶ καὶ τῶν φιλοβουλγάρων ξένων, εἰς οὓς ἀποστέλλεται δωρεάν. Ἐκδιδομένη μὲ μίαν ἢ δύο σελίδας εἰς ἀγγλικὴν γλῶσσαν, ἐκτὸς τοῦ βουλγαρικοῦ κειμένου, ἀποσκοπεῖ νὰ διαφωτίσῃ καὶ τοὺς ξένους καὶ ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι ὄργανον τοῦ Βουλγαρισμοῦ.

Αἱ ΜΠΟ ἀνέκαθεν εἶχον ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροήν των τὰς βουλγαρικὰς κοινότητας, τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ σχολεῖα αὐτῶν. Πρὸς παραπλάνησιν τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης ἀπληρήθησαν τὸν βουλγαρικὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα των καὶ διὰ πολιτικοὺς σκοποὺς ἀποκαλοῦνται μακεδονικαὶ ἢ μακεδοβουλγαρικαί.

Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος οἱ ἐν Ἑνωμέναις Πολιτεῖαις Βούλγαροι, τόσον οἱ καταγόμενοι ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένης τότε Μακεδονίας, ὅσον καὶ οἱ ἐκ τῆς ἐλευθέρου Βουλγαρίας, μετέχοντες εἰς τὰς ἄνω πολιτικὰς ὁργανώσεις, ἦσαν ταυτοχρόνως καὶ μέλη τῆς ΕΜΕΟ καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐζήτουν θορυβωδῶς εἰς πᾶσαν διδομένην εὐκαιρίαν τὴν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνέλεγον ὑπέρογκα χρηματικὰ ποσά, τὰ ὅποια διεβίβαζον εἰς τὴν ΕΜΕΟ ὡς οικονομικὴν ἐνίσχυσιν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ τρομοκρατικοῦ προγράμματος τῶν κομιτατζήδων '.

Πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ 1912-13 ἔτι εὐρισκόμεναι εἰς στενὴν ἐπαφὴν μὲ τὴν Βουλγαρικὴν κυβέρνησιν καὶ λειτουργοῦσαι ὑπὸ τὴν ἄμεσον καθοδήγησίν της ἠκολούθησαν κατὰ τὴν ἔναρξιν τούτου τὴν πολιτικὴν τοῦ ἐπισήμου βουλγαρικοῦ κράτους. Ἐπωφελούμεναι τῆς ἐλευθερίας, τῆς ὁποίας ἀπῆλθον ἐν Ἑνωμέναις Πολιτεῖαις, τὴν αὐτὴν τακτικὴν ἐτήρησαν κατὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τελευταίου, δεδομένου ὅτι αἱ Ἑνωμέναι Πολιτεῖαι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1941 δὲν εἶχον εἰσέλθει ἀκόμη εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1941 ἐκδήλωσις τῶν ΜΠΟ ὑπὲρ τῆς ἐνταχθείσης εἰς τὸν Ἄξονα Βουλγαρίας ἔλαβε πανηγυρικὴν μορφήν, ὅταν ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἀκολουθῶν τὰς γερμανικὰς στρατιάς κατελάμβανε τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην καὶ τὴν Γιουγκοσλαυικὴν Μακεδονίαν. Ἡ ἐν Νέα Ὑόρκῃ ἐκδιδομένη γιουγκοσλαυικὴ ἑφημερὶς *Novi List* ἔγραφεν ὅτι ἡ ἑφημερὶς τῶν ΜΠΟ «Μακεντόνσκα Τριμπούνα» ἐξυμνοῦσα τὸν Χίτλερ καὶ τὸν Μουσολίνι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Ἑλλάδα καὶ Γιουγκοσλαυίαν εἰσβολῆς τοῦ Ἄξονος ἐδημοσίευσε τερα-

1. Joseph S. Rouček, *Balkan Politics. International Relations in No Man's Land*. Stanford, 1948.

2. *Novi List* τῆς 12^{ης} Σεπτεμβρίου 1950.

στίαν φωτογραφίαν τοῦ βασιλέως Βόριδος τὸ 1941 μὲ τὸν πανηγυρικὸν τίτλον «Ἡλιος ἐλευθερίας φωτίζει τὴν Βουλγαρικὴν Μακεδονίαν».

Αἱ ὀργανώσεις τῶν ΜΠΟ μετὰ τὴν ἔξοδον εἰς τὸν πόλεμον τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν, πρὸς στιγμὴν εὐρεθεῖσαι εἰς δύσκολον θέσιν, ἠδράνησαν, ταχέως ὅμως ἔκαμαν στροφὴν καὶ μετεβλήθησαν εἰς δημοκρατικὰς, σοσιαλιστικὰς καὶ κομμουνιστικὰς ἀκόμη περὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, διὰ νὰ ἀνασυνταχθοῦν καὶ συνεχίσουν τὴν δρασίν των. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1945 καὶ ἐντεῦθεν συνέρχονται ἀνελλιπῶς τὰ ἐτήσια συνέδρια τῶν ΜΠΟ, τὰ ὁποῖα μετεβλήθησαν εἰς καθαρῶς σωβινιστικὰς βουλγαρικὰς συγκεντρώσεις. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ ἠγωνίσθησαν διὰ τὴν ἀνακίνησιν τοῦ Μακεδονικοῦ ζητήματος, τοῦ ὁποῖου ζητοῦν τὴν λύσιν διὰ νέων συνθημάτων. Ἐκδόσεις βιβλίων, δημοσιεύματα, μελέται, ὁμιλίας, ἐκθέσεις, συνέδρια κλπ. ἵ γίνονται βάσει προγράμματος πρὸς παραπλάνησιν τῆς ἀμερικανικῆς καὶ τῆς διεθνοῦς κοινῆς γνώμης, ἰδίως δὲ τῶν ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων, σωματείων καὶ προσώπων ἐξεχούσης θέσεως καὶ κοινωνικῆς βαρῦτητος, ὡς πολιτικῶν, δημοσιολόγων, καθηγητῶν πανεπιστημίων, δημοσιογράφων καὶ ἄλλων, πρὸ τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα ὡς ἐκκρεμές. Κατ' ἐπανάληψιν ἐνεφανίσθησαν εἰς τὰς Γενικὰς Συνελεύσεις τοῦ ΟΗΕ, ὡς ἐν Lake Success, ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν Παρισίοις¹.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ Σοβιετικὴ Ἐνῶσις δὲν ἔμεινεν ἀδρανῆς διὰ τὴν ἐνέργειαν εὐφρείας ὑπὲρ τῶν Ρώσων προπαγάνδας. Ἀνέπτυξε μεγάλην προπαγανδιστικὴν δραστηριότητα τόσον εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς χώρας της², ὅσον ἰδίως ἐν τῷ ἔξωτερικῷ, διὰ νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ τῆς ἀπόψεώς της τοὺς συμμάχους της, καὶ δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἐπέτυχε πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην πολλά.

Ἡ Ρωσία ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ Πανσλαυισμοῦ δὲν ἦτο ἀνεκαθεν συμπαθὴς εἰς τὰς συμμαχικὰς χώρας. Ἔδει λοιπὸν νὰ φανῆ εἰς τὰ ὄμματα τῶν Συμμάχων ὅτι αὕτη ἀποβάλλει τὴν παλαιάν της τακτικὴν. Διὰ τοῦτο εἰς τὸ πρῶτον σλαυικὸν συνέδριον³ τῆς Μόσχας κατ' Αὐγούστον 1941

1. Βλ. ὑπόμνημά μας ὑποβληθὲν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τὸν τίτλον «Περὶ τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως τῆς σλαβικῆς προπαγάνδας», Θεσσαλονίκη, Ἰούλιος 1950.

2. Μ π ρ ὶ ὀ υ, σελ. 202 - 204.

3. Περὶ τῆς πανσλαυιστικῆς προπαγάνδας ἐν Ρωσίᾳ κατὰ τὸν πόλεμον βλ. Alexander Werth, The year of Stalingrad. A historical record of a study of Russian mentality, methods and politics. London, 1946, σελ. 123 καὶ δὴ σημειώσεις 4 Ἰουλίου 1942 ἡμερολογίου του.

4. Ὁ ὄρος Πανσλαυικὸν ἀπεφεύχθη νὰ χρησιμοποιηθῆ ὑπὸ τῆς Κοινοῦ, διὰ νὰ μὴν ἠχῆσῃ κακῶς εἰς τὰ ὄτα τῶν Συμμάχων καὶ προεκερίθη ὁ ἀπλούστερος «σλαυικὸν συνέδριον».

ὁ πρόεδρος αὐτοῦ συγγραφεὺς Ἀλέξανδρος Τολστόϊ εἰς τὸν ἐναρκτήριον του λόγον ἔλεγε: «Ἀποκηρύσσομεν τὴν παλαιὰν ἰδέαν τοῦ Πανσλαυισμού, τὴν ὁποίαν θεωροῦμεν ἀντιδραστικὴν καὶ ἀντίθετον πρὸς τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν ἐθνῶν». Ἐν τούτοις ἐτόνισεν ὅτι παρίσταται ἀνάγκη συναπισμοῦ ὅλων τῶν Σλαύων καὶ περσῶν τὸν λόγον του ἀνεφώνησε «Σλαῦοι, ἄς κινηθῶμεν». Κατὰ ταῦτα οὐ μόνον ἀποκήρυξις οὐσιαστικῆ τοῦ Πανσλαυισμού δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ τοῦναντίον ἔντασις τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ προπαγάνδας. Πρὶν διαλυθῆ τὸ συνέδριον, ὠρίσθη ἐπιτροπὴ, ἣτις θὰ ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλας τὰς σλαυικὰς ὀργανώσεις τοῦ κόσμου. Ἐὰν καὶ ἡ ἔννοια τῆς φυλετικῆς διακρίσεως εἶναι τελείως ἀντιμαρξιστικὴ καὶ τὴν ἀπέκρουσε καὶ ὁ Λένιν, ἐν τούτοις βλέπομεν ὅτι ὁ Πανσλαυισμὸς ὑπερίσχυσε εἰς τὴν σύγχρονον Ρωσίαν τῶν κομμουνιστικῶν ἰδεῶν.

Τὴν 6ην Νοεμβρίου 1941 ὁ Στάλιν συνεχίζων τὴν ψευδολόγον τακτικὴν τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Σοβιετ ἐν Μόσχᾳ ἔλεγε: «Δὲν ἔχομεν οὐδαμῶς τὴν πρόθεσιν νὰ κατακτήσωμεν ξένα ἐδάφη ἢ νὰ προσαρτήσωμεν ξένους λαούς...οὔτε ἀκόμη ἔχομεν τὴν πρόθεσιν νὰ ἐπιβάλωμεν τὴν θέλησίν μας καὶ τὸ καθεστῶς μας εἰς τοὺς σλαυικοὺς λαούς ἢ τὰ ἄλλα καταδυναστευόμενα ἔθνη τῆς Εὐρώπης, πού ἀναμένουν τὴν βοήθειάν μας». Τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔκτοτε μέχρι σήμερον γεγονότα μαρτυροῦν τὸ μέγεθος τοῦ ψεύδους καὶ ὑπενθυμίζουσι τὰς δηλώσεις τῶν τσάρων καὶ τῶν διπλωματῶν τῶν τοῦ 1878-1881 καὶ τὴν σχετικὴν ἀπάντησιν τοῦ Ἄγγλου ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν Πάλμερστον.

Εἰς τὸ δευτέρον σλαυικὸν συνέδριον, λαβὸν χώραν ἐν Μόσχᾳ τὴν 4ην καὶ 5ην Ἀπριλίου 1942¹, ὁ πρόεδρος ἀντιστρατήγος Γκουντόρφ ἔκαμεν «ἔκκλησιν ἱεροῦ πολέμου ὑπὲρ τοῦ Σλαυισμοῦ»². Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο μετέσχον Σέρβοι καὶ Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι καὶ ὁ Βούλγαρος Μακεδὼν Φερδιν. Κοσόβκι, ὅστις ἐδήλου: «Συνδεόμεθα μὲ τὸν μέγαν ρωσικὸν λαὸν διὰ τοῦ παρελθόντος μας, τῆς γλώσσης μας καὶ τῶν ἠθῶν μας. Οὐδέποτε ὁ βουλγαρικὸς λαὸς θὰ παρασυρθῆ εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ ἐλευθερωτοῦ του, τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ». Ἐπίσης ἡ Βουλγαρίς Στέλλα Μπλαγκόγιεβα προσεφώνησε τὰς γυναῖκας³.

Τὴν αὐτὴν περίου ἐποχὴν κατηρτίσθη ἐν Μόσχᾳ Πανσλαυικὸν κοι-

1. Mousset, σελ. 166.

2. Τὸ περιεργον εἶναι ὅτι εἰς τὸ σλαυικὸν τοῦτο συνέδριον μετέσχε καὶ ὁ Γερμανὸς κομμουνιστὴς ποιητὴς Γιόχαν Μπέχερ, ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν Γερμανῶν...κομμουνιστῶν. Ὁ συνθέτης Δημήτρη Κωστάκοβιτς, μέλος τῆς Πανσλαυιστικῆς ἐπιτροπῆς, ἔψαλε τὸν ὕμνον τοῦ Σλαυισμοῦ, τονισθέντα ὑπ' αὐτοῦ, γέμοντα πομπωδῶν φράσεων καὶ ὑπερβολῶν. Mousset, σελ. 166. Τὰ δημοσιευθέντα πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου τούτου περιλαμβάνουν 100 σελίδας.

3. Alexander Werth, αὐτόθι σελ. 123 ἐξ.

τᾶτον (πιθανῶς ὡς παράρτημα τῆς Κομιντέρν), διὰ νὰ παρέχη συντονισμένη ἐνθάρρουνσιν πρὸς τὰς διαφόρους χώρας εἰς τὸν ἀνταρτικὸν πόλεμον. Ἡ ἐκστρατεία διὰ τὴν δέσμευσιν τῆς ἐν τοῖς Βαλκανίοις πολιτικῆς ἡγεσίας διὰ τῶν κινημάτων ἀντιστάσεως ἐσχεδιάσθη κατὰ τὸ 1942 καὶ ἐτέθη ἐν ἐφαρμογῇ τὸ 1943, ἤρχισε δὲ νὰ ἀποδίδῃ τοὺς ἀναμενομένους καρπούς τὸ 1944.

Τὸ τρίτον σλαυικὸν συνέδριον ἔλαβε χώραν καὶ πάλιν ἐν Μόσχᾳ τὴν 9ην Μαΐου 1943, εἰς ὃ μετέσχον 2.000 ἀντιπρόσωποι, ἐξ ὧν πολλοὶ στρατιωτικοί, ὡς ὁ ἀντιστράτηγος Γκουντόροφ, ὁ Τσεχοσλοβάκος συνταγματάρχης Σβόμποντα, ὁ Πολωνὸς στρατηγὸς Μπέρλιγκ κλπ. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἔλαβε μέρος καὶ ὁ Δημήτριος Βλάχωφ, ὡς ἐκπρόσωπος τῶν Βουλγαρομακεδόνων¹. Κατὰ τοῦτο ἐξελέγη εὐρεῖα ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ, ἣτις ὠνομάσθη «Πανσλαυικὴ ἐπιτροπὴ».

Διὰ νὰ καλύψῃ τὰς ἐνεργείας τῆς Ἡ Ρωσία τὴν 22αν Μαΐου 1943 ἀνήγγειλεν ὅτι τὴν 15ην ἰδίου διέλυσε δῆθεν τὴν Κομιντέρν τῇ σχετικῇ ἀξιώσει τῶν συμμάχων τῆς². Ἡ δῆλωσις τῆς ὁμοῦς ὑπῆρξεν ἀνευλικρινῆς, διότι ἐν τῇ οὐσίᾳ ὅλος ὁ μηχανισμὸς τῆς Κομιντέρν παρέμεινε ἀνέπαφος καὶ ἐν ἀδιακόπῳ λειτουργία, μέχρις οὗ αὕτη ἀντικατεστάθη κατ' ὄνομα ἐπισήμως τὸ 1947 ὑπὸ τῆς Κομινφόρμ.

Τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 1943 συνῆλθεν ἐν Μόσχᾳ ἡ 6η Γενικὴ συνέλευσις τῆς Πανσλαυικῆς ἐπιτροπῆς, ἣτις τὴν 23ην Ἰανουαρίου 1944 διὰ στόματος τοῦ Τσεχοσλοβάκου συνταγματάρχου Σβόμποντα ἔκαμεν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς Βουλγάρους νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τῶν Σέρβων, Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ. «Οἱ Βούλγαροι στρατιῶται καλοῦνται νὰ στρέψουν τὰ ὄπλα των κατὰ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ λάβουν τὰς ἡνίας τῶν τυχῶν τῆς χώρας των εἰς χεῖράς των, ὡς οἱ Ρῶσοι στρατιῶται τὸ 1917, διὰ νὰ σώσουν τὴν Βουλγαρίαν ἐκ τῆς τρομερᾶς καταστροφῆς, ἣτις τὴν ἀπειλεῖ». Ὁ δὲ Πολωνὸς στρατηγὸς Μπέρλιγκ τονίζει ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι ἐν τῷ κόσμῳ θὰ ὑφίσταται κοινὸν μέτωπον τῶν Σλαύων.

Ἡ Ρωσία εὐθὺς μετὰ τὴν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1941 εἰσβολὴν τοῦ Ἄξονος εἰς Ἑλλάδα καὶ Γιουγκοσλαβίαν ἀνεγνώρισε τὰς ἐν ἐξορίᾳ κυβερνήσεις αὐτῶν, καθὼς καὶ τὰς τῆς Πολωνίας καὶ Τσεχοσλοβακίας, ὑπεσχέθη δὲ ρητῶς εἰς τὴν ἐξόριστον Σερβικὴν κυβέρνησιν τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς χώρας τῆς «ἀνευ ἐπεμβάσεώς τινος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς καθεστῶς»³. Μετ' ὀλίγον ἡ ἀόρατος σοβιετικὴ πολιτικὴ εἰς τὰς κατεχομένας ὑπὸ τοῦ Ἄξονος χώρας τῶν Βαλκανίων ἤρξατο διεξαγομένη διὰ τῶν ΚΚ καὶ τῶν κινημάτων ἀντιστάσεως αὐτῶν. Διπλωματικαὶ σχέσεις διε-

1. Ὁ κατόπιν ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Γιουγκοσλαβίας.

2. Woodhouse, σελ. 110.

3. Woodhouse, σελ. 24 καὶ 125.

τηροῦντο ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως μὲ τὴν ἐν ἐξορίᾳ Γιουγκοσλαυκὴν κυβέρνησιν καὶ τὴν ὑπὸ τὸν Ἄξονα Βουλγαρίαν¹.

Τὸν Ἰανουάριον 1942 παρουσιά τοῦ Ἦντεν ὑπεγράφη ἐν Λονδίῳ συμφωνία μεταξὺ τῶν ἐξορίστων κυβερνήσεων Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας, βάσει τῆς ὑποίας, ἐὰν ὅλα ἔβαινον καλῶς, τὸ πρῶτον βῆμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐγένετο, θὰ ἦτο πρὸς μίαν προσπάθειαν διὰ τὴν συγκρότησιν ἐλευθέρου ὁμοσπονδίας εἰς τὰ Βαλκάνια. Ἡ συμφωνία ἐγκαθιστᾷ τρία ὄργανα συντονισμοῦ μεταξὺ τῶν δύο κυβερνήσεων. Τὸ πολιτικὸν ὄργανον (διὰ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν), τὸ οἰκονομικὸν καὶ δημοσιονομικὸν ὄργανον (διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τελωνειακῆς καὶ νομισματικῆς ἐνώσεως), τὸ στρατιωτικὸν ὄργανον (διὰ τὴν μελέτην καὶ ὁργάνωσιν κοινῆς ἀμύνης). Τὸ ἔγγραφο τοῦτο ρητῶς ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι προσχώρησιν καὶ ἄλλων βαλκανικῶν χωρῶν. Εἰς λόγον τοῦ ὁ βασιλεὺς Πέτρος τῆς Γιουγκοσλαβίας τὸ συνέδεε μὲ σχέδιον τῆς Κεντρικῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνώσεως, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργεῖτο ἐξ ὁμοίας συμφωνίας, ὑπογραφείσης μεταξὺ τῶν πρωθυπουργῶν τῶν ἐξορίστων κυβερνήσεων Πολωνίας καὶ Τσεχοσλοβακίας.

Ἡ προοπτικὴ διὰ τὰ Βαλκάνια, ὡς ἐνεφανίζετο ἐν Λονδίῳ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 1942, προοιωνίζετο τρία πλεονεκτήματα διὰ τὴν Ἑλλάδα: σταθερὸν σύνταγμα, δημοκρατικὴν κυβέρνησιν καὶ ἐλευθέραν καὶ φιλικὴν ἔνωσιν μετὰ τῶν γειτόνων βαλκανικῶν λαῶν². Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν ὅμως ὑπὸ τῆς Ρωσίας τῆς ἐν Λονδίῳ μεταξὺ τῶν ἐξορίστων κυβερνήσεων τῆς Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας συναφθείσης τὸ 1942 συμφωνίας, ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις προσεπάθησε νὰ συνασπίσῃ τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐξορίστους κυβερνήσεις τῶν σλαυικῶν κρατῶν καὶ νὰ συντονίσῃ τὴν προπαγανδιστικὴν δραστηριότητά των. Οὕτως ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 1943 αἱ ἐξορίστοι κυβερνήσεις Πολωνίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Γιουγκοσλαβίας σχηματίζουν ἐπιτροπὴν κοινῆς συνεργασίας. Τῇ ρωσικῇ ὑποδείξει καὶ πρωτοβουλίᾳ τῶν κυβερνήσεων Πολωνίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Γιουγκοσλαβίας συνέρχεται ἐν Λονδίῳ τὴν 25ην Μαΐου 1944 συνέδριον τῶν σλαυικῶν λαῶν, οὗ προήδρευεν ὁ σλαυόφιλος Seton-Watson (ὅστις βραδύτερον ἔκαμε σχετικὰς διαλέξεις πρὸς τοὺς Ἄγγλους), ἐν ᾧ ἐξητάσθησαν θέματα, ἀφορῶντα γενικῶς εἰς τοὺς Σλαύους, μὲ τὸν σκοπὸν νὰ πεισθῇ κάθε σλαυικὴ ψυχὴ ὅτι τὸ ἐθνικόν της συμφέρον εἶναι νὰ συνδεθῇ στενωτέρου μὲ τὴν μητέρα Ρωσίαν καὶ νὰ ἀφήσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ρύθμισιν τῶν τυχῶν τῆς πατρίδος της ἄνευ σοβινιστικῶν καὶ ἀστικῶν προκαταλήψεων.

Ἡ σλαυικὴ προπαγάνδα ἀνέπτυξε δραστηριότητα ἰδίως εἰς τὰς ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας πρὸς διαμόρφωσιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἣτις, ὡς γνωστόν,

1. Woodhouse, σελ. 112.

2. Woodhouse, σελ. 122.

ἐκεῖ ἐπιβάλλεται καὶ κατευθύνει καὶ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἀκόμη, ὀλιγώτερον δὲ δραστηριὰ ὑπῆρξεν εἰς τὰς λοιπὰς συμμαχικὰς χώρας. Αἱ Ἑνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἔνθα ζοῦν ἄνω τῶν 16 ἑκατομμυρίων σλαυικῆς καταγωγῆς Ἀμερικανῶν πολιτῶν, ἀπετέλεσαν τὸ κύριον κέντρον τῆς προπαγάνδας ταύτης, χωρὶς νὰ παραμεληθῇ καὶ ὁ Καναδάς, ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Ἀγγλία¹. Τὸν Μάρτιον ἐγένετο ἐν Νέα Ὑόρκη συλλαλητήριον ὑπὲρ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, εἰς ὃ ὠμίλησεν ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Τσεχοσλοβακίας Γιὰν Μάσαρυκ. Τὴν 27^{ην} Μαρτίου 1942 ἔλαβε χώραν ἐν Νέα Ὑόρκη διάσκεψις 48 ἀντιπροσώπων, διὰ νὰ προπαρασκευάσουν τὸ σλαυικὸν συνέδριον τοῦ Ντιτρόιτ, ὅπερ συνῆλθε τὴν 25^{ην} Ἀπριλίου 1942 ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μπλαίρ Γκάντερ καὶ εἰς ὃ μετέσχον 2.000 ἀντιπρόσωποι ὀργανώσεων. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1942 ἐγένοντο ἐν Σικάγῳ σλαυικαὶ ἑορταί, αἵτινες ἐπανελήφθησαν κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1943. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1943 οἱ Σλαῦοι τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς (2.000.000 ἐν ὄλῳ) συνεκρότησαν ἐν Μοντεβίδεο συνέδριον, εἰς ὃ μετέσχον 384 ἀντιπρόσωποι ὀργανώσεων. Τὴν 24^{ην} Ἰανουαρίου 1944 συνῆλθεν εἰς Πίττσμπουργκ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν συνέδριον Σλαύων, εἰς ὃ μετέσχον 66 ἀντιπρόσωποι, τὴν δὲ 23^{ην} Σεπτεμβρίου 1944 συνῆλθεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τὸ ἐπόμενον σλαυικὸν συνέδριον.

11. Ἡ διάσκεψις τῆς Τεχεράνης

Μόλις ὁ Ρουζβελτ ἐπέστρεψεν ἐκ Κεμπέκ εἰς Οὐάσιγκτῶνα, συνέταξε πρὸς τὸν Στάλιν ἐπιστολὴν (24 Αὐγούστου 1943), διὰ τῆς ὁποίας τὸν ἐκάλει διὰ τετάρτην φορὰν νὰ συναντηθοῦν, διὰ νὰ σκεφθοῦν καὶ συνεννοηθοῦν περὶ τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον θὰ ἐδημιουργεῖτο μετὰ τὸν πόλεμον ἕνας νέος εἰρηνικὸς κόσμος. Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς δὲν ἐγνώσθη. Γνωρίζομεν μόνον ὅτι παρεῖχεν εἰς τὸν Στάλιν διαβεβαιώσεις, ὅτι ἡ προβληθεῖσα ἀξίωσίς του περὶ φιλικῶν κυβερνήσεων θὰ ἐγένετο δεκτὴ. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑποχωρήσεως αὐτῆς ἦτο ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Στάλιν ἐδέχετο νὰ συναντηθῇ μὲ τοὺς συμμάχους του, μόνον ἔὰν ἡ διάσκεψις ἐγένετο εἰς σημεῖον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀπέχε πολὺ ἀπὸ τὸ ρωσικὸν μέτωπον. Πρὸς ἰκανοποίησιν τοῦ ρωσικοῦ τούτου ὅρου ὠρίσθη νὰ γίνῃ ἡ διάσκεψις εἰς τὴν Τεχεράνην τῆς Περσίας.

Τὴν 18^{ην} Ὀκτωβρίου 1943 ἀνεχώρησαν εἰς Μόσχαν οἱ δύο ὑπουργοὶ τῶν ἐξωτερικῶν Κόρντελλ Χάλλ καὶ Ἡντεν, διὰ νὰ συναντηθοῦν μετὰ τοῦ Μολότωφ καὶ νὰ συσκεφθοῦν διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς διασκέψεως. Αἱ συνομιλῖαι τῶν διήρκεσαν ἀπὸ τῆς 19^{ης} μέχρι τῆς 30^{ης} Ὀκτωβρίου καὶ ἦσαν

1. Εἰς τὰς χώρας ταύτας ἐκδίδονται σήμερον πλέον τῶν 100 ἡμερηίδων καὶ περιοδικῶν, ἐξυπηρετούντων τὴν σλαυικὴν προπαγάνδαν.

λόγω τῆς παρελκυστικῆς συμπεριφορᾶς τῶν Ρώσων ὑπουργῶν ἀρκετὰ ἀόριστοι καὶ ἀπογοητευτικαὶ διὰ τοὺς δύο συμμάχους ὑπουργοὺς τῶν ἐξωτερικῶν. Τοῦτο δέ, διότι ὁ Μολότωφ εἰς κάθε αἰτησίῳ των ὅπως συζητήσουν τι ἔλεγεν ὅτι αὐτὸ εἶναι θέμα, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν εἶχεν οὗτος ἀρμοδιότητα, ἀλλὰ δύναται νὰ τὸ ρυθμίση μόνον ὁ Στάλιν. Ὅπως δὴποτε οἱ δύο σύμμαχοι ὑπουργοὶ τῶν ἐξωτερικῶν διέγνωσαν τὴν βαρεῖαν ἀτμόσφαιραν, ἣ ὁποία ἐπεκράτει ἐν Μόσχᾳ καὶ κατέστησαν ἐνημέρους τοὺς πρωθυπουργοὺς των περὶ τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἐγίνετο ἡ συνάντησις των μετὸν Στάλιν. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας προητοιμάσθη ἡ Διάσκεψις, ἥτις συνῆλθε τὴν 27ην Νοεμβρίου 1943. Διὰ τὴν διάσκεψιν αὐτὴν δύναται νὰ εἰπῆ τις ὅτι ἔκρινε τὴν τύχην τοῦ κόσμου, διότι εἶναι ὄντως ἱστορικῆς σημασίας διὰ τὴν ἔκτοτε ἐξέλιξιν τῆς παγκοσμίου πολιτικῆς καταστάσεως¹.

Τὸν Μάιον τοῦ 1944 ἐδημοσιεύθησαν εἰς περιοδικὸν τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ «Saturday Evening Post», δύο ἄρθρα τοῦ Forrest Davis², εἰς τὰ ὁποία δὲν ἀπεδόθη τότε ἡ δέουσα σημασία. Ἀργότερον ὁμοῦς ὁ Ἀμερικανὸς διπλωμάτης Οὐίλλιαμ Μπουλιτ εἰς τὸ περίφημον βιβλίον του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκθέτει τὴν πολιτικὴν τῆς Ρωσίας καὶ τῶν Συμμάχων, ἀπεκάλυψε ὅτι τὰ δύο αὐτὰ ἄρθρα ὑψηροεὐθνήσαν σχεδὸν ἐπὶ λέξει εἰς τὸν Νταίβις ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ρουῤζβελτ καὶ ἀποτελοῦν τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν τῶν προθέσεων, μετὰ τὰς ὁποίας μετέβαιναν οὗτος εἰς τὴν διάσκεψιν τῆς Τεχεράνης. Εἶναι κατὰ συνέπειαν τὰ δύο ταῦτα ἄρθρα σημαντικώτατα, διὰ νὰ μᾶς κατατοπίσουν ἐπὶ τῆς κοσμοϊστορικῆς συναντήσεως. Ὁ Ρουῤζβελτ, διὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ ὑπομνησθῆ ὅτι ἦτο ἡδη ἀρκετὰ ἀσθενής, κουρασμένος καὶ ἐξηντλημένος, ἔφυγε διὰ τὴν Τεχεράνην κατεχόμενος ἀπὸ φιλειρηνικὰς ἰδέας καὶ μετὴν φιλοδοξίαν νὰ θέσῃ τὰς βάσεις καὶ τὰ θεμέλια ἑνὸς νέου εἰρηνικοῦ κόσμου, ἑνὸς κόσμου, ὅπου νὰ ἀποκλείεται πλέον ἡ δυνατότης τοῦ πολέμου καὶ εἰς τὸν ὁποῖον αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις νὰ συνεργάζωνται πάντοτε ἀρμονικῶς. Ἡ φιλοδοξία του νὰ δημιουργήσῃ τὸν νέον αὐτὸν κόσμον ἀπετέλει, ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε πολλάκις, τὸν μεγαλύτερον προορισμὸν τῆς ζωῆς του, κατὰ δηλαδή, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀρκετὸν νὰ δοξάσῃ ἓνα ἄνθρωπον διὰ τὴν αἰωνιότητα, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον σκοπὸν ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ἀφιερῶσθαι ὅλας τὰς προσπαθείας του καὶ ὅλην του τὴν ἰκανότητα³.

Διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ ὁμοῦς αὐτὸν τὸν σκοπὸν, τοῦ ἐχειριάζετο

1. Κόροϋ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 125 - 128.

2. Taft, σελ. 48 - 51. Περὶ αὐτῶν ὁμίλησεν ὁ Τάφτ εἰς λόγον του τῆς 8ης Ἰουνίου 1944, ὡς ἀποκαλυπτόντων τὰς σκέψεις τῶν Ρουῤζβελτ καὶ Στάλιν κατὰ τὴν Διάσκεψιν τῆς Τεχεράνης.

3. Sherwood, σελ. 785. Κόροϋ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 129.

ὀπωσδήποτε ἡ Ρωσία, ἐφ' ὅσον κατεῖχε μέγα τμήμα τοῦ κόσμου καὶ ἦτο μία ἐκ τῶν κυριωτέρων Μεγάλων Δυνάμεων. Διότι, ἐὰν αὐτὴ δὲν ἦτο σύμφωνος, θὰ ἦτο ματαία ἡ ὅλη προσπάθεια. Δὲν ἤρνεϊτο ὁ Ροῦζβελτ τὰ ὅσα ἀποκαλυπτικά τοῦ ἔλεγον οἱ σύμβουλοί του διὰ τὴν Ρωσίαν, μερικοὶ μᾶλλον ἐκ τῶν συμβούλων του, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι μέγα μέρος τῶν συμβούλων του ἦσαν δεδηλωμένοι συνοδοιπόροι τοῦ τύπου Οὐάλλας. Ὁ ἴδιος εἶχε δηλώσει ἄλλωστε μερικά ἔτη ἑνωρίτερον, τὴν 1^{ην} Φεβρουαρίου 1940, ὅτι κάθε τίμιος καὶ εἰλικρινῆς ἄνθρωπος πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι εἰς τὴν Ρωσίαν ὑπάρχει ὄντως μία δικτατορία, ὁμοία τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει εἰς κανὲν μέρος τοῦ κόσμου¹. Ὅταν οἱ σύμβουλοί του τοῦ ὑπενθύμιζον τὰς λέξεις αὐτάς, ἀπήντα ὅτι ὑπάρχει σήμερον πράγματι ἡ κατάστασις αὐτὴ εἰς τὴν Ρωσίαν, καὶ τοῦτο, διότι δὲν εὐρέθη κανεὶς μέχρι τοῦδε, ὁ ὁποῖος νὰ ὁμιλήσῃ προσωπικῶς καὶ μὲ εἰλικρίνειαν πρὸς τὸν Στάλιν καὶ νὰ τὸν πείσῃ περὶ τῆς ἐσφαλμένης ὁδοῦ, ἣν ἠκολούθει. Εἶχε δὲ τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἔφθανε νὰ συναντηθῇ αὐτὸς μὲ τὸν Στάλιν «γύρω ἀπὸ ἓνα πράσινο τραπέζι», διὰ νὰ τὸν πείσῃ περὶ τῶν ἀγαθῶν διαθέσεων, τὰς ὁποίας εἶχον ὅλοι οἱ λαοὶ ἔναντι τῆς Ρωσίας. Καὶ ἐπίστευεν ἀφελῶς ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαναφέρῃ τὸν Στάλιν εἰς τὴν ὀρθὴν ὁδόν, νὰ τὸν κάμῃ δηλαδὴ νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ δοξασθῇ περισσότερον ὁ ἴδιος καὶ εἰς τὴν πατρίδα του νὰ προσφέρῃ μεγαλυτέραν εὐτυχίαν, ἐὰν προσχωρήσῃ εἰς τὰς δημοκρατικὰς ἀρχὰς καὶ τὰς φιλειρηνικὰς ἰδέας. Εἰς τὰ ἄρθρα αὐτὰ ἐλέγετο: «...Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἀποτέλεσμα αὐτό, ἐτόνιζεν ἐκ τῶν προτέρων ὁ Ροῦζβελτ ὅτι ἦτο διατεθειμένος νὰ προβῇ εἰς οἰασδήποτε ὑποχωρήσεις. Ἦτο διατεθειμένος νὰ παραβιάσῃ καὶ τὰς βασικὰς ἀκόμη ἀρχὰς τοῦ ἀμερικανικοῦ συντάγματος, αἵτινες ἀπαγορεύουν εἰς τὸν πρόεδρον ἢ τὴν κυβέρνησιν νὰ συνάπτουν μυστικὰς συμφωνίας, ὡς καὶ νὰ ἀφήσῃ νὰ κοιμηθῇ ἐπὶ τινα χρόνον ὁ καταστατικὸς χάρτης τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπηγόρευε κάθε κατακτητικὴν προσάρτησιν μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Ὠνόμαζε τὸ σχέδιόν του αὐτὸ «Τὸ Μεγάλο του Σχέδιον», χάριν τοῦ ὁποίου ἦτο διατεθειμένος νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν»².

Ὁ Τσῶρτσιλ γνωρίζων τὰς διαθέσεις αὐτάς τοῦ Ροῦζβελτ ἀπὸ τὰς ἐκθέσεις, τὰς ὁποίας τῷ ὑπέβαλεν ὁ ἐν Οὐασιγκτῶνι πρεσβευτῆς του, ἀνεχώρησε πολὺ ἀνῆσυχος διὰ τὴν Διάσκεψιν τῆς Τεχεράνης. Ὁ Ροῦζβελτ ἔφθασε μὲ ἀκολουθίαν ἑβδομήκοντα προσώπων³, ἐδήλωσαν δὲ ἅμα τῇ

1. Ἀντιρωσικαὶ δηλώσεις τοῦ Ροῦζβελτ εἰς American Youth Congress τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1940, δι' ὃν ἐσηλίτευσε τὴν συνεργασίαν τῆς Ρωσίας καὶ Γερμανίας καὶ τὸ δικτατορικόν της καθεστῶς. Dulles, The road to Teheran, σελ. 227. Περβ. Sherwood, σελ. 138· 139.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 130.

3. Βλ. περιγραφὴν εἰς Sherwood, σελ. 776 ἔξ.

ἀφίξει των ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Τσῶρτσιλ «ἐρχόμεθα ἐνταῦθα μὲ ἐλπίδα καὶ ἀποφασιστικότητα»¹.

Ἡ πρώτη συνεδρία ἐγένετο τὴν 27^{ην} Νοεμβρίου 1943. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς ἐκάλυπεν ἐκτενὴς λόγος τοῦ Ρουῤζβελτ, διὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἰπῇ ὅτι ἦτο μάθημα «ἱεραποστόλου» περὶ τοῦ διεθνοῦς δικαίου καὶ τῆς διεθνοῦς ἠθικῆς καὶ ὄχι λόγος πολιτικοῦ ἀνδρὸς καὶ διπλωμάτου. Ἐν συμπεράσματι μὲ λεπτότατον καὶ συγκεκαλυμμένον τόνον ἀναπτύσσων τὰς ρωσικὰς ἐπιδιώξεις ἔλεγεν ὅτι ἡ Ρωσία θὰ εἶχε πολλὰ νὰ ὠφελθῇ, ἐὰν μετέβαλλε τὴν πολιτικὴν, ἣν ἠκολούθει τότε, καὶ ὅτι μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ ἐξησφάλιζε πολὺ ἀνετώτερον τὴν ἐπίδρασίν της ἐπὶ τῆς Κεντρικῆς καὶ ΝΑ Εὐρώπης, τὴν ὁποίαν τόσον ἐπεθύμει². Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὸν διέκοψεν ὁ Στάλιν, διὰ νὰ τονίσῃ ὅτι ὁ ἴδιος δὲν εἶχεν ἀπολύτως καμμίαν διάθεσιν νὰ γίνῃ κυρίαρχος τῆς Εὐρώπης. Ἀνέπτυξε δὲ ἔπειτα ὁ Στάλιν ὅτι ἡ Ρωσία εἶναι ἀπέραντος χώρα μὲ πλείστας ὄσας ἀνεκμεταλλεύτους πηγὰς καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις μιᾶς τοιαύτης χώρας ἔχει τόσα πολλὰ νὰ κάμῃ ἐσωτερικῶς, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν καλύτεραν ζωὴν τῶν κατοίκων της, ὥστε νὰ μὴ τῆς χρειάζεται νὰ ἐπιτύχῃ περισσοτέρας ἐδαφικὰς ἐπεκτάσεις. Ὁ Ρουῤζβελτ, ἐκτιμῶν τὴν δήλωσιν τοῦ Στάλιν ὡς εἰλικρινῆ, ἔμεινεν ἐνθουσιασμένος ἐκ τῆς διακοπῆς. Ἐστράφη, ἔρριπεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ Τσῶρτσιλ, διὰ νὰ τοῦ ἀποδείξῃ ὅτι εἶχεν ἐσφαλμένας ἀντιλήψεις διὰ τὴν Ρωσίαν καὶ ὅτι ἡ προσπάθειά του ἠδύνατο νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα. Ὁ Ρουῤζβελτ καὶ τότε δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιληφθῇ ποῖαι ἦσαν αἱ πραγματικαὶ ἀξιώσεις τοῦ Στάλιν, εἰς τὰς ὁποίας ἀτόπιν, εἰς τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, ὑπεχώρουν διαρκῶς πλέον οἱ Σύμμαχοι.

Ὅταν ὁ πρόεδρος Ρουῤζβελτ καὶ ὁ Τσῶρτσιλ προέτειναν μέτρα τινά, διὰ νὰ ἐξασθενήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ Γερμανία «ὁ Στάλιν ἐφάνη ἀποβλέπων εἰς ὅλα τὰ μέσα...διὰ τὴν ὑποταγὴν καὶ τὸν πλήρη ἔλεγχον τῆς Γερμανίας»³. Ὁ Στάλιν εἶπεν ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς Τουρκίας εἰς τὸν πόλεμον δυνατὸν νὰ βοηθήσῃ διὰ τοῦ ἀνοίγματος τῆς ὁδοῦ τῶν Βαλκανίων εἰς τὴν ταχέαν ὑποταγὴν τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ τὰ Βαλκάνια εἶναι μακρὰν ἀπὸ τὴν καρδίαν τῆς Γερμανίας, καὶ ἡ μόνη εὐθεῖα ὁδὸς τοῦ καιρίου πλήγματος εἶναι ἡ διὰ τῆς Γαλλίας.

Ὁ Ρουῤζβελτ ὅλως ἀπροόπτως μνημονεῦει τὴν δυνατότητα μιᾶς ἐπιχειρήσεως διὰ τῶν Ἄλπεων, διὰ νὰ κατευθυνθοῦν, βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν παρτιζάνων τοῦ Τίτο, ΝΑ πρὸς Ρουμανίαν, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν σύνδεσιν των μὲ τὸν ἐρυθρὸν στρατόν, προελαύνοντα νοτίως τῆς περιοχῆς Ὁδησσοῦ.

1. Dulles, The road to Teheran, σελ. 260.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 128-131.

3. Dulles, σελ. 8. Sherwood, σελ. 713 καὶ 782.

Τοῦτο ἀφνιδίασε καὶ ἀνησύχησε τὸν Χόπκινς, ὅστις ἔγραψεν ἐν τάχει ση-
μείωμα πρὸς τὸν ναύαρχον King, ἐν ᾧ ἔλεγε: «Ποῖος προκαλεῖ τὴν ἐπιχεί-
ρησιν αὐτὴν τῆς Ἀδριατικῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν συνεχῶς ἐπανέρχεται ὁ πρόε-
δρος;» Εἰς τοῦτο ὁ King ἀτήνησεν: «Ἐφ' ὅσον γνωρίζω εἶναι ἀτομικὴ
τοῦ ἰδέα». Ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦτο ἦτο ἀντίθετον πρὸς τὰ σχέδια τοῦ
Ἀμερικανικοῦ ἐπιτελείου. Ὁ Τσῶρτσιλ ταχέως συνετάχθη μὲ τὴν γνώμην
τοῦ Ρουῤζβελτ, ἀλλ' ὁ Στάλιν ὑπεξέφυγε καὶ ἐπανέφερε τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ
ἰταλικοῦ μετώπου, ἐκφράζων τὴν γνώμην, ὅτι θὰ ἦτο ἀφροσύνη νὰ σκορπίζον
τὰς δυνάμεις εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις ἀνὰ τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον¹.

Ἡ Ρωσία ἐν Τεχεράνῃ ἐπέτυχε: 1) Νὰ τῆς ἀναγνωρισθῇ τὸ δικαίωμα
τῆς προσαρτήσεως τῶν Βαλτικῶν χωρῶν (Λιθουανίας, Λεττονίας, Ἑσθονίας),
τὰς ὁποίας εἶχε καταλάβει μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῶν Γερμανῶν, ὅταν ἦτο
σύμμαχος τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου. Ἡ συμφωνία αὕτη ἐγένετο
κατὰ παράβασιν ρητῆς διατάξεως τοῦ Ἀμερικανικοῦ συντάγματος, ἀπαγο-
ρευούσης εἰς τὸν πρόεδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν νὰ συνάπη μυστι-
κὰς συνθήκας. 2) Νὰ τῆς ἀποδοθῶν ἡ Μπουκοβίνα καὶ ἡ Βεσσαραβία εἰς
βάρος τῆς Ρουμανίας. 3) Νὰ συγκατατεθοῦν οἱ Σύμμαχοι εἰς ἀθρόαν βιαιάν
μετανάστευσιν ὄλων τῶν Γερμανῶν ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακίαν, Ρουμανίαν
καὶ Πολωνίαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς φυλετικῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν περιοχῶν
ἐκείνων, οὕτως ὥστε νὰ μὴ ἐμφανίζονται πλέον εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸ
μέλλον τὰ δυσχερῆ ζητήματα μειονοτήτων καὶ αἱ συγκρούσεις ἐθνοτήτων.
Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ ὑποχώρησις τοῦ Ρουῤζβελτ ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν ὄχι
μόνον πρὸς τὸ Ἀμερικανικὸν σύνταγμα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς βασικὰς ἀνθρω-
πίνους ἀρχάς, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν πάντοτε τὴν ἰσχὴν τῶν Ἠνωμένων Πολι-
τειῶν. Ἡ μετανάστευσις αὕτη, τὴν ὁποῖαν ἐπραγματοποίησαν ἀργότερον
οἱ Ρῶσοι μὲ ἀφάνταστον σκληρότητα, ἀπετέλεσε πραγματικὸν ἔγκλημα,
διότι ἐπρόκειτο περὶ μεταφορᾶς ἑκατομμυρίων Γερμανῶν εἰς τὰ βάθη τῆς
Σιβηρίας, διὰ νὰ ἀποθάνουν μοιραίως εἰς τὰ καταναγκαστικὰ ἔργα τῶν ὀρυ-
χείων καὶ τῶν μεγάλων δασῶν. 4) Νὰ γίνῃ δεκτὴ χωρὶς καμμίαν ἐπιφύλαξιν
ἡ ἀξίωσις τῆς Ρωσίας, ὅπως εἰς τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα τὴν περιβάλλουν, ὑπάρ-
χουν κυβερνήσεις μὲ ἐξηκριβωμένως φιλικὰ αἰσθήματα πρὸς αὐτήν. 5) Νὰ
γίνῃ δεκτὴ ἀπὸ μέρους τῶν Συμμάχων ἡ συστηματικὴ ὑποστήριξις τοῦ καθε-
στῶτος τοῦ Τίτο εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν.

Ὁ Στάλιν, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πλήρη ἀναγνώρισιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ
Τίτο, προσήγαγεν εἰς τὴν Διάσκεψιν σειρὰν ἐγγράφων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπε-
δεικνύοντο δῆθεν αἱ ὑποποτι σχέσεις τοῦ Μιχαήλοβιτς μὲ τοὺς Γερμανούς,
ἐνῶ τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ ἡ συνεργασία τῶν κομμουνιστῶν μετ' αὐτῶν ἦτο

1. Sherwood, σελ. 780.

πιθανολογημένη¹. Μὲ τὴν συμφωνίαν αὐτὴν ἐπροδίδετο εἰς ἕκ τῶν καλυτέρων Σέρβων πατριωτῶν καὶ φίλος τῶν Συμμάχων, ὁ στρατηγὸς Δράγα Μιχαήλοβιτς, ἀρχηγὸς τῆς ἐθνικῆς ἀνιστάσεως. Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰς περισσοτέρας ἀντιρρήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου προέβαλεν ὁ Ρουῤζβελτ καὶ ὅχι ὁ Τσῶρτσιλ, ὅστις κατὰ περίεργον ὄντως τρόπον εἶχε παρασυρθῆ ἕκτοτε εἰς μίαν πολιτικὴν ὑποστήριξιν τοῦ Τίτο, ἡ ὁποία τὸν ἔκαμνε νὰ ἐπιδεικνύη πραγματικὴν ἐχθρότητα καὶ πρὸς τὸν Μιχαήλοβιτς καὶ πρὸς τὴν εὐρισκομένην ἐν Λονδίῳ Κυβέρνησιν τῆς «Ἐλευθέρας Γιουγκοσλαβίας», πρὸς τὴν ὁποίαν ἐφέρετο μὲ ἔκδηλον περιφρόνησιν καὶ ἥτις θὰ ἔπρεπε βαθμιαίως νὰ ἐξουδετερωθῆ ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν Τίτο. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὸν Ἰανουάριον 1944 ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τοῦ Φόρεϊν Ὁφφισ ὁ ἄλλοτε Γιουγκοσλαῦτος πρωθυπουργὸς Σίμοβιτς νὰ προβῆ εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐκάλει ὅλους τοὺς Γιουγκοσλαῦτους νὰ ἀναγνωρίσουν καὶ νὰ βοηθήσουν τὰς παρτιζανικὰς στρατιάς τοῦ Τίτο². Ἕλληνας δημοσιογράφος, διατελέσας καὶ διευθυντὴς μυστικῆς ὑπηρεσίας εἰς τὰ Βαλκάνια, ἀποκαλύπτει εἰς βιβλίον του ὅτι διετάχθησαν ἀγγλικά καὶ ἀμερικανικά ἀεροπλάνα νὰ βομβαρδίζον τὰς ἐλευθέρας ἐθνικιστικὰς γιουγκοσλαβικὰς στρατιάς³.

Μετὰ τὴν διάσκεψιν τῆς Τεχεράνης ὁ Τίτο, δεχθεὶς συγχαρητήρια τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἀλεξάντερ ἐπὶ τῇ ἀναγνωρίσει του, στέλλει εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀντιπροσώπους του, διὰ νὰ διεξαγάγουν συζητήσεις καὶ ἐκθέσουν τὰς ἀπόψεις του, κυριωτέρως τῶν ὁποίων ἦτο νὰ ἐγκαταλειφθῆ πᾶσα ἐπαφή μὲ τὰς ἄλλας ὀργανώσεις ἀνιστάσεως, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ ὑπήκουον εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν δικαιωμάτων τῆς Ἐλευθέρας κυβερνήσεως τοῦ Λονδίνου εἰς διπλωματικὰς μόνον ἐνεργείας, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ δίδῃ καμμίαν ἀπολύτως διαταγὴν εἰς ὀργανώσεις, ὑφισταμένας ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ. Αἱ ἀπόψεις αὗται ἔγιναν σχεδὸν δεκταὶ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι ἀμέσως ἤρχισε προπαγανδιστικὴ ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ βασιλέως Πέτρου, ὁ ὁποῖος μάλιστα κατηγορήθη ὡς προδίδων τὸν συμμαχικὸν ἀγῶνα.

Τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1944 ὁ ἴδιος ὁ Τίτο μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὅπου ἔμεινεν ἑπτὰ ἑβδομάδας καὶ εἶχε 2-3 συναντήσεις μὲ τὸν Τσῶρτσιλ, ὁ ὁποῖος ἔμεινεν ἀπολύτως ἱκανοποιημένος. Ἔλεγε δὲ ὁ Τσῶρτσιλ εἰς τοὺς δημοσιογράφους ὅτι οὗτος «εἶναι ἐξαιρετικὸς ἄνθρωπος» καὶ «εἶναι ὁ ἄνθρωπος, πού θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν νίκην τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον»⁴.

1. Κύροβ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 132 καὶ 144.

2. Ἀκριβῶς ὅπως οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ Λονδίνου καὶ Καΐρου ἐκάλουν τοὺς Ἕλληνας τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος νὰ ἐνταχθοῦν εἰς τὸ ΕΑΜ· ΕΛΑΣ.

3. Κύροβ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 132·133.

4. Κύροβ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 144·145.

Ἐπίσης ἐν Τεχεράνῃ ἐλήφθη ἀπόφασις νὰ ἐγκαταλειφθῇ πλήρως ἡ Πολωνία ἀπὸ ἀπόψεως τοῦλάχιστον τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητός της, ἵνα ἀργότερον προσαρτηθῇ μετὰ τὴν Διάσκεψιν τοῦ Πότσδαμ εἰς τὴν Ρωσίαν κατόπιν ἐπιμόνου ἀξιώσεως τοῦ Στάλιν ¹.

Ἄν καὶ εἰς τὰ δημοσιευθέντα στοιχεῖα, εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν συζητηθέντων καὶ λυθέντων ἐν Τεχεράνῃ ζητημάτων, ἐφ' ὧν ἐλήφθησαν καὶ ἀποφάσεις, δὲν ἀναφέρεται ὅτι ἐγένετο συζήτησις περὶ μεταβολῆς τῶν στρατηγικῶν σχεδίων τῶν Δυτικῶν Συμμάχων καὶ δὴ περὶ ἐγκαταλείψεως τοῦ ἀνοίγματος τοῦ ὑπὸ τοῦ Τσῶρτσιλ πεισιμόνως αἰτουμένου «Μακεδονικοῦ Μετώπου», ἐν τούτοις σήμερον εἶναι βέβαιοι ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο οὐ μόνον συνεζητήθη μετὰ τῶν τριῶν Μεγάλων, ἀλλὰ καὶ ἐλήφθη ρητὴ ἀπόφασις πλήρους ἐγκαταλείψεως τοῦ σχεδίου τούτου.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἐπ' αὐτοῦ συζήτησιν ἐγένετο πολὺς λόγος διὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν, τὸ μόνον ὅμως, ὅπερ ἐγνώσθη ἔκτοτε, ἦτο ὅτι ἡ περὶ τῆς ἀποβάσεως τῶν Συμμάχων εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας προηγουμένη ἀπόφασις, διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ὁποίας εἶχον ἀρχίσει προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι, ἀνετράπη, ματαιωθέντος τοῦ μὲ τὴν ἐπιμέλειαν καταρτισθέντος σχετικοῦ σχεδίου ἐπιχειρήσεων. Ἡ Μόσχα ἐφοβεῖτο, καὶ δικαίως, ὅτι μία ἐπέμβασις ἀγγλικὴ ἐν Βουλγαρίᾳ, ὅπως καὶ ἐν Ρουμανίᾳ, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Τουρκίας, ὡς πρῶτον ἀποτέλεσμα θὰ εἶχε τὴν ἔμφραξιν τῆς πρὸς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην ὁδοῦ τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ. Δυστυχῶς ὅμως ὁ πρόεδρος Ροῦζβελτ δὲν κατενόησε τὴν κεφαλαιώδη σημασίαν τοῦ σχεδίου Τσῶρτσιλ καὶ ὄχι μόνον ἀπέφυγε νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ, ἀλλὰ καὶ συνετάχθη πλήρως μὲ τὴν ἀποψιν τοῦ Στάλιν ². Οὕτω τὰ Βαλκάνια δὲν εἶχον καμμίαν ἐλπίδα νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἐκ νότου ἀπὸ ἀγγλοαμερικανικὴν ἀπόβασιν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ ρωσικὴν προσέλασιν ἐκ ΒΑ. Ἡ Ἑλλάς ἐν τούτοις σιωπηρῶς ἐξηρεῖτο τῆς ρωσικῆς ἐπιρροῆς καὶ δὲν περιελαμβάνετο εἰς τὸ ρωσικὸν θέατρον ἐπιχειρήσεων ³.

Πολλὰ προβλήματα μὴ στρατιωτικῆς φύσεως συνεζητήθησαν ἐν συνεχείᾳ, ἀλλὰ βασικαὶ συμφωνίαι οὔτε ἐπετεύχθησαν, οὔτε καὶ ἐπεχειρήθησαν ⁴. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ, εἶναι ὅτι εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Τεχεράνης ἐπεκράτησαν ἀπολύτως αἱ ρωσικαὶ ἀπόψεις καὶ ὅτι αὕτη σημειώνει οὐσιαστικῶς τὸ τέλος τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου Τσῶρτσιλ περὶ ἐκστρατείας εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ τοῦ τερατισμοῦ τοῦ πολέμου διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ· παρ' ὅλον δ' ὅτι δὲν ἐμφανίζεται τοῦτο ὡς ἀπόφασις λη-

1. Κύρου, Ἡ ἔξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 145.

2. Lacoste, σελ. 12.

3. Woodhouse, σελ. 185.

4. Smith, σελ. 3. Cordell Hull, σελ. 1306-1318.

φθεῖσα κατὰ τὴν Διάσκεψιν, εἶναι ὁμῶς φανερὰ καὶ δὲν ἀμφισβητεῖται παρ' οὐδενὸς ἢ ἕκτοτε οὐσιαστικῆ ἐγκατάλειψις τῶν σχεδίων αὐτῶν λόγῳ τῆς ὑποχωρητικότητος τοῦ Ροῦζβελτ.

Οὐδὲν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Διασκέψεως τῆς Τεχεράνης ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Τὴν 6ην Δεκεμβρίου 1943 ὁ Ἕντεν, διερχόμενος ἐκ Καίρου κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐκ Τεχεράνης πρὸς Λονδῖνον, ἀπέφυγε νὰ ἐνημερώσῃ τὸν πρωθυπουργὸν Τσουδερόν, συμφώνως μὲ τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον εἶχον καθιερώσει οἱ σύμμαχοι. Ἠρκέσθη μόνον νὰ τὸν βεβαιώσῃ ὅτι ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε συζητηθῆ κατὰ τὴν διάσκεψιν αὐτήν'. Ἀποτέλεσμα τῆς Διασκέψεως Τεχεράνης ὑπῆρξε τὸ ἀνοιγμα τοῦ δευτέρου μετώπου ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν ρωσικὴν ἀξίωσιν. Ὁ Ροῦζβελτ τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1943 ἀπὸ τὴν Τεχεράνην ἀπέστειλε μακρὸν τηλεγράφημα πρὸς τὸν Μπέρνς, τὸν ἀργότερον ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, δι' οὗ τοῦ ἐτόνιζεν ὅτι ὅλα πρέπει νὰ εἶναι ἔτοιμα, διὰ νὰ γίνῃ ἀπόβασις εἰς τὴν Γαλλίαν τὸν Μάϊον 1944, τὴν δὲ 4ην Δεκεμβρίου οὗτος ἀπήντησε καταφατικῶς¹.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὑποχωρήσεων τοῦ Ροῦζβελτ ἦτο πάντως ὅτι εἰς τὴν Διάσκεψιν τῆς Τεχεράνης ἐσημείωσεν ἡ Ρωσία τὴν πρώτην της μεγάλην ἐπιτυχίαν, δηλαδή τὴν πλήρη σχεδὸν ἱκανοποίησιν ὅλων τῶν ἀξιώσεων της, τὴν ὁποίαν καὶ θὰ συνεπλήρωνεν ἀργότερον μὲ μερικὰς ἀκόμη ὑποχωρήσεις τῶν Συμμάχων.

Κατόπιν τῆς στάσεως αὐτῆς τῆς πολιτικῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὁ Βρεττανὸς πρωθυπουργός, ὅστις τὴν 21ην Μαρτίου 1943 εἶχε προτείνει τὴν ἴδρυσιν ἑνὸς Συμβουλίου Εὐρώπης καὶ ἑνὸς Συμβουλίου Ἀσίας, ἐπιφορτισμένων νὰ ἐναρμονίσουν τὰ διαρκῶς ἀναφνόμενα ζητήματα, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰ συγκρουόμενα συμφέροντα τῆς Ἀγγλίας, Ρωσίας καὶ Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐδέησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πρόγραμμά του. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὰ τρία τέταρτα τῆς Εὐρώπης εἶχον παραδοθῆ εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ οὕτως ὀλόκληρος ἡ ἡπειρος αὐτῆ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἔλεός της. Ἡ ἱστορία ἀσφαλῶς θὰ δειχθῆ αὐστηρὰ διὰ τὸν πρόεδρον Ροῦζβελτ καὶ τὸν Τσῶρτσιλ, οἵτινες διέπραξαν τοιοῦτου μεγέθους σφάλμα, παραδίδοντες τὴν Πολωνίαν, τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τὰ Βαλκάνια εἰς χεῖρας τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, ἐνῶ μὲ ὀλίγην διαύγειαν σκέψεως καὶ δραστηριότητα θὰ ἦτο λίαν εὐκόλον νὰ τὴν συγκρατήσουν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς σύνορα μᾶλλον δίκαια καὶ λογικὰ καὶ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνα διὰ τὴν Εὐρώπην. Ἀναμφιβόλως ὁ λόγος, δι' ὃν ὁ Ροῦζβελτ καὶ ὁ Τσῶρτσιλ παρέσχον εἰς τὸν Στάλιν τὰς παραχωρήσεις ταύτας, τόσον ἐκδήλως ὑπερβολικὰς, ἥτο ὁ φόβος μήπως

1. Ν. Κουτσοῦμης εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 12ης Νοεμβρίου 1953.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 143.

ἴδουν τὴν Ρωσίαν πραγματοποιοῦσαν τὴν ἐκβιαστικὴν ἀπειλὴν τῆς καὶ συνάπτουσαν χωριστὴν εἰρήνην μὲ τὴν Γερμανίαν ¹.

Ἐπὶ τῷ τετρατισμῷ τῆς Διασκέψεως ἐξεδόθη δῆλωσις τῶν τριῶν Μεγάλων πρὸς τοὺς ἀπελευθερουμένους λαοὺς τῆς Εὐρώπης τὴν 4^{ην} Δεκεμβρίου 1943 ², ἐν ἣ ἑτονίζετο ὅτι οἱ «Σύμμαχοι θὰ συνεροασθοῦν κατὰ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην, ἣτις θὰ ἐπακολουθήσῃ». Ὁ Ρουῤζβελτ εἰς δηλώσεις του ἔλεγεν ὅτι «ἀφήνομεν ἐδῶ ἀληθινούς φίλους μὲ κοινούς σκοποὺς καὶ κοινὰς σκέψεις» ³. Ἡ ἀρθρογραφία τοῦ ρωσικοῦ τύπου ἦτο ἐνθουσιώδης, ἐξαίρουσα τὰς «ἱστορικὰς ἀποφάσεις τῆς Διασκέψεως τῆς Τεχεράνης, αἵτινες ἐστερέωσαν τὴν συμμαχικὴν ἐνότητα καὶ ἔχουν σκοπὸν νὰ συντομεύσουν τὸν πόλεμον καὶ νὰ ἐπιτύχουν ἀσφαλῆ εἰρήνην» ⁴.

Πρέπει νὰ προστεθῇ ἐν συνεχείᾳ ὅτι σειρὰ ἀτυχιῶν καὶ σφαλμάτων τῶν Συμμάχων ἐβοήθησαν τὴν Ρωσίαν εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ πλήρως τοὺς σκοποὺς τῆς καὶ νὰ ματαιώσῃ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1944 τὴν σκέψιν τοῦ Τσῶρτσιλ περὶ μιᾶς ἐπιχειρήσεως εἰς τὸ Βαλκανικὸν μέτωπον.

12. Νέα ρωσικά τεχνάσματα ἐν Ἑλλάδι καὶ Μέσῃ Ἀνατολῇ.

Ὡς εἶδομεν, ἡ Γιουγκοσλαυία ἀπὸ τοῦ 1943 ἤδη εἶχε προσχωρήσει εἰς τὸν κομμουνισμόν, διότι ἡ ἐπικράτησις τοῦ ἐμπίστου τῆς Μόσχας Τίτο, ὑποστηριζομένου καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἦτο καθολικὴ. Ὁ Δράγα Μιχαήλοβιτς ἠγωνίζετο ἀπεγνωσμένως νὰ συγκρατηθῇ εἰς ἀπόκεντρά τινα σημεῖα, ματαίως ἐλπίζων συμμαχικὴν συνδρομήν. Αἱ ἐν Γιουγκοσλαυίᾳ συμμαχικαὶ ὑπηρεσίαι πληροφοριῶν, τροφοδοτούμεναι ὡς πρὸς τὰς εἰδήσεις των ὑπὸ τῶν ἀριστερῶν, εἶχον κυριολεκτικῶς χροεωκοπήσει, αἱ δὲ ἔξω τῆς πραγματικότητος ἐκθέσεις των παρέσυρον εἰς ὀλισθηρὸν κατήφορον καὶ τὴν Βρεττανικὴν κυβέρνησιν. Ἄνθρωποι, ὑπηρετοῦντες εἰς τὴν κεντρικὴν ὑπηρεσίαν πληροφοριῶν τοῦ Συμμαχικοῦ γενικοῦ στρατηγείου τοῦ Καίρου, ἦσαν ὄργανα τῶν κομμουνιστῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Τίτο ἀκόμη.

Ὅταν διέγνωσαν οἱ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ ἡγέται τῆς Μεγάλης Βρετανίας τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ ἐν Γιουγκοσλαυίᾳ, τὴν ἐδέχθησαν μὲ ἀπάθειαν ὥς τι τὸ μοιροῖον καὶ ἀνέμενον καὶ τὴν ἐπέκτασιν καὶ ἐπικράτησιν τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἐν Βορείῳ Ἑλλάδι. Πρὸς στιγμὴν, ὅταν διεπίστωσαν ταῦτα περὶ τὰ τέλη τοῦ θέρους τοῦ 1943, ἐσχεδίασαν ἐπιχειρήσιν ἀποβάσεως εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας (ἐπιχειρήσεις Ἀσπάλαξ).

1. Lacoste, σελ. 15.

2. Dulles, The road to Teheran, σελ. 259 - 260.

3. Dulles, αὐτόθι σελ. 260.

4. Sherwood, σελ. 804.

Ἡ Ρωσία ὅμως ἐπληροφορήθη ἐγκαίρως τοῦτο διὰ τῶν ἐν τῷ Συμμαχικῷ στρατηγεῖω Μέσης Ἀνατολῆς πρακτόρων της καὶ εἰδοποίησε περὶ τούτου καὶ τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Ἀμφότεραι ἀντετέθησαν καὶ διεμαρτυρήθησαν, ὃ δὲ Τίτο ἐδήλωσεν ὅτι τοιαύτην τινὰ ἀπόβασιν ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων θὰ ἐθεώρει ὡς πρᾶξιν μὴ φιλικήν. Κατόπιν τῆς ρωσικῆς ταύτης ἀντιδράσεως ἡ ἐπιχείρησις «Ἀσπάλαξ» ἐματαιώθη¹.

Οἱ Ρῶσοι πρὸ τῶν προθέσεων τούτων τῶν Συμμάχων ἀπεφάσισαν καὶ αὐτοὶ νὰ προωθήσουν πρὸς πραγματοποιήσιν παλαιάν των σκέψιν. Οὗτοι ἀνέκαθεν εἶχον βλέψεις νὰ καταλάβουν ὠρισμένας νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τοῦ πολέμου ἐπωφθαλμίων τινὰ ἐκ τῶν Δωδεκανήσων. Κατὰ τὸ 1942 ὁ Στάλιν, διὰ νὰ δελεάσῃ δῆθεν τὴν Τουρκίαν, ἐπρότεινεν ἐν Μόσχᾳ εἰς τὸν Ἡντεν νὰ δοθοῦν τὰ Δωδεκάνησα εἰς τὴν Τουρκίαν. Κυρίως διὰ τῆς προτάσεως ταύτης ἀπεσκοπεῖ νὰ γνωρίσῃ τὰς σκέψεις τῶν Ἀγγλων σχετικῶς μὲ τὴν ἀπόσπασιν τῶν νήσων τούτων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Μὴ ἐπιτυχῶν ὅμως συγκατάθεσιν εἰς τοῦτο, ἤρχισε νὰ μελετᾷ πῶς θὰ θέσῃ ἡ Ρωσία τὸ ταχύτερον πόδα ἐπ' αὐτῶν. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1943 τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἐπληροφορεῖτο παρὰ Ρουμάνων ἀεροπόρων φυγάδων, ὑπηρετησάντων εἰς ρωσικὰ ἀεροδρόμια, ὅτι ἐν Ρωσίᾳ ἐξεγυμνάζοντο ἀλεξιπτωτισταί, διὰ νὰ καταλάβουν ἐν καιρῷ τινὰ τῶν Δωδεκανήσων². Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην λόγῳ τῶν δυσχερειῶν τῆς ἀποβάσεως τοῦ Σαλέρονο ἠθέλησαν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὸ γεγονός οἱ Ρῶσοι, ὀλίγας ἡμέρας πρὶν συνέλθῃ ἡ διάσκεψις τῆς Τεχεράνης. Πράγματι οἱ Ρῶσοι ἐν συνεχείᾳ τῆς πρὸς τοὺς Συμμάχους προτάσεως, τὴν ὁποίαν εἶχον κάμει τὸν Αὐγούστον τοῦ 1943, νὰ στείλουν δύο μεραρχίας πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος³, προσέβησαν εἰς βολιδοσκοπήσεις μεταξὺ τῶν συμμαχικῶν στρατιωτικῶν κύκλων, ζητοῦντες νὰ μάθουν ἂν οἱ Σύμμαχοι θὰ ἦσαν διατεθειμένοι ἐντὸς τοῦ Νοεμβρίου νὰ ἐπιχειρήσουν ἐπίθεσιν εἰς τὰ Δωδεκάνησα καὶ τὴν Κρήτην, καὶ ἐπρότειναν νὰ διαθέσουν ἐν σῶμα ἀλεξιπτωτιστῶν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, διὰ νὰ καταλάβουν ὠρισμένας νήσους τοῦ Αἰγαίου καθὼς καὶ προγεφύρωμα εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα. Τὸ σῶμα τοῦτο θὰ μετεφέρετο ἐκ Καυκάσου εἰς τὸ Σουέξ καὶ θὰ ἐνετάσσετο εἰς τὸ Συμμαχικὸν στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Σκοπὸς των ἦτο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ ἐπιτύχουν τὴν κάθοδον τῶν ρωσικῶν δυνάμεων εἰς τὸ Αἶγαίον ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς «συμμαχίας»⁴. Τότε ἀπεδείχθη πόσον

1. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 27ης Νοεμβρίου 1953, ὅστις παρέχει λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ ταύτης.

2. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 3ης καὶ 4ης Νοεμβρίου 1953.

3. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 2ας Νοεμβρίου 1953.

4. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 4ης Νοεμβρίου 1953.

ἀκριβεῖς ἦσαν αἱ πληροφορίες τῶν Ρουμάνων ἀεροπόρων, οἱ ὅποιοι εἶχον φθάσει εἰς τὸ Σουέζ, καὶ κατὰ τὰς ὁποίας Ρῶσοι ἀλεξιπτωτισταὶ προητοιμάζοντο ἀκούμενοι εἰς Καύκασον δι' ἐπιχειρήσεις εἰς Κρήτην καὶ Δωδεκάνησα¹.

Ἡ πρότασις συνεκίνησε μερικοὺς Ἀμερικανοὺς ἐπιτελεῖς, οἱ ὅποιοι ὑπεσχέθησαν νὰ παραπέμψουν αὐτὴν εἰς τὴν ἐν Οὐάσιγκτων Κεντρικὴν διευθυσιν πολέμου πρὸς μελέτην. Ὁ Τσῶρτσιλ, πληροφορηθεὶς ταῦτα ἐκ Καίρου, μὴ ἔχων δὲ ἐμπιστοσύνην εἰς τοὺς διευθύνοντας τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην καὶ φοβούμενος τὴν «ἀδυναμίαν» τοῦ Ροῦζβελτ ἔναντι τῶν Ρώσων, ἔσπευσε καὶ ἀπέστειλεν εἰδικὸν ἀπεσταλμένον εἰς Οὐάσιγκτων² μὲ τὴν ρητὴν πρὸς τὸν Ροῦζβελτ δῆλωσιν, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ οἱ Ἕλληνοι στρατιωτικοὶ θὰ ἐδέχοντο νὰ συμπολεμήσουν εἰς τὸ Αἰγαῖον μὲ τοὺς Ρώσους στρατιώτας. Οὕτως οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπέκρουσαν τὴν ρωσικὴν πρότασιν, πρᾶγμα, ὅπερ ἐψύχρανε τοὺς Ρώσους.

Οἱ Ἕλληνοι, θέλοντες νὰ προλάβουν τὴν ἀνάμειξιν τῶν Ρώσων εἰς τὰς ἐν τῷ Αἰγαίῳ Πελάγει ἐπιχειρήσεις καὶ δὴ εἰς τὴν ἀπόβασιν τῶν Δωδεκανήσων, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπισπεύσουν τὴν ἐπιχείρησιν³. Ὄθεν περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου 1943 ὁ Τσῶρτσιλ ἐξουσιοδότησε τὸν Sir Henry Maitland Wilson, ἀρχιστράτηγον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, νὰ προβῇ εἰς ἐπιχείρησιν διὰ νὰ καταλάβῃ τὰς νήσους Κῶν, Λέρον καὶ Σάμον⁴. Ὡς ἦτο φυσικόν, εἰς τὰς ἀποβατικὰς ταύτας ἐν Ἑλλάδι ἐπιχειρήσεις θὰ μετεῖχον καὶ ἑλληνικὰ τμήματα. Εὐθὺς ὡς ἐγνώσθη τοῦτο, ἡ Ρωσία ἐκίνησε πάντα λίθον, διὰ νὰ μεταίωσῃ τὴν ἀποστολὴν των. Οἱ Ρῶσοι ἐγνώριζον κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρὰ τοῦ ἐν Καίρῳ πρεσβευτοῦ των ὅτι κατὰ σύστημα οἱ Ἕλληνες ὑπουργοί, οἱ ὅποιοι μάλιστα οὔτε κἂν ἠρωτῶντο διὰ τοιαῦτα ζητήματα. Ἡ Ρωσία ἐπίστευεν ὅτι θὰ ἐπέβαλλεν εὐχερῶς τὰς ἀντιλήψεις της εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς Σάμου. Τότε διευτώθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν Καίρου ἀξίωσις τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως τῇ αἰτήσῃ τῆς Ρωσίας νὰ μὴ μετάσχουν ἑλληνικὰ στρατεύματα εἰς τὴν ἀπόβασιν τῆς Σάμου. Ἐγνώσθη ἐπίσης ὅτι καὶ ὁ Ἰταλὸς πρωθυπουργὸς Μπαντόλιο ἐζήτησε νὰ μὴ σταλοῦν Ἕλληνες στρατιῶται εἰς Σάμον⁵. Ἐὰν βεβαίως οἱ Ἕλληνοι ἐγνώριζον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποίαν παγίδα τοὺς εἶχον στήσει οἱ Ρῶσοι, δὲν θὰ ἐπέμενον τόσον εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων

1. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 3ης Νοεμβρίου 1953.

2. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 4ης Νοεμβρίου 1953.

3. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 4ης Νοεμβρίου 1953.

4. Sherwood, σελ. 765.

5. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 17ης Νοεμβρίου 1953.

ἀπὸ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Μεσογείου. Ἡ κυβέρνησις διεμαρτυρήθη καὶ ἠλείψθη παραίτησιν διὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ τελικῶς οἱ Ἄγγλοι ὑπεχώρησαν¹.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1943 οἱ Σύμμαχοι, ὑπολογίζοντες ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰταλικῶν καὶ γερμανικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκοντο εἰς Δωδεκάνησα, ἦτο μικρὸς καὶ θὰ τοὺς ἐξησφάλιζεν εὐκόλον ἀπόβασιν καὶ κατάληψιν τῶν νήσων, ἀπεφάσισαν τολμηρὸν ἐγχείρημα μὲ ἐλαχίστας δυνάμεις. Ὀλίγαι ἑκατοντάδες Γερμανῶν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξουδετερώσουν τὰς χιλιάδας τῶν Ἰταλῶν καὶ οἱ Σύμμαχοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς νήσους Σύμην, Κάσον, Κῶν, Λέρον, τὰς ὁποίας εἶχον καταλάβει². Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐκστρατείας τῶν Δωδεκανήσων ἐπέφερε πλήρη ἀπογοήτευσιν περὶ τῆς δυνατότητος νὰ ἐπιτύχουν οἱ Σύμμαχοι σύμπραξιν μὲ τὴν Τουρκίαν. Ἡ χώρα αὕτη δὲν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν πόλεμον, ἂν δὲν ἀπεδεικνύετο προηγουμένως ὅτι θὰ ἦσαν εἰς θέσιν οἱ Σύμμαχοι νὰ τὴν ἐξασφαλίσουν ἀπὸ κάθε κίνδυνον γερμανικῆς ἐπιθέσεως³.

Τὴν 18^{ην} Ὀκτωβρίου 1943 οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐξωτερικῶν τῶν Συμμάχων συνηγήθησαν ἐν Μόσχᾳ⁴, οὐδὲ λέξιν ὅμως ἀντήλλαξαν διὰ τὴν διαμορφουμένην ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν ἐκ τῆς ἐπιθετικῆς ἀδιαλλαξίας τοῦ ΚΚΕ καὶ ΕΑΜ. Οὐχ ἦττον τὴν 22^{αν} Ὀκτωβρίου 1943 ὁ ἀρχιστράτηγος τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ στρατάρχης Οὐίλσον διὰ διαγγέλματός του, ἐκπεμφθέντος ἀπὸ τῶν ραδιοφωνικῶν σταθμῶν τοῦ Καΐρου καὶ τοῦ Λονδίνου, κατηγορεῖ ἀορίστως ἀνταρτικὰς τινὰς μονάδας ὅτι ἔστρεψαν τὰ ὄπλα ἐναντίον συναδέλφων των καὶ ἐξήτει τὴν ἔνωσιν καὶ συνεργασίαν τῶν ἀνταρτῶν⁵. Τὴν 23^{ην} Ὀκτωβρίου 1943 μάλιστα ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ΕΛΑΣ ἐπίθεσις καὶ κατὰ τῶν συμμάχων συνδέσμων καὶ ἐφονεύθη ὁ Νεοζηλανδὸς ὑπολοχαγὸς Hubbard⁶.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1943, καταληφθέντες ἀπὸ ἀκατάσχετον θαυμασμόν πρὸς τὸ ΕΑΜ, ἐπίεζον τὰς ἀγγλικὰς ὑπηρεσίας τοῦ Καΐρου νὰ ἐπέλθῃ ἐνοποιήσις κατευθύνσεων ἐναντι τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως. Ὁ ἐν Ἀγκυρᾷ ἀνταποκριτὴς τῶν «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου τὴν 1^{ην} Νοεμβρίου 1943 ἔγραφε: «Πολλοὶ ἀπὸ τὰς ἀμοιβαίας των κατηγορίας εἶναι ἀσφαλῶς ἄδικοι καὶ ὑπερβολικαί. Εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀξιοθρηνήτου καταστάσεως ἀντιλήψεων, ἥτις τιτλοφορεῖ ὡς φασίσταν οἰονδήποτε, ὅστις ἀν-

1. Ν. Κουτσομῆς, εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 16^{ης} Νοεμβρίου 1953.

2. Περὶ τῶν αἰτίων τῆς ἀποτυχίας βλ. Κ. Κουτσομῆν, εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 4^{ης} Νοεμβρίου 1953.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 135.

4. Woodhouse, σελ. 160.

5. Woodhouse, σελ. 168.

6. Byford-Jones, σελ. 88.

τιτίθεται εἰς τὰς κοινωνικὰς ἀναστατώσεις, καὶ ὡς κομμουνιστὴν κάθε πρόσωπον εὐνοοῦν τὰς κοινωνικὰς μεταρρυθμίσεις. Ἡ ἄμεσος συνέπεια τῆς ὀξείας αὐτῆς διαιρέσεως μεταξύ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἐξασθένεισις τοῦ κινήματος ἀντιστάσεως ἔναντι τῶν Γερμανῶν, δυνατὸν ὅμως νὰ ὀδηγήσῃ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἐμφύλιον πόλεμον μεταξύ τῶν δύο ἀντιπάλων παρατάξεων»¹.

Λόγω τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐξακολουθούσης ἐπιθέσεως τῶν τμημάτων τοῦ ΕΛΑΣ κατὰ τῶν ἐθνικοφρόνων σωμάτων τὴν 21^{ην} Δεκεμβρίου 1943 ὁ στρατάρχης Wilson καὶ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐξέπεμψαν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διάγγελμα καλοῦντες αὐτὸν νὰ ἐνωθῇ καὶ νὰ συνεργασθῇ². Ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους 1944 ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ἔκαμεν ἔκκλησιν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἐνότητά του. Ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον ὁ Ρῶσος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν ἐπέδωκε πρὸς τὸν ἐν Μόσχᾳ Ἑλληνα πρεσβευτὴν διακοίνωσιν, ὑποστηρίζουσαν τὴν ἀποκατάστασιν ἐνὸς ἠνωμένου μετώπου μεταξύ τῶν Ἑλλήνων³.

Ὁ Ἕντεν, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Διασκέψεως τῆς Τεχεράνης τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1943, ἔμεινεν εἰς τὴν αἰγυπτιακὴν πρωτεύουσαν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας, ὅπου ὑπὸ τὴν προεδρίαν του ἔγινεν εἰδικὴ σύσκεψις, ἣτις ἔμεινε τελείως μυστικὴ καὶ ἡ ὁποία ἠσχολήθη μὲ τὸ πρόβλημα τῆς στάσεως, ἣτις ἔπρεπε νὰ τηρηθῇ ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἔναντι τῆς καταστάσεως, τῆς διαμορφουμένης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κύριον θέμα αὐτῆς ἦτο ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ διαλυθῇ τὸ ΕΑΜ δι' ἀπομονώσεως, διακοπτομένης τελείως πάσης ἐπαφῆς καὶ ἀναστελλομένης πάσης περαιτέρω χορηγήσεως ἐφοδίων. Ἄγγλοι τινὲς ἐπρότειναν νὰ γίνῃ ἡ διάλυσις διὰ παντὸς τρόπου καὶ ὑπεστήριξαν τὴν ἄποψιν μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα, ὅτι τὸ ΕΑΜ θὰ ἠδύνατο ἐν καιρῷ νὰ παραβλάψῃ ἀσφαλῶς τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῶν Συμμάχων εἰς τὴν Βαλκανικὴν⁴. Προτάθη νὰ ὀργανωθῇ ἰδίᾳ ἀεροπορικὴ ἐπιχείρησις, ἀποκληθεῖσα συνθηματικῶς «Ἄσπις» καὶ νὰ ριφθοῦν ἐν Ἑλλάδι δι' ἀλεξιπτώτων μεγάλαι δμάδες Βρεττανῶν στρατιωτῶν,⁵ διὰ νὰ προλάβουν τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ἀριστερῶν εἰς ὄρισμένας περιοχὰς τῆς Βορείου ἰδίως Ἑλλάδος. Ὅμοίως πόθος τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν ἦτο νὰ μὴ ἀφήσουν τοὺς Ρώσους νὰ διαβρώσουν τὴν Ἑλλάδα, ὅπως εἶχον ἤδη κάμει εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, διότι, ἂν ἐπετυγχάνετο τοῦτο, δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀποβάσεως τῶν Δυτικῶν συμμά-

1. Woodhouse, σελ. 173.

2. Woodhouse, σελ. 176.

3. Woodhouse, σελ. 177.

4. Ν. Κουτσομῆς, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 25^{ης} Νοεμβρίου 1953.

5. Ἐπρωτάθη νὰ ριφθοῦν καὶ μερικοὶ ἄνδρες τοῦ Ἱεροῦ Λόχου ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Τσιγάντην, ἀλλὰ ἡ πρότασις ἀπερρίφθη μὲ τὴν δικαιολογίαν, ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ θεωρηθοῦν ἄνθρωποι τοῦ βασιλέως.

χων εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Οἱ ἀντικρούοντες τὸ σχέδιον ἐπρόβαλλον τὸν κίνδυνον τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀφεύκτου προκλήσεως ἐμφυλίου πολέμου πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν Γερμανῶν. Ἔλεγον δὲ μερικοὶ «εἰδικοί» εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀντιστάσεως Βρεττανοὶ καὶ Ἀμερικανοὶ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι βέβαιοι διὰ τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξεδήλωνον οἱ πληθυσμοὶ τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου πρὸς τοὺς μέλλοντας νὰ ριφθοῦν δι' ἀλεξιπτῶτων Βρεττανούς, διότι ἦτο ἐνδεχόμενον κατὰ τὴν προσγειώσιν των νὰ σπεύσουν τμήματα τοῦ ΕΑΜ καὶ νὰ ἐπιτεθοῦν κατ' αὐτῶν. Ἐζητήθη ἡ γνώμη τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν Λονδίνου καὶ Οὐάσιγκτων, αἵτινες ὁμως ἀπήντησαν ἀρνητικῶς, ἀνεγνωρίσθη δὲ εἰς τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν ὅτι οἱ Σύμμαχοι εἶχον χάσει πολῦτιμον χρόνον καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ ἀνακόψουν τὴν ἐπικράτησιν τοῦ ΕΑΜ. Ἐπὶ ἐρωτήματος, ἂν θὰ ἀφήνετο εἰς τὴν Ρωσίαν ἐλευθερία νὰ δράσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ φθινοπώρου, ὅτε προεβλέποντο ἐπιχειρήσεις, οἱ ὑπεύθυνοι ἀπήντησαν ὅτι ἡ πολιτικὴ τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶναι «ἡ τῆς ἀναμονῆς τῆς ἐξελίξεως τῶν γεγονότων». Μεταξὺ Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν παρενετίθετο καχυποψία, ὅτι εἰς ὅλα ταῦτα ὑπεκρύπτοντο πολιτικοὶ σκοποὶ ἀγγλικῆς ἐπικρατήσεως εἰς τὰ Βαλκάνια.

Οἱ Βρεττανοὶ ἀντιπρόσωποι, πρὶν περατωθῆ ἡ σύσκεψις, ἔθεσαν ζήτημα ἀντικαταστάσεως τῶν πρακτόρων τῶν Συμμάχων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν γνωστοὶ διὰ τὰ φιλοεαμικά των αἰσθήματα καὶ εἶχον καταληφθῆ ἐπανειλημμένως μεταδίδοντες πολλάκις σκοπίμως καὶ ἐξηκριβωμένως ἀνακριβεῖς πληροφορίες. Εἰς τοῦτο διεφώνησαν οἱ Ἀμερικανοί, οἱ ὁποῖοι, ὄντες κακῶς πληροφορημένοι διὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, ἐξεδήλωνον ἐξαιρετικὴν «συμπάθειαν ἀνοχῆς» πρὸς τὸ ΕΑΜ καὶ ἀντετίθεντο ἀπολύτως πρὸς οἰανδήποτε μεταβολὴν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν συμμάχων πρακτόρων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἔλεγον ὅτι ἡ μεταβολὴ προσώπων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιφέρῃ μεγαλυτέραν σύγχυσιν καὶ νὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν ἀπώλειαν κάθε ἐπαφῆς μὲ τὸ ΕΑΜ. Ἡ ἀντίθεσις Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν ἦτο τόση, ὥστε διεκόπη μεταξὺ των καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν σημάτων, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον ἀπὸ τοὺς ἐν Ἑλλάδι πράκτοράς των. Ἦτο προφανές ὅτι διὰ τῶν τεχνασμάτων τῆς ρωσικῆς διπλωματίας καὶ τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ εἶχεν ἐπέλθει πλήρης ἐξάρθρωσις τῆς ἀγγλοαμερικανικῆς συνεργασίας εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως. Βασικὴ αἰτία τῆς διαφορᾶς ἦτο ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ ὑπέβλεπον τοὺς Βρεττανοὺς ὅτι ἀντεμετώπιζον τὸ ΕΑΜ ὡς πολιτικὸν ἀντίπαλον. Δὲν ἤθελον νὰ πιστεύσουν ὅτι τοῦτο ἦτο δυνατὸν νὰ προβῆ εἰς ἐνέργειαν, δυναμένην νὰ παραβλάψῃ τὴν γενικωτέραν συμμαχικὴν πολιτικὴν εἰς τὰ Βαλκάνια¹.

Τὸ ζήτημα περιῆλθεν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ὑπουργείων. Ἐντονον

1. Ν. Κ ο υ τ σ ο υ μ ῆ ς, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 26ης Νοεμβρίου 1953.

διάβημα τοῦ Φόρεϊν Ὁφφρις πρὸς τὴν Οὐάσιγκτων ἐτόνιζε τὴν ἀνάγκην τῆς «ἐκκαθαρίσεως» τῶν συμμαχικῶν ὑπηρεσιῶν ἐν Ἑλλάδι, διότι ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ δημιουργηθῇ «πολιτικὸν ἀδιέξοδον» μεταξὺ τῶν δμάδων τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστάσεως. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐπέμειναν εἰς τὴν ἄρνησίν των, διότι δὲν ἤθελον νὰ δώσουν λαβὴν παρεξηγήσεως εἰς τὴν Ρωσίαν, ἢ ὁποία εἶχε στρέψει τὴν προσοχὴν τῆς πρὸς τὴν Βαλκανικὴν¹. Κατὰ τινὰ σύσκεψιν, γενομένην εἰς Κάιρον, οἱ Βρετανοὶ ἠθέλησαν νὰ πληροφορηθοῦν ποία θὰ εἶναι ἡ στάσις τῶν Ἀμερικανῶν, ἐν ἣ περιπτώσει τὸ Ἀγγλικὸν στρατηγεῖον ἠθέλεν ἀναγκασθῆ νὰ μετέλθῃ βίαν κατὰ τοῦ ΕΑΜ. Τὸ ἐρώτημα αὐτὸ προεκάλεσεν αἰσθησίν εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἀμερικανικῆς ἀντιπροσωπείας, ἣτις μετέσχεν εἰς τὴν σύσκεψιν, ὅστις παρετήρησε: «Δὲν πιστεύω νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον νὰ κτυπήσωμεν τοὺς σημερινοὺς συμμαχοὺς μας διὰ τῶν ὄπλων». Οἱ Ἀγγλοὶ ἀντέταξαν τότε τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι, προκειμένου νὰ χάσουν τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἔφθανον μέχρι τοῦ σημείου νὰ μεταχειρισθοῦν ἀκόμη καὶ τὴν βίαν κατὰ τοῦ ΕΑΜ καὶ ὅτι τὸ σχέδιόν των προέβλεπε τὴν διατήρησιν τῆς Ἀιτικῆς «διὰ πάσης θυσίας ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν των». Οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἐνέκριναν πρότασιν τῶν Ἀγγλων, ὅπως τεθῇ φραγμὸς εἰς τὴν κἀθοδον ἐξ Ἑλλάδος στοιχείων φιλοεαμικῶν, διότι ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ δημιουργηθῇ ἀπειλὴ «διαβρώσεως τῶν δυνάμεων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὀργανώσει μὲ πολὺν κόπον ἡ Κυβέρνησις Τσουδεροῦ». Οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπέκρουσαν τὴν πρότασιν, διότι ἐφοβήθησαν μήπως, ἐὰν ἐγίνετο ἐπιλογὴ τῶν διαφυγόντων εἰς τὴν Μέσῃ Ἀνατολὴν ἀπὸ τὰ κλιμάκια τῶν μυστικῶν συμμαχικῶν πρακτόρων, ὀδηγήσῃ τοῦτο εἰς ἀκρότητα καὶ παράσχῃ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι οἱ Ἀγγλοαμερικανοὶ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ὁπότε ἡ ἑλληνικὴ ἀντίστασις εὐρίσκετο εἰς κρίσιμον φάσιν, ἔκαμνον πολιτικὰς διακρίσεις φίλων καὶ συμπαθούντων². Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον δοθῆ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ Ἀμερικανοὺς ἐν Ἑλλάδι συνδέσμους καὶ πράκτορας νέαι ὀδηγίαι, δι' ὧν διὰ πρώτην φορὰν ἐτόνιζον ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν συμμαχικὴν ὑπηρεσίαν, ὅσοι εἶχον ἐκδηλωθῆ καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐναντίον τοῦ ΕΑΜ, καὶ τοῦτο κατ' ἀπόφασιν τῆς γενομένης ἐν Κάιρῳ εἰδικῆς συσκέψεως Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Συσκέψεως τῶν Πυραμίδων».

Ὁ ἐν Κάιρῳ Ρῶσος πρεσβευτῆς ἐπεσκέφθη τὸν ἀντιπρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως Γεώργιον Ροῦσσον, θεωρούμενον ὡς ἔχοντα «προοδευτικωτέρας ἰδέας» ἀπὸ τὸν Τσουδερόν, τὸν ὁποῖον οἱ Ρῶσοι εἶχον χαρακτηρίσει ὡς «ὄργανον τῆς ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἀγγλικῶν συμ-

1. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 26ης Νοεμβρίου 1953.

2. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 26ης Νοεμβρίου 1953, ὅστις ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑποβληθεῖσαν σχετικὴν ἔκθεσιν.

φερόντων εἰς τὴν Μεσόγειον», καὶ τοῦ ἐζήτησε νὰ τοῦ ἀνακοινώσῃ τί διημείφθη εἰς τὴν «Σύσκεψιν τῶν Πυραμίδων». Ὁ Ροῦσσοσ τῷ ἀπήντησεν ὅτι οὐδὲν ἐγνώριζε, διότι καὶ οἱ Ἕλληνοι καὶ οἱ Ἀμερικανοί, ὅπως καὶ οἱ Ρῶσοι, δὲν ἐσυνήθιζον νὰ κρατοῦν τοὺς Ἑλληνας ὑπουργοὺς ἐνημέρους τῶν σκέψεων καὶ ἀποφάσεών των ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἑλληνικὰ πολιτικὰ πράγματα¹. Σχολιάσας δυσμενῶσ τὴν τακτικὴν αὐτὴν τῶν Δυτικῶν συμμάχων ὁ Ρῶσσοσ πρεσβευτής, ἐγνώρισεν εἰς τὸν Ροῦσσοσ ὅτι ἡ Ρωσία εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐγκαινιάσῃ ἀνεξάρτητον στάσιν ἔναντι τῆσ Ἑλλάδοσ, τελείωσ διάφορον ἐκείνησ, τὴν ὁποίαν ἐτήρουν οἱ Ἕλληνοι καὶ Ἀμερικανοί, καὶ τοῦ ἀνέπτυξεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησισ θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποδεσμευθῇ ἀπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆσ Μεγάλησ Βρετανίασ καὶ νὰ δείξῃ μεγαλυτέραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν Ρωσίαν. Συνεχίζων δὲ τοῦ εἶπεν ὅτι τὰ ρωσικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποία θὰ εὐρίσκοντο συντόμωσ ἐν Βουλγαρίῃ, θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν περιοχὴν Καβάλασ καὶ νὰ ἐκδιώξουν ἐκεῖθεν τοὺσ Γερμανοὺσ. Μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆσ περιοχῆσ αὐτῆσ, τὴν ὁποίαν θὰ ἐπροστάτεον ρωσικὰ ἀεροπλάνα, ὁρῶμενα ἐκ τῶν ἐν Βουλγαρίῃ ἀεροδρομίων, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησισ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Καβάλα ἐπὶ ἐλευθέρου πλέον ἐδάφοσ. Ἀντιληφθεῖσ δὲ ἀντιρροήσεσ τοῦ Ροῦσσοσ προσέθεσε: «Μὴ φοβεῖσθε, ἂν δὲν σὰσ ἀκολουθήσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνεσ ὑπουργοί.... Τόσων τὸ καλύτερον. Θὰ ἔχετε τὴν εὐκολίαν νὰ συμπληρώσητε τὴν κυβέρνησίν σας μὲ ἐκπροσώπουσ τῶν ἀνταρτῶν». Ὁ Ροῦσσοσ ἐκκληκτοσ τὸν ἠρώτησε «τί θὰ ἐγίνετο, ἂν οἱ Ἕλληνοι καὶ Ἀμερικανοί ἀντέδρων» καὶ ὁ Ρῶσσοσ διπλωμάτησ ἀπροκαλύπτωσ τῷ εἶπεν: «Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπλοῦστατα θὰ σχηματισθοῦν δύο κυβερνήσεσ, μία ἐν Καῖρω καὶ μία ἐν Καβάλα, καὶ φυσικὰ ἐκείνη, ἡ ὁποία θὰ εὐρίσκειται ἐπὶ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ ἐδάφοσ, θὰ ἔχη τὸ μεγαλύτερον κῦροσ καὶ ἐπιβολήν... Εἰσ τὴν Τεχεράνην μὰσ ἐδόθη τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαταστήσωμεν φιλικὰσ κυβερνήσεσ εἰσ ὅλασ τὰσ γειτονικάσ μας χώρασ, ἡ δὲ Βουλγαρία πρόκειται νὰ γίνῃ κατ' οὐσίαν ρωσικὴ ἐπαρχία»².

Τὴν πρότασιν τῆσ μεταφορᾶσ κλιμακίου τῆσ Ἑλληνικῆσ κυβερνήσεωσ Καῖρου εἰσ τὰ βουνὰ προώθει μὲ ὅλωσ ἰδιαιτέρον ζῆλον ἡ Ρωσικὴ πρεσβεία Καῖρου. Ἐκπρόσωποσ αὐτῆσ ἐπεσκέφθη ἀνώτερον στέλεχοσ τῆσ ἀμερικανικῆσ «Διοικήσεωσ μεσογειακῶν ὑποθέσεων» εἰσ τὸ Κάϊρον καὶ τοῦ ἀνεκοίνωσεν ὅτι τὸ Κρεμλίνον θὰ ἤρχετο εὐχαρίστωσ εἰσ συνεννόησιν μὲ τὸν Τίτο, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐν τρίγωνον πρὸσ τὴν πλευράν τῆσ Ἡπείρου, ὅπου νὰ ἐγκατασταθῇ ἡ Κυβέρνησισ Τσουδεροῦ. Ἐτόνισεν ἐν συνεχείῃ ὁ Ρῶσσοσ ἀντιπρόσωποσ ὅτι εἰσ τὴν περιοχὴν ἐκείνην θὰ ἔπαυε νὰ ὑπερισχῇ ὁ Ζέρβασ

1. Ν. Κουτσοῦμησ, εἰσ ἐφημ. «Ἐθνοσ» τῆσ 13ῆσ καὶ 14ῆσ Νοεμβρίου 1953.

2. Ν. Κουτσοῦμησ, εἰσ ἐφημ. «Ἐθνοσ» τῆσ 13ῆσ καὶ 14ῆσ Νοεμβρίου 1953.

μὲ τὸ ΕΔΕΣ καὶ ὅτι κατόπιν συμφωνίας θὰ ἔφθανεν ἐκεῖ καὶ μία δύναμις τοῦ ΕΑΜ¹.

Τὸ Ἀγγλικὸν ἐπιτελεῖον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1944 διὰ τὴν ἀναχαίτισιν τῆς προελάσεως τῶν Ρώσων εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐστήριξε τὰ σχέδιά του εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τῆς νίκης τῆς Ἰταλίας. Ἐσχεδίαζεν ἐπιχειρήσιν ἐξ Ἰταλίας διὰ τῆς Τεργέστης πρὸς τὰ Βαλκάνια. Ὁ Μπαντόλιο μάλιστα εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς δύο ἰταλικὰς μεραρχίας, αἵτινες θὰ μετείχον εἰς ἐνδεχομένας ἐπιχειρήσεις τοῦ Βαλκανικοῦ μετώπου². Μόλις ὅμως ἐπληροφορήθη τοῦτο ἡ Ρωσία, ἤσκησε μεγίστην πίεσιν ἐπὶ τοῦ Μπαντόλιο, διὰ νὰ ἀναιρέσῃ τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν³. Ἡ Τουρκία μάλιστα κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1944 ἐζήτησεν ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοαμερικανοὺς νὰ κλείσουν τὸν δρόμον τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ πρὸς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ Βουλγαρίαν καὶ νὰ καθορίσουν σαφῶς τὴν πρὸς τὰς χώρας ταύτας στάσιν των, διὰ νὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐξέλθῃ καὶ αὐτὴ τῆς οὐδετερότητος καὶ μετάσχη εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Βαλκανικοῦ μετώπου. Ὁ Γάλλος στρατηγὸς Ζουὲν εἶχε καταρτίσει σχέδιον προελάσεως μὲ κατευθύνσιν τὴν Βιέννην. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἡ συγκράτησις τῆς καθόδου τῶν Ρώσων πρὸς τὴν Βαλκανικὴν ἦτο ζήτημα ἐντάσεως καὶ ἐκτάσεως τοῦ πολέμου. Τὸ σχέδιον προέβλεπεν ὅτι ὁ συντομώτερος δρόμος πρὸς τὴν νίκην διήρχετο ἐφεξῆς διὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας, ὅπου μεταξὺ τοῦ Τίτο καὶ τοῦ Μιχαήλοβιτς συνεχίζετο ὁ ἀγὼν διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπικράτησιν. Οἱ Σύμμαχοι, ἀποβιβαζόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἠδύναντο νὰ προλάβουν ἔστω καὶ τὴν τελευταίαν στιγμὴν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ προληφθῆ ἀπὸ τὴν κομμουνιστικοποίησιν τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ Βουλγαρίας κυρίως. Μερικοὶ μάλιστα Βρεττανοὶ ἐπιτελεῖς, προεξοφλοῦντες τὴν παραδοχὴν ὑπὸ τοῦ Ἀἰζενχάουερ τοῦ ἄνω σχεδίου, ἐβεβαίουν ὅτι ὁ στρατηγὸς Ζουὲν θὰ ἐστέλλετο εἰς Θεσσαλονίκην ἐπὶ κεφαλῆς στρατευμάτων, τὰ ὅποια θὰ ἀπεβιβάζοντο ἐκεῖ διὰ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτήν, ἣτις συνθηματικῶς ἀπεκλήθη «Σφήν»⁴. Ὁ ἀρχιστρατήγος Ἀἰζενχάουερ δὲν ἐδέχθη τὸ σχέδιον καὶ αὐτὸ ὑπῆρξεν ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα σφάλματα, τὰ ὅποια τοῦ καταλογίζονται διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου ἐν Εὐρώπῃ. Ὁ Γάλλος στρατηγὸς ντὺ Μονσαμπὲρ λέγει: «Ὁ Ἀἰζενχάουερ, μὴ δεχθεὶς τὴν στροφὴν τῆς κατευθύνσεως τοῦ πολέμου πρὸς τὴν Βιέννην καὶ τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν τοῦ στρατηγοῦ Ζουὲν εἰς Θεσσαλονίκην, διέπραξεν ἀναμφισβητήτως μέγα σφάλμα». Ἡ ἄρνησις τοῦ Ἀἰζενχάουερ ἀποδίδεται εἰς τὸ ὅτι διέβλεπεν εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἀγγλικοῦ

1. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 26ης Νοεμβρίου 1953.

2. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 9ης Νοεμβρίου 1953.

3. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 10ης Νοεμβρίου 1953.

4. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 24ης Νοεμβρίου 1953.

ἐπιτελείου πολιτικὴν ἐπιδίωξιν τοῦ Τσῶρτσιλ νὰ συγκροτήσῃ τοὺς Ρώσους εἰς τὴν Εὐρώπην, οὕτω δὲ ἔκλεισε τὸ κεφάλαιον τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀποβάσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐνηργεῖτο εἰς μεγάλην κλίμακα καὶ μὲ πολλὰς συμμαχικὰς δυνάμεις καὶ μὲ εὐρύτεραν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐν μέσῳ τῶν δραματικῶν αὐτῶν φάσεων τοῦ σιωπηλοῦ διπλωματικοῦ πολέμου εἰς τὴν Μεσόγειον οἱ Ρῶσοι εὐρέθησαν εἰς πλεονεκτικὴν ἔναντι τῶν Συμμάχων θέσιν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ 1944¹.

Τὸν Ἰανουάριον 1944 τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῆς Σοβιετικῆς κυβερνήσεως «Πόλεμος καὶ ἐργαζόμεναι τάξεις» εἶχεν ἐκπέμψῃ τὸ σύνθημα τῆς νέας πολιτικῆς τῆς Ρωσίας ἔναντι τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος. Ὁ διπλωματικὸς παρασκηνιακὸς πόλεμος ἐγκατελείπετο πλέον καὶ ἤρχιζεν ὁ «ἀνοικτὸς πόλεμος». Ἡ Μόσχα διὰ πρώτην φορὰν παρεμέριζε τὴν «διπλωματικὴν εὐγένειαν» καὶ ἀπεδύετο εἰς ἄνευ προσχημάτων σφοδρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ἐν Καίρῳ Κυβερνήσεως Τσουδεροῦ. Αἱ σχέσεις μεταξύ Ρωσίας καὶ Ἑλλάδος εἶχον ἐνταθῆ. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις Καίρου ἐμελέτα προσεκτικὰ κάθε ἐνέργειάν της, διὰ νὰ μὴ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς παρεξηγήσεις ἐκ μέρους τοῦ Κρεμλίνου². Ἡ «ἐσωτερικὴ ἐπίθεσις» τῶν κομμουνιστῶν εἰς τὴν κατεχομένην Ἑλλάδα εὐρίσκετο ἐν διαρκεῖ ἀναπτύξει. Οἱ πράκτορες τῶν Ἀγγλων καὶ Ἀμερικανῶν ἦσαν ἔτοιμοι νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1944 ἡ κατάστασις εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἦτο πολὺ σκοτεινὴ καὶ πολὺ ἐπικίνδυνος διὰ τοὺς Ἀγγλοαμερικανούς. Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ Ρωσία ἔδωκε σαφεῖς ἐντολὰς εἰς τοὺς πράκτοράς της εἰς τὴν κατεχομένην Ἑλλάδα νὰ ἀρτίσουν τὴν «ἐσωτερικὴν ἐπίθεσιν». Σκοπὸς αὐτῆς ἦτο νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ΕΑΜ ὅ,τι εἶχεν ἐπιτύχει ὁ Τίτο ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (Μάρτιος τοῦ 1944) ἡ Μόσχα ἐκαλλιέργει παρὰ τοῖς Βρετανοῖς τὴν ιδέαν νὰ ἠγηθῆ παρ' ἡμῖν τῶν τμημάτων ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ὁ συνταγματάρχης Εὐριπίδης Μπακιριτζῆς, ὃν προώριζε νὰ παίξῃ τὸν ρόλον τοῦ Τίτο ἐν Ἑλλάδι³. Ὁ σκοπός, ὅστις ἐπεδιώκετο ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἦτο διπλοῦς. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ προπαρασκευὴ τῆς κατακτητικῆς ἐκστρατείας τῆς Ρωσίας εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσῃ ὅσον τὸ δυνατόν εὐρύτερα καὶ πληρότερα ὀρμητήρια εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ ἀσκησις ἐκβιαστικῆς πολιτικῆς κατὰ τῶν Συμμάχων, διὰ νὰ ἐγκαταλείψουν οὗτοι πλήρως τὸ σχέδιον Τσῶρτσιλ. Τὰ ἀνωτέρω ἄρθρα καὶ αἱ ἐκπομπαὶ τῶν ραδιοφωνικῶν σταθμῶν τῆς Ρωσίας ὁμιλοῦν περὶ ἐπανόδου τῶν Συμμάχων εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ «Cordon sanitaire»⁴, τοῦ ἀστυνομικοῦ

1. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 24ης Νοεμβρίου 1953.

2. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 24ης Νοεμβρίου 1953.

3. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 28ης Νοεμβρίου 1953.

4. Dulles, The road to Teheran, σελ. 146.

δηλαδή κλοιοῦ πέριξ τῆς Ρωσίας, τὴν ὁποίαν εἶχον ἀσκήσει πρὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, δηλαδή τὴν πολιτικὴν τῆς δημιουργίας μιᾶς ζώνης, ἀποτελουμένης ἀπὸ κράτη, ὧν αἱ κυβερνήσεις θὰ ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὸ κομμουνιστικὸν καθεστῶς, διὰ νὰ προστατευθῇ ἡ ὑπόλοιπος Εὐρώπη ἀπὸ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἀπὸ καιροῦ ἤδη τὰ διάφορα ΕΑΜ καὶ τὰ ἔκτος τῆς Βαλκανικῆς ἀκόμη δὲν ἀνεγνώριζον τὰς ἐλευθέρους κυβερνήσεις. Ἡ ἐπίθεσις ἀπὸ τὸν ραδιοσταθμὸν τῆς Μόσχας ἐναντίον τῶν Δυτικῶν συμμάχων, οἵτινες περιέθαλλον καὶ ὑπεβόηθον τοὺς «Ἐμικροε»,¹ γίνεται ἐντονωτάτη. Ταυτοχρόνως ἤρχισεν ἐκδηλουμένη καὶ ἡ ἀντίθεσις τῶν ἐναντίον τῶν ἐξορίστων ἐλευθέρων κυβερνήσεων καὶ συγκεκριμένως τῆς Νορβηγίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἑλλάδος. Εἰς τὰ ἄρθρα τῆς «Πράβδα» καὶ «Ἰσβέστια», τὰ ὁποῖα σήμερον μόνον κατορθώνομεν νὰ ἔχωμεν, καὶ μάλιστα τὰ ἄρθρα τοῦ Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου 1943, ἐκδηλώνεται ἔκτοτε σαφῆς ἡ ἀντίθεσις, ἡ ὁποία ἀργότερον μὲ σειρὰν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἤρχισαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἔφθασεν εἰς τὴν συντριβὴν τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος τοῦ στρατηγοῦ Μιχαήλοβιτς εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ εἰς ἐχθρικὰς ἐκδηλώσεις ἐναντίον τῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα δρώντων πατριωτικῶν κινήματων ἀντιστάσεως. Εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν εἶχον ἐκδηλωθῆ αἱ ἐχθρικαὶ διαθέσεις πλήρως ἀπὸ τοῦ 1943, ἐνῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐσημειώθησαν μὲν ἀρκεταὶ κατὰ τὸ 1943, ἀλλὰ κυρίως κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1944 ἐξεδηλώθησαν πλήρως, ὅτε ἐγένοντο αἱ μεγάλαι ἐκστρατεῖαι κατὰ τοῦ Ζέρβα, τοῦ Ψαροῦ κλπ. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐμφανίζονται πλέον ἐπισήμως ἡ Κυβέρνησις Τίτο εἰς τὴν Γιουγκοσλαβίαν, ἡ τοῦ Χότζα εἰς τὴν Ἀλβανίαν, ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν ἐλευθέρων Γερμανῶν ὑπὸ τὸν στρατάρχην Πάουλους, τὸν αἰχμάλωτον τοῦ Στάλινγκραδ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη νὰ γίνῃ ὄργανον τῶν ρωσικῶν σχεδίων.²

Ἡ πρώτη ἐκδήλωσις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ρωσικοῦ τούτου σχεδίου καὶ ἐναντι τῆς Ἑλλάδος συμπίπτει μὲ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1944. Τὴν 26^{ην} Μαρτίου 1944 εἶχε συγκροτηθῆ εἰς τὰ περὶ τὸν Τυμφορηστὸν ὄρη τῆς Εὐρυτανίας ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ εἰς ἀντιπερισπασμὸν τῶν Ἑλληνικῶν κυβερνήσεων Ἀθηνῶν καὶ Καΐρου ἡ «Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐθνικῆς Ἀπελευθερώσεως (ΠΕΕΑ)», ἥτοι ἡ «Κυβέρνησις τοῦ βουνοῦ» τοῦ ΕΑΜ, ἀποτελεσθεῖσα ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐξ ἐπιφανῶν κομμουνιστικῶν στοιχείων, εἰς ἣν περιελήφθησαν ὡς διακοσμητικὰ ὀνόματα τινὲς ἐκ τῶν ἀριστεριζόντων σοσιαλιστῶν ὡς ὁ Α. Σβῶλος, Ἦλ. Τσιριμῶκος, Ἀσκούτσης, Ἀγγελόπουλος, Χατζήμπεης, Ἰω. Μιχαήλ κλπ.³ Ἡ ἐνέργεια αὐτὴ ἦτο σαφῶς διασπαστικὴ τοῦ ἐθνικοῦ

1. Δηλαδή τὰς ἐξορίστους κυβερνήσεις.

2. Κύροβ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 118.

3. Woodhouse, σελ. 64 67 καὶ 186.— Πυρομάγλου, σελ. 140.— Byford-Jones, σελ. 98.— Noel-Baker, σελ. 43.

ἀγῶνος, διότι ὑφίστατο τότε εἰς τὴν Μέσῃ Ἀνατολῇ Ἑλληνικὴ κυβερνήσις καὶ Ἑλλην βασιλεύς, οἱ ὅποιοι ἐξέφραζον τὸν ἑλληνικὸν παρὰ τὸ πλεονεξία τῶν Συμμάχων ἀγῶνα καὶ εἶχον τάξει τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ ὡς κύριον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν των. Ἡ ἴδρυσις μιᾶς ἄλλης κυβερνήσεως ἀπετέλει ἐκδήλωσιν ἐχθρικὴν κατὰ τῆς πραγματικῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως¹. Ὁ σοβιετικὸς τύπος ἐπεκρότησε τὴν ἴδρυσιν τῆς ΠΕΕΑ καὶ τόσον αὐτὸς ὅσον καὶ τὸ Πρακτορεῖον «Τὰς» καὶ ὁ Ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τῆς Τιφλίδος ἤρχισαν σφοδρὰν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ἐν Καίρῳ Κυβερνήσεως Τσουδεροῦ, ἣν κατηγοροῦν ὡς «ἀντιδραστικὴν καὶ οὐδὲν ἐκπροσωποῦσαν».

Τὸν ἐχθρικὸν χαρακτήρα τῆς ἐκδηλώσεως ταύτης ἀποδεικνύουν πλήρως αἱ δύο ἄλλαι ἐνέργειαι. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ πλήρης ἐξόντωσις τῶν ἐθνικῶν ὀργανώσεων ἀντιστάσεως καὶ ἡ δευτέρα εἶναι τὸ κίνημα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ὁ συντονισμὸς εἶναι τόσον ἀπόλυτος, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπηται διαχωρισμὸς εἰς τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν. Πράγματι, μόλις συνεκροτήθη ἡ ψευδοκυβέρνησις αὐτῇ, ἀρχίζει καὶ ἡ μεγάλη ἐστρατεία ἐναντίον τῶν ἄλλων ἀνταρτικῶν δυνάμεων. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1944 ἐγένετο μία ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικωτέρας αὐτᾶς ἐστρατείας ἐναντίον τῆς ἀντιστάσεως. Τὸ 5/42 τάγμα Εὐζώνων ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ψαρρὸν ἐκυκλώθη ὑπὸ τοῦ ΕΛΑΣ καὶ παρὰ τὰς ἐπεμβάσεις ὀρισμένων Ἀγγλων κατέληξεν ἡ ἐπίθεσις αὐτῇ εἰς τὴν ἀγρίαν σφαγὴν τοῦ Ψαρροῦ καὶ εἰς τὴν ἐξόντωσιν τῶν ὀπαδῶν του, ὅσοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν. Ὀλίγον καιρὸν ἀργότερον ἤρχισε καὶ ἡ λυσσώδης ἐπίθεσις ἐναντίον τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων τοῦ Ζέρβα (ΕΔΕΣ). Καὶ ἤρχισε μάλιστα κατὰ τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς, καθ' ἣν εὐρίσκοντο εἰς σκληρὸν ἀγῶνα μὲ τὸς Γερμανούς, διὰ νὰ εἶναι ἡ θέσις των ὅσον τὸ δυνατόν δυσχερεστέρα. Πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι ὁ ΕΔΕΣ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο ὀργάνωσις δημοκρατικὴ, ἡ ὁποία μάλιστα ἐνεφανίζετο ὡς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσα μὲ τὸν βασιλέα καὶ τὸ βασιλικὸν καθεστῶς τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἔστω καὶ ἡ ἀσθενὴς αὐτῇ δικαιολογία διὰ τοὺς κομμουνιστάς². Ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον ἤρχισε τὸ κίνημα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη ὀργανωθῆ ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Μαρτίου ὑπὸ τῆς «ΚΚΕ», ὅπως ἀπεκαλεῖτο ἡ «Κεντρικὴ Καθοδηγητικὴ Ἐπιτροπὴ» τῆς Αἰγύπτου, διὰ νὰ συμπίπτουν ἴσως τὰ ἀρχικά της μετὰ τοῦ ΚΚΕ Ἑλλάδος, ἀναμφισβητήτου ὀργάνου τῆς Μόσχας³. Τὴν 31ῃν Μαρτίου 1944 ἀξιωματικοὶ τινες ἐζήτησαν ἐν Καίρῳ τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως Τσουδεροῦ καὶ παρέσθυσαν τμήματα στρατοῦ εἰς στασιαστικὰς πράξεις.⁴ Εἶναι ἀναμφισβήτητον

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 183.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 84.

3. Ν. Κουτσουμῆς, εἰς ἔφημ. «Ἔθνος» τῆς 16ης Νοεμβρίου 1953.

4. Woodhouse, σελ. 64-67 καὶ 186.— Πυρομάγλου, σελ. 140. σελ. 98. Noel-Baker, σελ. 43.

ὅτι μέγας ἀριθμὸς Ἑλλήνων κομμουνιστῶν διαφωτιστῶν διηκολύνθησαν ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν ὑπηρεσιῶν νὰ κατέλθουν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν Αἴγυπτον, διὰ νὰ προετοιμάσουν τὸ κίνημα αὐτό. Αἱ δυνάμεις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, αἵτινες μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπήλαιον τοῦ σεβασμοῦ τῶν Συμμάχων καὶ τοῦ αἰγυπτιακοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκινδύνευσαν νὰ ἐξευτελισθοῦν¹. Εἰς τηλεγράφημά του ὁ πρόεδρος Ροῦζβελτ ἔλεγε: «Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χάνουν αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τὴν ἰκμάδα τῆς νεότητός των, διὰ νὰ σώσουν τὸν πολιτισμὸν τοῦ κόσμου, καὶ νὰ ἀνεχθοῦν ὅπως βυθίζονται τὰ πλοῖά των, διότι ἀρνοῦνται νὰ τὰ προστατεύσουν Ἕλληνες στασιασταί, ἐξυπηρετοῦντες τὰ ἐχθρικά συμφέροντα». Τὸ κίνημα ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Βούλγαρη, ὅστις καὶ τὸ κατέστειλε.

Διαρκοῦντος τοῦ κινήματος (Ἀπρίλιος 1944) ἡ Ρωσία ἐπρότεινεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν κοινὸν διάβημα πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν πρὸς τοὺς στασιαστὰς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Διὰ τοῦ ἐλιγμοῦ αὐτοῦ ἀπέβλεπεν ἡ Ρωσία νὰ διατηρήσῃ τὰ ὄργανά της εἰς ἐμπίστους θέσεις καὶ νὰ ἀποστείλῃ ἐν καιρῷ τὰς τοιαύτας ἐνόπλους ἑλληνικὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἑλληνικὴν ταξιορχίαν καὶ τὸν στόλον εἰς τὴν κατεχομένην Ἑλλάδα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ε.Α.Μ. Οἱ Ἀγγλοὶ ὅμως, γινώσκοντες τῶν ρωσικῶν προθέσεων ἐκ περιελθόντος εἰς χεῖράς των ἐμπιστευτικοῦ ρωσικοῦ ἐγγράφου, ἀπέκρουσαν τὸν νέον αὐτὸν ἐλιγμὸν τῆς Μόσχας. Ὁ Τσῶρσιλ ἀπέστειλεν εἰς Οὐάσιγκτων εἰδικὸν ἀπεσταλμένον πρὸς τὸν πρόεδρον Ροῦζβελτ καὶ οὕτως ἐματαιώσε τὰ ρωσικὰ σχέδια². Ὅταν αἱ προσπάθειαι τῆς Ρωσίας ἀπέτυχον καὶ τὸ κίνημα κατεστάλλῃ πλήρως, τὸ Κρεμλίνον ἀντελήφθη ὅτι ἐνήργησε προῶρος ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπικράτησίν του εἰς τὰς ἐνόπλους ἑλληνικὰς δυνάμεις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς³, ὑπὲρ τῆς ὁποίας τόσους κόπους καὶ τόσας δαπάνας κατέβαλεν.

Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ εἶναι περισσότερον ἐνδιαφέρον, εἶναι ἡ παρακολούθησις τῆς αὐτοκριτικῆς τοῦ κομμουνισμοῦ διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πρώτου αὐτοῦ γύρου. Ὑπάρχουν στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀργότερον ἤλθον εἰς φῶς καὶ ἄτινα ἀποδεικνύουν ὅτι οἱ κομμουνισταί, ἐξετάζοντες μὲ περισσοτέραν ψυχραιμίαν τὴν κατάστασιν, ἀποφαίνονται μόνον τῶν ὅτι ἀπετέλεσε βαρὺ καὶ σημαντικώτατον εἰς συνεπείας σφάλμα τὸ κίνημα τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ αἱ ἐν γένει ἐπαναστατικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς ἀνοίξεως τοῦ 1944. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἠναγκάσθησαν μετὰ τὴν ἀποτυχίαν των οἱ κομμουνισταὶ νὰ μεταβάλλουν τακτικὴν καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν ὡς ἀποδεχόμενοι κάποιαν συνεργασίαν μὲ τὰς ἄλλας ἐθνικὰς δυνάμεις⁴.

1. Κύρου, σελ. 184.

2. Ν. Κουτσοσυμῆς, εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 30ῆς Νοεμβρίου 1953.

3. Ν. Κουτσοσυμῆς, εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 1ης Δεκεμβρίου 1953.

4. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 186 - 187.

Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1944 ἡ ρωσικὴ διπλωματία, πιεζομένη ἀπὸ τὴν ἀνάγκην νὰ διατηρήσῃ κατ' ἐπίφασιν ἁρμονικὰς σχέσεις μὲ τοὺς Συμμάχους μὲ ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ἐντείνῃ τὰς προσπάθειάς της διὰ τὴν κομμουνιστικὴν διάβρωσιν τῆς Ἑλλάδος¹, νὰ ὑπονομεύσῃ ἀσφαλέστερον καὶ καλύτερον τὴν ὑπόστασιν τῆς ἐν ἔξορίᾳ Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀποξένωσιν της ἀπὸ τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως τοῦ ἀναμένοντος ἐναγωνίως τὴν ὑπ' αὐτῆς ἀπελευθέρωσιν ὑποδοῦλου ἑλληνικοῦ λαοῦ, διέταξε τὸ ΚΚΕ νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Διάσκεψιν τοῦ Λιβάνου, ὅπου μετέσχε διαπραγματεύσεων μεθ' ὄλων τῶν ἑλληνικῶν πολιτικῶν κομμάτων πρὸς συγκρότησιν κυβερνήσεως ἐθνικῆς ἐνότητος². Ἐκεῖ ὑπεγράφη (τέλος Ἀπριλίου 1944) τὸ λεγόμενον «Ἐθνικὸν συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου»³, εἰς τὸ ὁποῖον οὐσιαστικῶς ἐδέχοντο οἱ κομμουνισταὶ τὴν καταδίκην τοῦ «πρώτου γύρου» των. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ ἐπισήμως ἐξουσιοδοτημένοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ΚΚΕ καὶ τοῦ ΕΑΜ ὑπέγραψαν τὸ συμβόλαιον, ἡ ἀποδοχὴ του δὲν ἐνεκρίθη ἀπὸ τοὺς ἐν Ἑλλάδι κομμουνιστὰς ἡγέτας, ἰδιαίτατα ἀπὸ τὸν Σιάντον, ὁ ὁποῖος εὐρίσκειτο εἰς τὰ βουνὰ τῆς Εὐρυτανίας καὶ ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ κυριώτερος ἐκπρόσωπος τῆς κομμουνιστικῆς ἡγεσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Σιάντος ἠρνήθη νὰ δεχθῆ καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ἀντιτίθεται παρὰ τὰς ἐκκλήσεις, τὰς ὁποίας τοῦ ἔκαμεν ὁ Σβῶλος, ὁ ὁποῖος ἦλθεν εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἐξ Αἰγύπτου καὶ προσεπάθει νὰ τὸν πείσῃ νὰ δεχθῆ τὴν συμφωνίαν αὐτήν.

Τὸ γεγονός τῆς συμφωνίας τοῦ Λιβάνου κατεθορύβησε τοὺς ἡγέτας τοῦ ΣΝΟΦ, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐρμηνεύσουν τὴν ἀτόμον αὐτὴν ἀλλαγὴν τῆς πολιτικῆς τῆς Μόσχας. Ἐδημιουργήθησαν δυσασέσκαι καὶ διενέξεις καὶ εἰς μερικὰς μάλιστα περιπτώσεις καὶ ἐνοπλοὶ ρήξεις. Τὴν αὐτὴν τακτικὴν ἐτήρησεν ἡ Ρωσία κατὰ τῆς Σερβικῆς κυβερνήσεως τοῦ Λονδίνου. ὅταν ὁ Τίτο ἐσχημάτισε τὴν κυβέρνησίν του. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις αἱ «ἀντιδραστικαὶ κυβερνήσεις» μετ' ὀλίγον ἔπιπτον.

Ὅταν τὴν 5ην Μαΐου 1944 ἡ Βρετανικὴ κυβέρνησις ἠθέλησε νὰ συζητήσῃ μὲ τὴν ρωσικὴν περὶ τοῦ κινδύνου ἐκ τῆς διϋσταμένης ἔναντι τῆς Ἑλλάδος πολιτικῆς των, ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις ἐτόνισεν ὅτι θὰ ἦτο ἀπρεπὲς νὰ προβοῦν εἰς ἀπὸ κοινοῦ δηλώσεις περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν πραγμάτων. Ἡ αὐτὴ ἀπάντησις ἐδίδετο μετ' ὀλίγον καὶ εἰς ὁμοίας προτάσεις

1. Ν. Κουτσοῦμη, εἰς ἐφημ. «Ἐθνος» τῆς 25ης Νοεμβρίου 1953.

2. Ἡ ἀναγγελία τῆς συγκροτήσεως τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου ἐγένετο τὴν 26ην Μαΐου 1944, οἱ ἑαμικοὶ ὅμως ὑπουργοὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Κυβέρνησιν μετὰ τριμνηνον σχεδόν, ἤτοι τὴν 2αν Σεπτεμβρίου.— Woodhouse, σελ. 191.— Noel-Baker, σελ. 59.

3. Κείμενον χάρτου τοῦ Λιβάνου βλ. ἐν Woodhouse, σελ. 305.— Noel-Baker, σελ. 44.

τῶν Ἀγγλων πρὸς συνεργασίαν διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν Γιουγκοσλαύων¹. Ὀλίγον ἀργότερον (Ἰούλιος 1944) εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ ΕΛΑΣ ἐγκατεστάθη ρωσικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολή, προερχομένη ἐκ τοῦ στρατηγεῖου τοῦ Τίτο. Περὶ τῆς ἀφίξεώς της ἔχουν σήμερον γνωσθῆ τὰ ἑξῆς: Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 25ης/26ης Ἰουλίου 1944 ρωσικὸν ἀεροπλάνον ἀπεγειώθη τῆς ἀγγλο-αμερικανικῆς βάσεως ἐν Ἰταλίᾳ δι' ἐπιτροπεύσαν ἐκπαιδευτικὴν πτήσιν. Διαρκούσης τῆς νυκτός, προσεγειώθη ἄνευ γνώσεως τῶν Συμμάχων ἐν Γιουγκοσλαυίᾳ πλησίον τοῦ στρατηγεῖου τοῦ Τίτο καὶ ἐπεβίβασε 10 μέλη τῆς ἐκεῖ σοβιετικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς. Ἰπτάμενον πρὸς Ἑλλάδα ἀφῆκε δύο ἐκ τούτων ἐν Μακεδονίᾳ² καὶ προσεγειώθη μετὰ τῶν ὑπολοίπων εἰς τὸ ὄρεινόν ἀεροδρόμιον τῆς Θεσσαλίας, τὸ ὁποῖον εἶχε κατασκευασθῆ ἐν ἔτος πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀνταρτῶν διὰ Κάϊρον. Ἡ ἐπιχειρήσις, γενομένη μετὰ ἐπιτηδεύτητος καὶ ἀσφαλείας, ὅσον καὶ κακῆς πίστεως, εἰς οὐδένα τῶν ἄλλων συμμάχων κατέστη γνωστὴ, μέχρις οὗ τὰ ὀκτὼ μέλη τῆς σοβιετικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς ὑπὸ τὸν συνταγματάρχην Ποπῶφ ἔφθασαν εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ ΕΛΑΣ τὴν πρωτῆν τῆς 26ης Ἰουλίου³.

Ἡ ἀφίξις τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς καὶ ἰδίως ὁ τρόπος τῆς ἀφίξεως ἐδείκνυον σαφῶς ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ παρέχεται πλέον ἐμπιστοσύνη εἰς τὰς περὶ τῆς συνεργασίας τῆς Ρωσίας πληροφορίας, ἐφ' ὧν ἐβασίζετο ἡ βρετανικὴ πολιτικὴ⁴. Ἄλλωστε ἡ ρωσικὴ ἀποστολὴ δὲν ἠθέλησεν ἔστω καὶ τυπικῶς νὰ ἐπιζητήσῃ ποτὲ ἐπαφὴν μὲ τὰς ἐθνικιστικὰς ἑλληνικὰς ἀνταρτικὰς ὁργανώσεις, ὅπως ἔπραττον αἱ στρατιωτικαὶ ἀποστολαὶ Ἀγγλίας καὶ Ἡνωμ. Πολιτειῶν, μηδὲ μὲ τοὺς συνδέσμους τούτων, τοὺς εὐρισκομένους παρὰ τῷ ταξιάρχῳ Myers εἰς τὸ ἀρχηγεῖον τῶν ἀνταρτῶν. Ἡ ἀφίξις τῆς ἀποστολῆς ταύτης συνέπεσε μὲ τὴν εὐθύς ἀμέσως ἐπακολουθήσασαν συμφωνίαν τοῦ Τίτο - Σουμπάσιτς.

13. Ἡ ρωσικὴ εἰσβολὴ εἰς τὰ Βαλκάνια.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1943 ὁ νέος πρεσβευτὴς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐν Ἑλλάδι Μ. Νοβίκωφ εἶχεν ἐπιδώσει τὰ διαπιστευτήριά του εἰς τὸν βασιλέα Γεώργιον ἐν Κάϊρω. Πρὸς στιγμὴν ἐπιστεύθη ὅτι διὰ τῆς χειρονομίας της αὐτῆς ἡ Ρωσία θὰ ἐμεσολάβει μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ ΕΑΜ, δεδομένου ὅτι ἡ συμμαχικὴ ἐνότης εἶχεν ἤδη διαπιστωθῆ ἐν Τεχεράνῃ καὶ Κάϊρω.

1. Woodhouse, σελ. 112 καὶ 187.

2. Παρὰ τὴν ὑφισταμένην διαφορὰν ἡμερομηνιῶν (22 καὶ 26 Ἰουλίου 1944) προφανῶς πρόκειται περὶ τῆς ρωσικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς σημειωθεῖσης κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

3. Woodhouse, σελ. 197.

4. Woodhouse, σελ. 198.

Τὰ ἐπακολουθήσαντα ὅμως γεγονότα ἐβεβαίωσαν τὸ ἀβάσιμον τῆς αἰσιοδοξίας¹.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1944, ὅτε προσήγγιζον τὰ ρωσικὰ στρατεύματα, τὸ μέλλον τῶν Βαλκανίων ἐτίθετο ἀμέσως ἐπὶ τάπητος. Τότε ἐφαίνετο δυνατὸν ὅτι αἱ δορυφόροι τοῦ Ἄξονος χῶραι, Ρουμανία, Βουλγαρία, Οὐγγαρία, θὰ ἐξεγείροντο κατὰ τῶν Γερμανῶν καὶ θὰ ἐπετάχουν τὴν ἦταν αὐτοῦ. Ὁ Στάλιν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤθελε νὰ κερδίσῃ καιρὸν, ἵνα ὁ ἐρυθρὸς στρατὸς δυνηθῇ νὰ κυριαρχήσῃ πρῶτος τῶν Βαλκανίων καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον ὁ ἐρυθρὸς στρατὸς ἐπεβράδυνε τὴν πορείαν του καὶ ἐσταμάτησεν ἀποφασιστικῶς, ὅταν ἔφθασε πρὸς τῆς Βαρσοβίας, ὅπου παρὰ τὰς ἀπεγνωσμένας ἐκκλήσεις τῶν Πολωνῶν καὶ τὰς παρακλήσεις τῶν Συμμάχων ἄφησε τὸν στρατηγὸν Μπόρ Καμαρόβσκι καὶ τὴν κατὰ τῶν Γερμανῶν ἐκτραγέισαν πολιτικὴν ἐπανάστασιν νὰ συντριβοῦν. Ἔπειτα οἱ Ρῶσοι ἀντὶ νὰ διενθυνοῦν κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ Βερολῖνον, ἀφοῦ ἔκαμαν στάθμευσιν ἐπὶ τοῦ Βιστούλα, ἐλοξοδρομήσαν πρὸς ἀπροσδόκητον κατεύθυνσιν, κτυπῶντες πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Γιουγκοσλαβίαν, τὴν Βουλγαρίαν.

Τὸν Μάρτιον τοῦ 1944 τὰ ρωσικὰ στρατεύματα προσήγγιζον εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ εἰς τὴν εἶδησιν αὐτὴν οἱ Ἕλληνες τῆς κατεχομένης Ἑλλάδος διαίδον τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον².

Τὴν 1ην Ἀπριλίου 1944 ὁ πρεσβευτῆς Γκρομῆκο ἐπεσκέφθη τὸν Cordell Hull, τοῦ ἐνεχείρισε δῆλωσιν σχετικὴν μὲ τὴν προέλασιν τῶν Ρώσων ἐν Ρουμανίᾳ καὶ ἐτόνισεν ὅτι ἡ Ρωσία οὐδόλως ἀπεσκόπει νὰ καταλάβῃ οἰονδήποτε τμῆμα τοῦ ρουμανικοῦ ἐδάφους ἢ νὰ μεταβάλλῃ τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς τῆς Ρουμανίας.

Ἡ προέλασις τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων εἰς τὰ Βαλκάνια κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1944 ἔφερε τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῶν Βαλκανικῶν κρατῶν εἰς τὸ προσκίνητον καὶ ὁ ἐν Οὐάσιγκτων Βρεττανὸς πρεσβευτῆς Halifax ἐδήλου ὅτι ἀνεφύησαν δυσχέρειαι μεταξὺ Ρώσων καὶ Βρεττανῶν περὶ τῶν Βαλκανίων, ἰδίως σχετικῶς μὲ τὴν Ρουμανίαν³. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἤρchiσε μεταξὺ τῶν Συμμάχων εὐρυτάτη συζήτησις διὰ τὸν καθορισμὸν σφαιρῶν ἐπιρροῆς εἰς τὰ Βαλκάνια μεταξὺ Ρωσίας καὶ Μεγάλης Βρετανίας⁴.

Οὐχὶ ὀλιγώτερον σημαντικὸν τῆς τυπικῆς ἀναγνωρίσεως τῆς σοβιετικῆς θέσεως εἰς τὰ Βαλκάνια διαρκοῦντος τοῦ τελευταίου ἔτους τοῦ πολέμου

1. Woodhouse, σελ. 175.

2. Woodhouse, σελ. 182.

3. Stettinius, σελ. 11.

4. Cordell Hull, σελ. 1451-1459.— Stettinius, σελ. 11-12.

ἦτο ἡ ἀμοιβαία προσπάθεια ἀλληλοεξαπατήσεως τῶν Συμμάχων διὰ τῶν διπλωματῶν, οἵτινες ἐκινουῦντο ὕπισθεν τῆς σκηνῆς διὰ τὸν καθορισμὸν εἰς τὰ Βαλκάνια σφαιρῶν ἐπιρροῆς μεταξὺ τῶν Συμμάχων. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ Βαλκάνια ἀνεπτύχθη ποιά τις κίνησις διὰ τὸν μᾶλλον ρητὸν προσδιορισμὸν σφαιρῶν ἐπιρροῆς, προβλεπομένης τῆς ἐπικειμένης ἤττης τῆς Γερμανίας. Οἱ Βρεττανοὶ ἐπὶ μακρὸν ἠσχολήθησαν μὲ τὸ μεταπολεμικὸν καθεστῶς τῆς περιοχῆς τῆς Μεσογείου. Ἐκτοτε αὕτη ἦτο περιοχὴ εἰδικῆς εἰθύνης τῶν συμμαχικῶν στρατιωτικῶν συμβουλιῶν, ἅτινα ἔλαβον τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1944 τὴν πρωτοβουλίαν, προσφέροντα τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ σοβιετικοῦ συμφέροντος ἐν Ρουμανίᾳ, νὰ ἐπιτύχουν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἀντίστοιχον ἀναγνώρισιν βρετανικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐν Ἑλλάδι¹. Τὴν 30ὴν Μαΐου 1944 ἐπεσκέφθη τὸν Cordell Hull ὁ Halifax, ὅστις τὸν ἠρώτησε τί θὰ ἔλεγε ἡ Ἀμερικανικὴ κυβέρνησις περὶ μιᾶς συνεννοήσεως μεταξὺ Ἀγγλων καὶ Ρώσων, διὰ νὰ ἔχουν αὐτοὶ μὲν τὸν ἔλεγχον ἐπιρροῆς ἐπὶ τῆς Ρουμανίας, ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος². Τῷ ἐδήλωσεν ἐπίσης ὅτι ἀνεφύησαν δυσχέρειαι μεταξὺ Ρωσίας καὶ Μεγάλης Βρετανίας ὡς πρὸς τὰ Βαλκάνια ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ρουμανίαν³. Τὴν ἐπομένην, 31^ην Μαΐου, ἐπηκολούθησε τηλεγράφημα τοῦ Τσῶρτσιλ πρὸς τὸν Ροῦζβελτ, διευκρινίζον ὅτι διὰ τῶν ἀγγλορωσικῶν συνεννοήσεων «δὲν ἐχωρίζοντο τὰ Βαλκάνια εἰς ζῶνας ἐπιρροῶν»⁴. Ὁ Τσῶρτσιλ ἐπανῆλθε δι' ἑτέρου τηλεγραφήματος τὴν 11^{ην} Ἰουνίου καὶ ἐζήτησε δοκιμαστικὴν ἐφαρμογὴν τούτων δι' ἕν τριμήνον, ὅπερ ὁ Ροῦζβελτ τελικῶς ἀπέδεδχη. Ταυτοχρόνως ὅμως ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωσις, ἀγωνιώσα διὰ τὰς προθέσεις τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐβολιδοσκόπει νὰ πληροφορηθῇ τὴν στάσιν των ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Ρουμανίαν⁵.

Τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν ζωνῶν ἐπιρροῆς λόγῳ τῶν δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας ἀνά πᾶν βῆμα προέβαλλον εἰς τὰς συνεννοήσεις οἱ Ρῶσοι, παρέμεινεν ἐκκρεμὸς μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1944, ὅτε, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ἐρρουθμίσθη ἐπ' ὠφελείᾳ μόνον τῆς Ρωσίας.

Ἦδη ἀπὸ τῆς 5ης Μαΐου 1944 ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις διὰ δηλώσεών της, γενομένων ταυτοχρόνως ἐν Λονδίῳ καὶ Μόσχᾳ, ρητῶς ἠρνήθη νὰ συμπράξῃ μετὰ τῆς Βρετανικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ οἰασδήποτε δηλώσεως καθορισμοῦ τῆς πολιτικῆς της ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν πραγμάτων. Δι' ὅλου τοῦ θέρους ὁ Νοβίκωφ, πρεσβευτὴς τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώ-

1. Ethridge, σελ. 176.

2. Stettinius, σελ. 10.

3. Cordell Hull, σελ. 1451. Βλ. καὶ ἀπάντησιν Cordell Hull, σελ. 1452.

4. Cordell Hull, σελ. 1453.

5. Cordell Hull, σελ. 1454 - 1457.

σεως παρὰ τῇ ἔξοριστῶ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει, ἐφέρετο δυσπιστῶν εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ὑποθέσεων πληροφορίας, τὰς ὁποίας τῷ μετέδιδον οἱ ἐν τῇ κατεχομένη χώρᾳ Βρετανοὶ ἀντιπρόσωποι. Αἱ σχέσεις του μετὰ τῆς ἐν Καίτῳ Κυβερνήσεως Παπανδρέου ἦσαν ψυχραί. Εἰς οὐδεμίαν μὲ αὐτὴν ἐπαφὴν ἤρχετο, ἐνῶ ἀντιθέτως στενῶς συνειργάζετο μετὰ τὴν Ἑπιτροπὴν τοῦ ΕΑΜ¹. Ρῶσοι αἰχμάλωτοι τῶν Γερμανῶν ἐν Ἑλλάδι, ἀποδράσαντες ἐκ τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως, εἶχον καταφύγει εἰς τὸν ΕΛΑΣ καὶ ἐκεῖ ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὰς πλέον ἐμπιστευτικὰς ἀποστολάς.

Τὴν 13^{ην} Μαΐου 1944 αἱ κυβερνήσεις Ἀγγλίας, Ρωσίας καὶ Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τονίζουσαι τὴν ἐν συντόμῳ χρόνῳ ἀναπότρεπτον συντριπτικὴν ἦταν τῶν Γερμανῶν, εἶχον κάμει ἐκκλήσεις πρὸς τοὺς Βουλγάρους², ἵνα ἀποκηρύξουν τὴν κυβέρνησίν των, καὶ τοὺς ἐγνώριζον ὅτι, ἐὰν ἐξηκολούθουν τὴν μετὰ τῶν Γερμανῶν συνεργασίαν των, θὰ εἶχον δυσαρέστους συνεπείας. Ἡ ρωσικὴ «Πράβδα» κατηγορεῖ τοὺς Βουλγάρους ὡς «στραγγαλιστὰς καὶ δημίους τῶν ἀδελφῶν Σλαύων», ὁ δὲ Στάλιν ἔλεγεν ὅτι ἡ «Βουλγαρία μίαν δυνατότητα ἔχει μόνον, διὰ νὰ διαφύγῃ τὴν καταστροφὴν, νὰ διακόψῃ τὴν συνεργασίαν μετὰ τὸν Ἀξονα καὶ νὰ παύσῃ νὰ πολεμῇ μαζί του»³. Ἡ Βουλγαρία ὅμως, γνωρίζουσα τὸ ἀνείλικρινές τῶν ἐκκλήσεων τούτων, οὐδόλως συνεκινήθη καὶ μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ὑπῆρξε τῇ ὑποδείξει τῆς Ρωσίας στενὴ συνεργάτις τῶν Γερμανῶν. Ὁ σκοπὸς τῶν Βουλγάρων ἦτο νὰ κρατήσουν τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Δυτικὴν Θράκην καὶ νὰ μὴ τὰς ἀποδώσουν εἰς τὴν Ἑλλάδα⁴. Τὸν Ἰούλιον ἐσημειώθη ἐν Βουλγαρίᾳ κυβερνητικὴ κρίσις καὶ τὸν παραιτηθέντα Μποζίλωφ διεδέχθη ὁ Μπαργιάνωφ⁵.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συμμαχικῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Νορμανδίαν ὁ Τσῶρτσιλ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην του πρὸς τὸ σχέδιον, τὸ

1. L e e p e r, πρόλογος σελ. XVII.— W o o d h o u s e, σελ. 175 καὶ 198.

2. Καθὼς ἐπίσης καὶ πρὸς τὴν Ρουμανίαν καὶ Φιλλανδίαν.— E t h r i d g e, σελ. 175.

3. M o u s s e t, σελ. 222. Λέγεται ὑπὸ αὐτόπτου Βουλγάρου διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου ὅτι κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς σχετικῆς διακοινώσεως πρὸς τὸν Βούλγαρον ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργῶν ὁ Ρῶσος ἐπιτετραμμένος Λαυρέντιεφ ἔλαβε στάσιν αὐστηροτάτην καὶ ἀλλόφρων ἐκραύγαζεν, ὅπως ὁμως ἀπροόπτως κατελήφθη ὑπὸ νευρικοῦ γέλωτος προφανῶς διὰ τὴν παιζομένην κωμωδίαν εἰς βάρος τῶν Ἀγγλοσαξόνων.

4. Τὴν 30^{ὴν} Ἰανουαρίου 1944 ἡ «Ζορά» εἰς ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Στάϊνωφ θεωρεῖ τὰς περιοχὰς ταύτας ἀποτελούσας «ἀναπόσπαστον τμήμα τῆς Βουλγαρίας», τὴν δὲ 7^{ην} Μαρτίου 1944 ἡ αὐτὴ «Ζορά» γράφει: «Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Βουλγαρία διαθέτουσα στρατὸν ἀνέπαφον θὰ δυνηθῇ νὰ κρατήσῃ τὰ νέα ἐδάφη, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε, διότι ἡ Ἑλλάς δὲν διαθέτει στρατὸν, ὁ ὁποῖος νὰ ἀντισταθῇ κατὰ τῆς Βουλγαρίας».— Ν. Μ ο σ χ ο π ο ὕ λ ο υ, Ἡ Δυτικὴ Θράκη, σελ. 156.

5. W o o d h o u s e, σελ. 196.

ὅποιον ἀρχικῶς εἶχεν ἐμφανίσει, ἐπωφελεῖτο πάσης συναντήσεως μετὰ τοῦ Ρουῤζβελτ, διὰ νὰ τῷ ἐπαναλάβῃ τὰς ἀπόψεις του, προσθέτων ὅτι ἡ Ρωσία δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃ πλήρως ἐλευθέρα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην. Πάντοτε ὅμως ἡ ἀπάντησις τοῦ Ρουῤζβελτ ἦτο ἡ ἰδία, ἀρνητικὴ¹.

Τὴν 19ην Ἰουλίου 1947 ὁ Τσῶρτσιλ ἐτηλεγράφησεν εἰς τὸν Χόπκινς σχετικῶς μετὰ τὴν ἐν Νοτίῳ Γαλλίᾳ ἀπόβασιν. Ἐσυνεχίζετο τότε ἡ συζήτησις διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀγγλοαμερικανικῶν δυνάμεων εἰς τὰ Βαλκάνια, πρᾶγμα τὸ ὅποιον ὁ Τσῶρτσιλ διεπραγματεύετο ἐπιμόνως. Οἱ Ρῶσοι ἔκαμνον συντριπτικὰς προελάσεις εἰς τὴν ΝΑ Εὐρώπην, εἶχον φθάσει εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Τσεχοσλοβακίας, προσήγγιζον τὴν Ρουμανίαν καὶ ἐφαίνετο ὅτι τίποτε δὲν ἦτο δυνατὸν πλέον νὰ τοὺς σταματήσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ προωθηθοῦν πρὸς τὸν Δούναβιν, διασχίζοντες δὲ τὴν Βουλγαρίαν καὶ Γιουγκοσλαυίαν θὰ κατηυθύνοντο ἀσφαλῶς πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ὅθεν ἐζήτηι ὁ Τσῶρτσιλ νέαν συνάντησιν τῶν τριῶν Μεγάλων Δυνάμεων².

Τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον τοῦ 1944, ἂν καὶ ἦτο πλέον ἀργά, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ περὶ Μακεδονικοῦ μετώπου σχέδιον τοῦ Τσῶρτσιλ, ἐν τούτοις ἠδύνατο νὰ διορθωθοῦν κατὰ τι τὰ πράγματα, εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον τοῦλάχιστον. Ὁ Τσῶρτσιλ εἶχε κατορθώσει νὰ συγκεντρώσῃ ἀρκετὰ σημαντικὰς δυνάμεις εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ εἶχον ἀρχίσει μάλιστα νὰ δίδονται καὶ ὠρισμένα διαταγαὶ διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς ἀποβάσεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον καὶ ἰδιαίτατα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατ' Αὐγουστον τοῦ 1944 ἡ ἑλληνικὴ ταξιαρχία τοῦ Ρίμινι, ἡ ὁποία εἶχε συγκροτηθῇ μετὰ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ γεγονότα τοῦ Ἀπριλίου 1944, ἦτο ἐτοίμη δι' ἀπόβασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μάλιστα εἶχε λάβει τὴν περὶ τούτου διαταγὴν. Ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, τὴν 17ην Ἰουλίου 1944, ὁ Στάλιν διὰ νὰ ματαιώσῃ τὰ ἀγγλικὰ σχέδια ἀπέστειλε μακρὰν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ρουῤζβελτ, τὸ κείμενον τῆς ὁποίας ἐκράτησεν οὗτος μυστικόν. Μερικοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς συνεργάτας του ἀνέφεραν ὅτι ὁ Στάλιν ἐν αὐτῇ ἐτόνιζεν ὅτι οἰαδήποτε ἀπόπειρα συμμαχικῶν ἀποβατικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον θὰ ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτοῦ ὡς πρᾶξις καθαρῶς ἐχθρική, μὴ δυναμένη νὰ ἔχῃ ἄλλον σκοπὸν παρὰ νὰ βλάβῃ καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν Ρώσων, οἱ ὅποιοι ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εὐρίσκοντο εἰς τὴν πλέον ἐπιθετικὴν δρᾶσιν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ προητοιμάζοντο διὰ τὴν μεγάλην των ἐπιχείρησιν πρὸς εἰσβολὴν εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι τότε τῇ παρεμβάσει τῶν Ἀμερικανῶν ὠρισμένα ἀπὸ τὰς δοθείσας διαταγὰς ἀνεστάλησαν καὶ ἀντὶ τῆς ἀναμενομένης ἀποβάσεως εἰς τὴν Βαλκανικὴν, ἐπραγμα-

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 145·146.

2. Sherwood, σελ. 810.

τοποιήθη δευτέρα συμμαχικὴ ἀπόβασις εἰς Νότιον Γαλλίαν, μεταξύ Τουλῶνος καὶ Καννῶν, ἡ ὁποία ἀπερρόφησε τὰς ὑπολοίπους συμμαχικὰς δυνάμεις καὶ ἤτις δὲν ἀφῆκε καμμίαν ἀξιοσημείωτον δύναμιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Οὕτω κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐμφανίζεται ἡ Ρωσία τελείως πλέον ἐλευθέρα διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς δράσεώς της εἰς τὴν Ἀνατολικὴν καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην¹. Ἦδη ἡ κατάστασις εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον εἶχεν ἐξελιχθῆ περιπου σύμφωνα με τὰς προθέσεις καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Ρώσων. Εἰς τὴν Ρουμανίαν ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ εἶχεν ἀρχίσει νὰ καταβάλλῃ προσπαθείας, διὰ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν Ρουμανίαν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν καὶ συνεργασίαν με τὸν Ἀξονα καὶ εἶχεν ἀρχίσει μάλιστα διαπραγματεύσεις διὰ νὰ ἀνατρέψῃ τὸν δικτάτωρα Ἀντωνέσκου. Εἰς τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἔφερον εἰς φῶς ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς, ἀποκαλύπτεται ὅτι θὰ εἶχε κατορθώσει πολὺ ἐνωρίτερον νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο καὶ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν Ρουμανίαν ἀπὸ τὸν Ἀξονα, ἂν δὲν ἦτο συστηματικὴ καὶ ἐπίμονος ἡ ἀντίδρασις τῶν κομμουνιστικῶν παραγόντων εἰς τὴν χώραν του².

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ βασιλεὺς τῆς Ρουμανίας, ἀντιλαμβανόμενος ὅτι ἔφθασεν ἡ ὑστάτη στιγμή καὶ ὅτι, ἂν ἤθελε νὰ σώσῃ τὴν χώραν του ἀπὸ τὴν ρωσικὴν κατάληψιν, ἔπρεπε νὰ ἐπισπεύσῃ τὰς προσπαθείας του, ὠργάνωσε τὴν 23ῃν Αὐγούστου τὸ γνωστὸν πραξικόπημα τοῦ Βουκουρεστίου³. Ἐκάλεσε τὸν Ἀντωνέσκου καὶ με ἐλαχίστην δύναμιν καὶ με τὴν συνεργασίαν τῆς φρουρᾶς τῶν ἀνακτόρων τὸν συνέλαβε, καθὼς καὶ τοὺς σημαίνοντας συνεργάτας τοῦ δικτάτορος, κατέλαβε ἐπίκαιρα σημεῖα τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τὸν Ραδιοφωνικὸν σταθμὸν καὶ ἐκεῖθεν ἐξέπεμψε τὸ διάγγελμά του, ὅτι ἡ Ρουμανία δὲν ἀκολουθεῖ πλέον τὴν Γερμανίαν καὶ ὅτι τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Συμμάχων. Ὀλίγας ἡμέρας βραδύτερον, τὴν 25ῃν Αὐγούστου, ἐκήρυξε τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Τὸ ἀποτέλεσμα ὁμως ἦτο τραγικὸν διὰ τὸ Βουκουρέστιον, διότι ἐβomberδίσθη ἀγρίως καὶ κατεστράφησαν πολλαὶ οἰκίαι του⁴.

Ἡ κάθοδος τοῦ ρωσικοῦ χειμάρρου ἐνέπλησε τρόμου τοὺς Ρουμάνους, οἱ ὁποῖοι ἔσπευσαν νὰ ἔλθουν εἰς συνεννοήσεις με τοὺς Δυτικοὺς συμμάχους. Τὸν Ἰούλιον 1944 ἔφθασεν εἰς Κάϊρον ὑπὸ συνθήκας ἀρκετὰ περιπετειώδεις ὁ πρίγκηψ Στίρμεϋ με πλήρη ἐξουσιοδότησιν νὰ διεξαγάγῃ διαπραγματεύσεις πρὸς ἄμεσον σύναψιν ἀνακωχῆς μεταξύ Συμμάχων καὶ Ρουμανίας⁵. Αἱ συνεννοήσεις αὗται διεξήχθησαν εἰς Κάϊρον με ἀπόλυτον μυ-

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 147.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σ. 148.

3. Ethridge, σελ. 195.

4. Κύρου, αὐτόθι σ. 153.

5. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἔφημ. «Ἔθνος» τῆς 5ης Νοεμβρίου 1953.

στικότητα. Ὅπως ὅμως ἦτο φυσικόν, οἱ Ρῶσοι δὲν ἤρρησαν νὰ πληροφορηθοῦν καὶ εὐθὺς ἀμέσως διὰ τῶν πρεσβευτῶν των εἰδοποίησαν τὰς κυβερνήσεις Ἑνωμένων Πολιτειῶν καὶ Μεγάλῃς Βρετανίας ὅτι θεωροῦν τὴν ρουμανικὴν ὑπόθεσιν ὡς ὑπόθεσιν ἐντελῶς ἰδικὴν των καὶ ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ δεχθοῦν ἀνάμειξιν ἄλλων καὶ δὴ διαπραγματεύσεις, γινομένης παρ' ἄλλων συμμάχων, ἔστω καὶ μὲ συμμετοχὴν ἰδικὴν των ἀκόμη. Ὅθεν ἐκλήθη ὁ πρίγκηψ Στίρμπεϋ νὰ μεταβῇ εἰς Μόσχαν καὶ τῷ ἐδηλώθη ὅτι ἡ Ρωσικὴ κυβέρνησις θὰ τὸν διηυκόλυνεν εἰς τοῦτο διὰ τῆς ἀποστολῆς ἀεροπλάνου, ὅπως τὸν μεταφέρει εἰς Ρωσίαν, ὅπου καὶ μόνον ἦτο δυνατόν νὰ γίνουν διαπραγματεύσεις. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ πρίγκηψ εἶχε σοβαροὺς δισταγμοὺς καὶ κατέβαλεν ἐξαιρετικὰς προσπάθειας ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὰς διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐσυνεχίσθησαν ὄντως αἱ συνεννοήσεις ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἀλλὰ χωρὶς νὰ καταλήξουν εἰς κανὲν ἀποτέλεσμα¹, τελικῶς δὲ τῷ ὑπεδείχθη καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταβῇ εἰς Μόσχαν.

Ἡ 20ῆ Ἀυγούστου 1944 ἤμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡμέρα τῆς ἐξουμήσεως τῆς Ρωσίας διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ἢ τοῦλάχιστον διὰ τὴν ἀπόλυτον ἐπικρατήσιν της εἰς αὐτήν. Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν αἱ δύο στρατιαί, αἱ εὐρισκόμεναι εἰς τὴν Ρουμανίαν ὑπὸ τὸν στρατάρχην Μαλινόφσκυ, ἐπιτίθενται κατὰ τῶν γερμανικῶν γραμμῶν, διὰ νὰ ἀνοίξουν δίοδον πρὸς τὸ Γαλάτσι καὶ τὸν κάτω Δούναβιν. Τρίτη στρατιὰ ἐπιτίθεται ὀλίγον ἀνατολικώτερον². Οἱ Ρῶσοι κατορθώνουν νὰ συντρίψουν τοὺς Γερμανοὺς. Αἱ ρωσικαὶ στρατιαὶ προχωροῦν ἀνενόχλητοι. Τὴν 23^{ην} Ἀυγούστου καταλαμβάνεται τὸ Ἰάσιον, τὴν 25^{ην} τὸ Γαλάτσι, τὴν 27^{ην} τὸ Πλοέστι, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει μίαν ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας βάσεις ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ εἰς πετρέλαια. Τὴν 30^{ην} Ἀυγούστου τὰ ρωσικὰ στρατεύματα εἰσέρχονται εἰς τὸ Βουκουρέστιον. Ἦτο πλέον ἀργά, διὰ νὰ ἀντισταθῇ ὁ βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀντιληφθῇ τοὺς κινδύνους ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Ρώσων³. Οὕτως ἐπέτυχον τὴν δημιουργίαν εὐρυτάτου ρήγματος, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ χεῖμαρρος τῶν ρωσικῶν μεραρχιῶν ἐκχύνεται εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ Χερσόνησος εὐρίσκειται οὐσιαστικῶς εἰς χεῖρας τῶν Ρώσων.

Κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τοῦ Σεπτεμβρίου τὰ γεγονότα διεδέχοντο τὸ ἔν τὸ ἄλλο μὲ ταχύτητα, ἦν οὐδεὶς σύγχρονος παρατηρητῆς ἠδύνατο νὰ παρακολουθήσῃ⁴. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ Σεπτεμβρίου οἱ Ρῶ-

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σ. 147, 152 - 153.

2. Κύρου, αὐτόθι σελ. 151.

3. Κύρου, αὐτόθι, σελ. 153 - 154.

4. Woodhouse, σελ. 200.

σοι ἀναγγέλλουν ὅτι ἤδη ἤρχισαν διεξαγόμενα αἱ διαπραγματεύσεις διὰ τὴν σύναψιν στρατιωτικῆς ἀνακωχῆς μετὰ τὴν Ρουμανίαν καὶ ὅτι, ἂν θέλουν, δύνανται οἱ Σύμμαχοι νὰ ἐξουσιοδοτήσουν τὸν στρατάρχη Μαλινόφσκυ νὰ υπογράψῃ καὶ ἐκ μέρους των τὴν στρατιωτικὴν ἀνακωχὴν μετὰ τὴν Ρουμανίαν. Οἱ σύμμαχοι, ἂν καὶ ἀπεκλείσθησαν ρητῶς ὑπὸ τοῦ Μαλινόφσκυ τῶν σχετικῶν στρατιωτικῶν διαπραγματεύσεων καὶ δὲν ἐγένοντο δεκτοὶ νὰ υπογράψουν τὸ καταρτισθὲν ὑπ' αὐτοῦ ἔγγραφο τῆς ἀνακωχῆς, ἠναγκάσθησαν τελικῶς νὰ δώσουν ἐκόντες ἄκοντες τὴν συγκατάθεσίν των, διότι ἐπρόκειτο πλέον περὶ τετελεσμένου γεγονότος. Ὁ ἐν Καίρω πρίγκηψ Στίρμπεϋ πρὸ τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως τῶν πραγμάτων ἐδήλωσεν εἰς τοὺς Ρώσους ὅτι δέχεται νὰ μεταβῇ εἰς Μόσχαν καὶ τότε μόνον διηκολύνθη ὑπὸ τῶν Ρώσων διὰ νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Καίρου, κατευθυνόμενος πρὸς τὴν ρωσικὴν πρωτεύουσαν, ὅπου ὑπεγράφη τὴν 12^{ην} Σεπτεμβρίου ἡ ἀνακωχὴ, ἡ ὁποία κατοχυρώνει πλήρως τὴν ρωσικὴν ἐπικράτησιν¹. Τὴν 17^{ην} Σεπτεμβρίου φθάνουν εἰς Βουκουρέστιον οἱ ὑπὸ τῆς Μόσχας ἀποσταλέντες κομμουνισταὶ ἠγέται καὶ ἐπίλεκτα μέλη τῆς Κομμουνιστῆς Γκεόρτζεα καὶ Ἄννα Πάουκερ, οἱ ὁποῖοι ἐπιλαμβάνονται τῆς πλήρους ὑποταγῆς τῆς χώρας εἰς τὴν Ρωσίαν².

Μακρὰ προπαρασκευὴ ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ρωσίαν νὰ δημιουργήσῃ τὰς ἀναγκαίας προϋποθέσεις διὰ τὴν προέλασίν της εἰς τὰς χώρας αὐτὰς καὶ τὴν δημιουργίαν καθεστώτων, τὰ ὁποῖα ἤμπορουν νὰ βοηθήσουν τὰ ρωσικὰ στρατεύματα εἰς τὴν πλήρη των ἐπικράτησιν. Αἱ Ἑνωμένα Πολιτεῖαι καὶ ἡ Μεγάλῃ Βρετανία, καὶ ἂν ἤθελον νὰ σταματήσουν τὴν ἐπικράτησιν ἐκείνην, πῶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν φαίνεται νὰ ἤθελον, ἦσαν ἀνίκανοι νὰ τὸ ἐπιτύχουν³. Καταλαμβάνων ταυτοχρόνως μετὰ τὴν Ρουμανίαν τοὺς δύο προμαχῶνας τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης, τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ τὴν Βοημίαν, ὁ Στάλιν καὶ προελαύνων πρὸς νότον, ἐπανέλαβε μετὰ τὴν Βουλγαρίαν τὴν αὐτὴν εἰς βάρος τῶν Συμμάχων του διαδικασίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐφαρμόσει εἰς τὴν Ρουμανίαν. Ἡ Βουλγαρία ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου εἶχε ταχθῆ, ὡς εἶδομεν, τῇ ἐγκρίσει τῆς Ρωσίας παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Ἄξονος, παρ' ὅλον ὅμως τοῦτο οἱ Ρῶσοι δὲν τῇ εἶχον κηρύξει τὸν πόλεμον. Ἡ Βουλγαρία ἐδημιουργήθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου (1878) καὶ ἦτο ἀνεκὰθεν παρὰ τὰς «ἀπειθαρχίας» της τὸ «ἀγαπημένο παιδί τῆς Ρωσίας», ἡ ὁποία πάντοτε κατέβαλλε πᾶσαν προσπάθειαν νὰ τὴν ἔχῃ εἰς τὸ πλευρὸν της καὶ νὰ τὴν κατευθύνῃ. Κάθε φορὰν ὅμως, πού τῇ ἐδίδετο εὐκαιρία, αὕτη ἐπρόδιδε τοὺς φίλους καὶ εὐεργέτας της κατὰ τὸν

1. Ν. Κουτσοῦμης, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 5ης Νοεμβρίου 1953.

2. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας σελ. 154.

3. Κύρου, αὐτόθι σελ. 151.

αἰσχροτέρον τρόπον ¹. Καὶ ὁμως καὶ ἡ κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον γενομένη νέα προδοσία τῆς Βουλγαρίας, στρεφομένη καὶ ἐναντίον τῆς ἰδίας Ρωσίας, δὲν ἐλήφθη κἄν ὑπ' ὄψει. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου οἱ Ρῶσοι ἐδέχοντο ἄνευ διαμαρτυρίας τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Βουλγαρία εἶχεν ἀποβῆ μία ἀπὸ τὰς κυρίας βάσεις τῆς ἐναντίον των ἐκστρατείας τῶν Γερμανῶν. Καὶ συγκεκριμένως εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἐστάθμευον τὰ ἀεροπλάνα, τὰ ὁποῖα ἐβομβάρδιζον τὸν νότιον τομέα τοῦ ρωσικοῦ μετώπου, καὶ ἐκεῖ ἐπίσης εἶχον τὰς βάσεις των τὰ γερμανικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἔδρων εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Παρ' ὅλα ὁμως ταῦτα οἱ Ρῶσοι δὲν εἶχον κηρύξει τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας ².

Εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὸ θέρος τοῦ 1944 εἶχε γίνεи ἡ περίεργος ἐκείνη μεταστροφή, ἡ ὁποία ἔκαμε τὰ φανατικώτερα καὶ χειρότερα ὄργανα τῶν φασιστικῶν βουλγαρικῶν κυβερνήσεων τοῦ Βόριδος καὶ τοῦ Φίλωφ νὰ μετατραποῦν εἰς κομμουνιστὰς καὶ νὰ ἀρχίσουν τὴν κομμουνιστικὴν των δρᾶσιν εἰς τὰς κατελιημμένας ὑπὸ τῶν Βουλγάρων περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας, διὰ νὰ ἐτοιμάσουν τὴν ἰδικὴν των ἐπικράτησιν. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὠρισμένοι ἄστοι Βούλγαροι προσεπάθησαν νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς Συμμάχους, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι των αὐται ἐματαιώθησαν λόγῳ τῆς ἀντιδράσεως τῶν κομμουνιστῶν.

Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἐποχὴ αὐτὴ εἶναι περίοδος τῆς ἐντονωτέρας κομμουνιστικῆς δράσεως μὲ τὴν ἀπόπειραν τῆς πλήρους ἐπικρατήσεως τῶν κομμουνιστῶν. Ὅλα αὐτὰ ἐμφανίζουσι ὠργανωμένην κομμουνιστικὴν δρᾶσιν καὶ τὴν συστηματικὴν προσπάθειαν τῆς ἐπιβραδύνσεως τῆς καταρροεύσεως τῶν Γερμανῶν καὶ τοῦ γερμανικοῦ μετώπου εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ προλάβουν νὰ ἔλθουν εἰς αὐτὴν πρὸ τῶν Συμμάχων πρῶτοι οἱ Ρῶσοι καὶ ὁ ἐρυθρὸς στρατός. Ἀσφαλῶς ἐπεβραδύνθη καὶ ἡ τελικὴ συμμαχικὴ νίκη ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς τούτους, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ Σύμμαχοι παρέσχον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς τὰ μέσα νὰ πολεμήσουν μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἐπολέμουν πράγματι κατὰ τῶν Γερμανῶν.

Ὅττω φθάνομεν εἰς τὴν περίοδον τοῦ Αὐγούστου 1944, τὴν περίοδον τῆς μεγάλης ρωσικῆς ἐξορμήσεως ἐναντίον τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου μὲ ὅλας τὰς καταλλήλους προϋποθέσεις διὰ τὴν πλήρη ρωσικὴν ἐπικράτησιν, εἰς τὴν ὁποῖαν μοναδικὴν ἐξαιρέσιν ἀντιστάσεως κατὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ χειμάρρου ἀπετέλεσεν ἡ ἐπίμονος ἀντίδρασις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ³.

Αἱ πρῶται ἀνεπίσημοι δι' εἰρήνην βολιδосκοπήσεις ἤλθον ἐκ Βουλγαρίας τὸν Φεβρουάριον 1944. Βραδύτερον ἤρχισαν διαπραγματεύσεις τῶν

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 158.

2. Κύρου, αὐτόθι σελ. 158.

3. Κύρου, αὐτόθι σελ. 149.

Τριῶν Μεγάλων μὲ Βουλγάρους ἀντιπροσώπους. Οὐδεμία ὁμως συμφωνία ἐπῆλθε μέχρι τέλους Αὐγούστου, ὅτε προσήγγιζον αἱ ρωσικαὶ στρατιαί¹. Οἱ σύμμαχοι, Ἕλληνοι καὶ Ἀμερικανοί, θὰ ἠδύνατο νὰ διεξαγάγουν διαπραγματεύσεις μὲ τὴν Βουλγαρίαν δι' ἐνδεχομένην σύναψιν ἀνακωχῆς χωρὶς νὰ ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τὸ ἀναφέρουν εἰς τὴν Ρωσίαν, δεδομένου ὅτι ἡ Ρωσία δὲν ἦτο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μὲ αὐτήν. Πράγματι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Αὐγούστου 1944 εἶχον ἀρχίσει μυστικαὶ διαπραγματεύσεις διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἐκδηλοῦται διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ γνωστὴ διπροσωπία τῆς Βουλγαρίας. Πρῶτος ἐκ τῶν ὄρων, τοὺς ὁποίους ἔθεσαν οἱ Σύμμαχοι, ἦτο νὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως οἱ Βούλγαροι τὰς περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας, τὰς ὁποίας εἶχον καταλάβει ἀκολουθοῦντες τὰς γερμανικὰς φάλαγγας. Ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις Μπαγκριάνωφ ἠρνήθη τοῦτο καὶ εὔρε τὴν δικαιολογίαν, ὅτι θὰ ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος ἐμφανίσεως ἀνωμαλιῶν εἰς τὰς χώρας αὐτάς, ἐὰν ἀγγλικὰ στρατεύματα διεδέχοντο ἀμέσως τὰ ἀποχωροῦντα βουλγαρικὰ.

Αἱ διαπραγματεύσεις παρειακύνοντο μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου ἔφθασεν εἰς Κάϊρον μία προσωπικότης, τὴν ὁποίαν ἐκάλυπτεν ἀπόλυτος μυστικότης καὶ ἣτις κατέλυσεν εἰς τὸ «Μένα Χάουζ» τοῦ Καίρου ὑπὸ αὐστηρὸν «ἰνκόγκνιτο». Σήμερον γνωρίζομεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τοῦ Μουσάνωφ, ὁ ὁποῖος ἤρχετο ὡς ἀπεσταλμένος τῆς Κυβερνήσεως Σόφιας, διὰ νὰ διεξαγάγῃ διαπραγματεύσεις περὶ ἀνακωχῆς τῆς Βουλγαρίας μὲ τοὺς Συμμάχους². Ὁ Βούλγαρος ἀντιπρόσωπος ἐγένετο δεκτὸς τόσον ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ εὐρισκομένου ὑπουργοῦ τῶν ὑποθέσεων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς τῆς Μεγάλης Βρετανίας λόρδου Μόντ. Αἱ διαπραγματεύσεις ἔγιναν μὲ πᾶσαν μυστικότητα μεταξὺ Μουσάνωφ, ἐκπροσώπου τῆς Βουλγαρίας, λόρδου Μόντ, ὑπουργοῦ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, τοῦ Ἕλληνοι πρεσβευτοῦ παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ κυβερνήσει Λήπερ καὶ τοῦ Ἀμερικανοῦ πρεσβευτοῦ Μὰκ Βῆ. Περὶ τῶν διαπραγματεύσεων τούτων, αἵτινες διεξήγοντο ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας, δὲν ἐκρίθη σκόπιμον νὰ εἰδοποιηθῇ καὶ νὰ προσκληθῇ νὰ συμμετάσχη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἣτις οὕτω δὲν ἔλαβε καθόλου γνῶσιν τούτων³.

Τὴν 21^{ην} Αὐγούστου ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς Παπανδρέου, κληθείς, μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου εἶχε μακρὰν συνομιλίαν μὲ τὸν Τσῶρτσιλ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀπὸ τῆς 15^{ης} ἢ 16^{ης} Αὐγούστου εἶχον ἀρχίσει αἱ διαπραγματεύσεις μὲ τὸν Μουσάνωφ. Ἐν τούτοις ἀπὸ τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῆς συνομιλίας αὐτῆς, τὰ ὁποία ἐτηρήθησαν, βλέπομεν ὅτι ὁ Τσῶρτσιλ δὲν ἔκαμεν ἀπολύ-

1. Ethridge, σελ. 186.

2. Ν. Κουτσουμῆς, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 5^{ης} Νοεμβρίου 1953.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 159.

τως καμμίαν μνειάν εἰς τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργὸν περὶ τῶν διαπραγματεῦσεων αὐτῶν. Ἀπεναντίας, ἐπειδὴ διεδίδοντο μερικαὶ σχετικαὶ πληροφοροῖαι, ὁ Παπανδρέου ἔθεσε σαφῶς τὸ ζήτημα τῶν ἑλληνικῶν διεκδικήσεων, περιορισμένων ἄλλωστε καὶ μετριοπαθῶν, διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς ὡς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἄγγλου πρωθυπουργοῦ ὑπῆρξε σαφῆς καὶ συγκεκριμένη : « Πρὶν τελειώσῃ ὁ πόλεμος καὶ ἀρχίσῃ ἡ διάσκεψις τῆς εἰρήνης, δὲν δύνανται νὰ γίνουσι τοιαῦτα συμβάσεις ». Ἡ ἀπάντησις αὕτη εἶναι ἀστήρικτος, δεδομένου ὅτι οἱ Σύμμαχοι ἐνωρίτερον ἀκόμη εἶχον δεχθῆ νὰ προσυπογράψουσι διεκδικήσεις τῆς Ρωσίας ἐπὶ τῶν πολωνικῶν ἐδαφῶν¹.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ γεγονός εἶναι ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις μόνον τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἔλαβεν ἐπισημῶς γινῶσιν τῶν διεξαγομένων διαπραγματεῦσεων μεταξὺ τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Βουλγαρίας καὶ τῶν συμμαχικῶν ἀντιπροσώπων. Πράγματι τὴν 31^{ην} Αὐγούστου οἱ πρεσβευταὶ Λήπερ καὶ Μὰκ Βῆ ἐπεσκέφθησαν τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργὸν καὶ τοῦ ἐπέδωσαν τὸ κείμενον τῆς ἀνακωχῆς, ὅπερ εἶχον ἤδη καταρτίσει. Ἐπηκολούθησαν δύο ἢ τρία ὑπουργικὰ συμβούλια τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, τὰ ὅποια ἦσαν κάπως θυελλώδη καὶ κατὰ τὰ ὅποια ἐξεδηλώθη ἡ ἐπιθυμία, ὅπως ἐπενεχθοῦν ἀρκεταὶ σημαντικαὶ τροποποιήσεις εἰς ὀρισμένα ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ κειμένου αὐτοῦ τῆς συνθήκης μετὰ τὴν Βουλγαρίαν, τὰ ὅποια δὲν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὰ ἑλληνικὰ δίκαια καὶ δὲν ἐπροστάτευον τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα. Συνειάχθη τότε πράγματι μία ἀνακοίνωσις τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς ἀπάντησιν τῆς προτεινομένης ἀνακωχῆς, εἰς τὸ κείμενον τῆς ὁποίας ἀνεφέροντο συγκεκριμένως αἱ διεκδικήσεις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐπιθυμία της, ὅπως ἐπιτευχθοῦν τροποποιήσεις εἰς τὸ σχέδιον αὐτό. Τὴν ἐπομένην τῆς ὑποβολῆς τοῦ κειμένου τούτου ἠσκήθη ἐπιμόνως πίεσις τῶν Συμμάχων πρὸς τὸν Ἕλληνα πρωθυπουργόν², ὅπως ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν ἀξιώσεων της αὐτῶν καὶ ἰδιαίτατα ὅπως μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀπαίτησιν περὶ μεταβολῆς τῶν ὄρων τῆς συνθήκης, διότι τοῦτο θὰ ἐπέφερον ἐπιβράδυνσιν καὶ θὰ ἦτο ἐξαιρετικῶς ἐπικίνδυνον. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου διεξήχθησαν συζητήσεις εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον καὶ ἀπεφασίσθη τελικῶς νὰ ἀποσυρθοῦν αἱ ἑλληνικαὶ διεκδικήσεις καὶ νὰ δεχθῆ ἅπλως ἡ Ἑλλὰς τὴν συνθήκην τῆς ἀνακωχῆς, ἣτις εἶχε γίνῃ ἀπὸ τοὺς Συμμάχους μετὰ τὴν δήλωσιν, ὅτι ἐπιφυλάσσεται διὰ τὰ δικαιώματά της. Πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι εἶχον κάποιον δίκαιον οἱ Σύμμαχοι ἐπιμένοντες, ὅπως μὴ δώσῃ ἡ Ἑλλὰς ἀφορμὴν ἐπιβραδύνσεως, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἐκινουῦντο πλέον τὰ ρωσικὰ στρατεύματα πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ

1. Κ Ὑ ρ ο υ, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 159 - 160.

2. Ν. Κ ο υ τ σ ο υ μ ῆ ς, εἰς ἐφημ. « Ἐθνος » τῆς 7^{ης} Νοεμβρίου 1953.

ὑπῆρχεν ὁ φόβος, ὅτι θὰ ἐδημιουργεῖτο νέα κατάστασις, ἀνατρεπομένης τῆς τότε κυβερνήσεως τῆς Σόφιας, ὁπότε θὰ ἔχανον κάθε ἐπαφὴν μὲ τὸν Μουσάνωφ, ὁ ὁποῖος ἦτο ἐξουσιοδοτημένος διὰ τὴν σύναψιν τῆς ἀνακωχῆς¹.

Ἡ Ρωσία, πληροφορορηθεῖσα τὴν βουλγαρικὴν αὐτὴν ἐνέργειαν², ἐθουρβήθη μὴ τυχὸν εἰσέλθουν πρῶτοι οἱ σύμμαχοί της εἰς Βουλγαρίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπισπεύσῃ τὰ γεγονότα, ἀσκοῦσα μεγαλυτέραν ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας πίεσιν, διὰ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ πρὸς αὐτὴν ὑποχώρησις της ἦτο ἄμεσος συνέπεια τῆς πίεσεως. Κατὰ τὸ τέλος Αὐγούστου 1944 αἱ προελαύνουσαι ρωσικαὶ φάλαγγες διὰ τῆς Ρουμανίας ἔφθασαν εἰς τὰ βουλγαρικὰ σύνορα, ὁπόθεν ὁ Ρῶσος στρατάρχης Τολμποῦκιν ἀπέστειλε πρὸς τὴν προεδρευομένην ὑπὸ τοῦ Μπαγκριάνωφ κυβέρνησιν τῆς Σόφιας τελεσίγραφον. Διὰ τούτου κατὰ παράβασιν τοῦ βασικοῦ συμμαχικοῦ ὅρου δὲν ἐξητήθη παρὰ τῆς Βουλγαρίας ἡ ἄνευ ὄρων παράδοσις.

Τότε ἀκριβῶς σημειοῦται ἐν χαρακτηριστικὸν παιγνίδι μεταξὺ Ρωσίας καὶ Βουλγαρίας, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν πλήρη πράγματι μεταβολὴν τῆς καταστάσεως. Ἀπὸ τῆς 24ης Αὐγούστου ἡ ραγδαία προέλασις τῶν Ρώσων πρὸς τὴν Βουλγαρίαν διὰ τῆς Ρουμανίας εἶχεν ἐπιφέρει πλήρη ἀποσύνθεσιν εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Οἱ κομμουνισταὶ εἰς τὴν Σόφιαν ἐκινοῦντο μὲ ἀπόλυτον ἐλευθερίαν, δημιουργοῦντες τὰς συνθήκας, αἵτινες θὰ τοὺς ἐπέτρεπον τὴν ἐπικράτησίν των. Τὴν 26ην Αὐγούστου ἡ Βουλγαρικὴ κυβέρνησις ὑποβάλλει προτάσεις ἀνακωχῆς ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν Ρωσίαν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Κυβέρνησις Μπαγκριάνωφ διέταξε τὸν ἀφοπλισμὸν ὄλων τῶν ἐπὶ βουλγαρικοῦ ἐδάφους εὐρισκομένων ξένων στρατευμάτων καὶ τούτου ἕνεκα προσεκάλεσε τὰ γερμανικὰ στρατεύματα νὰ ἀποχωρήσουν.

Τὸ ρωσικὸν τελεσίγραφον καὶ ἡ πίεσις ἐκλόνησαν τὸν ἀντιβασιλέα καὶ προουκάλεσαν τὴν 1ην Σεπτεμβρίου τὴν πτῶσιν τῆς κυβερνήσεως Μπαγκριάνωφ, ἣν διεδέχθη τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1944 κυβέρνησις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μουράβιεφ, ἀποτελουμένη κυρίως ἀπὸ συνοδοιπόρους, ὡς οἱ Γεωργίεφ, Πέτκωφ καὶ Στογιάνωφ³, ἧτις, οὕσα διατεθειμένη νὰ ὑποταχθῇ ὀλωσθήποτε εἰς τὰς ρωσικὰς ἀξιώσεις, ἀπεδέχθη τὸ ρωσικὸν τελεσίγραφον καὶ εἰς ἐκτέλεσίν του διέλυσε τὴν βουλήν, κατήγγειλε τὴν συμφωνίαν τῆς Βουλγαρίας μὲ τὸν Ἄξονα καὶ διέκοψε τὰς σχέσεις μὲ τὴν Γερμανίαν. Οὔτε ὁμως καὶ ἡ Κυβέρνησις αὕτη ἀπεπειράθη νὰ κτυπήσῃ τοὺς Γερμανοὺς⁴. Τότε

1. Κόρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 160-163.

2. Ν. Κουτσουμῆς, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 7ης Νοεμβρίου 1953.

3. «Μετριοπαθῶν ἀγροτικῶν καὶ δημοκρατικῶν» λέγουσιν οἱ Ἀμερικανοί. E t h r i d g e, σελ. 187.

4. W o o d h o u s e, σελ. 200.— E t h r i d g e, σελ. 187. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι ὁ στρατάρχης ἐξήγησε τὴν ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας καταγγελίαν καὶ τοῦ συμφώνου της μὲ τὴν...Κομμιντέρν, ὅπερ καὶ ἔκαμεν ἡ Βουλγαρία ἐκθύμως. Ἡ Ρωσία καὶ τότε,

διεξήχθησαν μεταξύ τῶν Ρώσων καὶ Βουλγάρων περίεργοι μυστικά διαπραγματεύσεις, αἱ ὁποῖαι ἔσχον τὸ καταπληκτικὸν ἀποτέλεσμα νὰ κηρύξη ἡ Ρωσία τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Ἐζήτησε δηλαδὴ ἡ Βουλγαρία ἀπὸ τὴν Ρωσίαν νὰ τῆς κηρύξη τὸν πόλεμον, διὰ νὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ τῆ ἐπιβάλῃ τὴν ἀνακωχὴν κατὰ τρόπον, ὅστις θὰ ἐπροστάτενε τὴν Βουλγαρίαν, καὶ ὅχι οἱ Σύμμαχοι, οἵτινες τῆς εἶχον κηρύξει τὸν πόλεμον πολὺ ἐνωρίτερον¹.

Τὴν 5^{ην} Σεπτεμβρίου οἱ Γερμανοὶ εἶχον ἀρχίσει νὰ ἀποχωροῦν ἐκ Βουλγαρίας, οὐχὶ ὅμως τόσον ταχέως, διὰ νὰ εὐχαριστῆται ἡ Σοβιετικὴ κυβέρνησις, ἣτις λαβοῦσα τοῦτο ὡς ἀφορμὴν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν γενομένων μυστικῶν συμφωνιῶν ἐκήρυξε τότε τὸν «πόλεμον» κατὰ τῆς Βουλγαρίας. Οἱ διάφοροι κομμουνισταὶ ἠγέται ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ προσκήνιον, διέσχισαν ἀκωλύτως τὴν Βουλγαρίαν καὶ προσῆλθον εἰς τὰς ρωσικὰς προφυλακὰς, τεθέντες εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ στρατάρχου Τολμποῦκιν, διὰ νὰ τὸν βοηθήσουν. Τῷ ἀνέφεραν ὅτι δῆθεν «πολυάριθμοι παρτιζάνοι τὸν ἀναμένουν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ γενικώτερον τῶν Βαλκανίων», θέλοντες οὕτω νὰ παραστήσουν ἀναληθῶς ὅτι καὶ οἱ Βούλγαροι εἶχον κατὰ τὴν γερμανικὴν... κατοχὴν τῆς χώρας τῶν (ἀναμφισβητήτου συμμάχου τῆς Γερμανίας)... ἐθνικὴν ἀντίστασιν. Τοῦτο ἐγνώσθη τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 5^{ην} Σεπτεμβρίου 1944, ἀπὸ ρωσικὸν στρατιωτικὸν διάγγελμα, τὸ ὁποῖον ἀνήγγελλεν ὅτι «ὄχι μόνον ἡ Βουλγαρία εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν πολέμου πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν, ἀλλ' ὅτι ἀκόμη καὶ ἡ Ρωσία εὐρίσκεται εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν». Ὅλα αὐτὰ τὰ περίεργα καὶ ἀσυνήθη πράγματα ἐγίνοντο, διὰ νὰ δικαιολογηθῶν οἱ Ρῶσοι ἔναντι τῶν συμμάχων τῶν διὰ τὴν εἴσοδον τῆς στρατιᾶς τοῦ Τολμποῦκιν ἐντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Ὁ ρωσικὸς στρατὸς τὴν 6^{ην} Σεπτεμβρίου ἔφθασεν εἰς τὸν Δούναβιν καὶ ὁ Τολμποῦκιν κατέλαβεν αὐθημερὸν τὸ Ρουχτσούκιον καὶ τὴν Βάρναν καὶ δύο ἡμέρας ἀργότερον κατέλαβε τὸ Κλάδοβο καὶ διέβη τὰ γιουγκοσλαβικὰ σύνορα².

Τὴν 7^{ην} Σεπτεμβρίου ἡ Βουλγαρία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας. Ἐπακολουθοῦν τρεῖς ἡμέραι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων εἶδομεν τὸ παράδοξον τῆς Βουλγαρίας νὰ εἶναι ἐμπόλεμος πρὸς πάντας τοὺς τότε συμμάχους τῆς καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Γερμανίαν ταυτοχρόνως,

ὅπως πάντοτε, ἐξαπατῶσα τοὺς συμμάχους τῆς, ὑπέκυψε δῆθεν εἰς τὰς ἀξιώσεις τῶν καὶ διέλυσε τὸ 1943 τύποις τὴν Κομιντέρν, ἐνῶ ἐν τῇ πραγματικότητι ὁ τεράστιος ὄργανισμὸς τῆς, παραμένον ἐν τῇ οὐσίᾳ ἀνέπαφος καὶ δρῶν ἀφανῶς, ἀνεβαπτίσθη εἰς Κομινφόρμ καὶ ἀνέλαβεν ἐνεργοτάτην δρᾶσιν ἀμέσως μετὰ τὴν διάστασιν τῆς πρὸς τοὺς Δυτικούς τὸ 1946.

1. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 162·164.
2. Woodhouse, σελ. 22 καὶ 200.

χωρὶς νὰ μάχεται ἐναντίον οὐδενός. Ἐν συνεχείᾳ ἡ κυβέρνησις Μουράβιερ τὴν πρωτὰν τῆς 9ης Σεπτεμβρίου λίαν ἐνωρὶς ἐξήτησε παρὰ τῶν Ρώσων συνθηκολόγησιν καὶ μετὰ τινὰς ὥρας, ἤτοι τὴν 10ῃν π. μ., συναφθείσης τῆς προσωρινῆς ἀνακωχῆς ¹, ὁ στρατάρχης Τολμποῦκιν διέταξε «παῦσιν πυρός», καθόσον ἡ Σόφια εἶχε δεχθῆ πλήρως τοὺς ὄρους τῆς ἀνακωχῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ κείμενον τῆς ἀνακωχῆς αὐτῆς εἶναι δι' ἡμᾶς ἀκόμη χειρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προητοίμαζον εἰς τὴν Αἴγυπτον ὁ λόγδος Μόντ καὶ οἱ Λήπερ καὶ Μὰκ Βῆ, καὶ τὰ ἑλληνικὰ συμφέροντα κατεπατήθησαν τελείως. Ἡ Κυβέρνησις Μουράβιερ παρητήθη καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν ἀνῆλθε ρωσικὴ ἐπιθυμία τὸ κόμμα τῆς «Σβένο» μετὰ τοῦ «Πατριωτικοῦ μετώπου» (τοῦ ΕΑΜ τῆς Βουλγαρίας) ², ἀναλαβόντος τὴν πρωθυπουργίαν τοῦ Κίμωνος Γεωργίερ, ἡγέτου τοῦ κόμματος τῆς «Σβένο», ὅπερ κατέλαβε τὰς κυρίας ἐν τῇ κυβερνήσει θέσεις καὶ ἀμέσως ἤρχισε νὰ θέτῃ τὰ θεμέλια, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἀποκλειστικὸν ἔλεγχον τῆς χώρας ³. Οὕτω τὴν 9ῃν Σεπτεμβρίου ἡ Βουλγαρία, μέχρι τῆς προτεραίας στενῆς συνεργείας τοῦ Ἄξονος καὶ σύμμαχος τῶν Γερμανῶν, μετέστη εἰς τὸ σοβιετικὸν στρατόπεδον, μεταβληθεῖσα εἰς ρωσικὸν προτεκτοράτον ⁴.

Αἱ πρῶν σύμμαχοι τοῦ Ἄξονος χῶραι, Φιλανδία, Ρουμανία, Βουλγαρία (καὶ εἰθὺς ἀμέσως ἡ Οὐγγαρία) ἐγκατέλειψαν αὐτὸν καὶ ἀφῆκαν ἀνοικτὰς τὰς πόλεις τῶν ἐκουσίως εἰς τὸν ἐρυθρὸν στρατόν, ὅστις τὰς κατέλαβε καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπροχώρησε πρὸς Γιουγκοσλαυίαν καὶ πρὸς τὰ σύνορα Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας ⁵. Αἱ ἐπίσημοι ἀνακωχαὶ συνήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἀνωτάτης συμμαχικῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως, ὡς ἐπιτιφορεῖτο τότε τὸ Σοβιετικὸν γενικὸν στρατηγεῖον, μὲ τὴν Ρουμανίαν τὴν 12ῃν Σεπτεμβρίου, μὲ τὴν Βουλγαρίαν τὴν 28ῃν Ὀκτωβρίου καὶ μὲ τὴν Οὐγγαρίαν τὴν 20ῃν

1. Τὸ πλήρες κείμενον τῆς βουλγαρικῆς ἀνακωχῆς ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς New York Times τῆς 30ῆς Ὀκτωβρίου 1944.

2. Ὁ Ethridge, σελ. 186 λέγει: «Τέσσαρα βουλγαρικὰ ἀριστερὰ κόμματα (κομμουνισταὶ, προοδευτικοὶ ἀγροτικῆς ἐνώσεως, σοσιαλδημοκράται καὶ ἐθνικὴ ἐνωσις Σβένο) ἀπὸ τὸ 1942 ἱδρυσαν τὸ Πατριωτικὸν Μέτωπον καὶ ἐτάχθησαν ἐναντίον.. τῶν Γερμανῶν, εἶχον ἐκδηλωθῆ ὑπὲρ δημοκρατικῆς κυβερνήσεως καὶ φιλικῶν σχέσεων μὲ τὴν Γιουγκοσλαυίαν καὶ τὴν...Ἑλλάδα», πράγματα ὅλως ἀναληθῆ, προερχόμενα ἀναμφισβητήτως ἐκ βουλγαρικῆς πηγῆς.

3. Ethridge, σελ. 187 · 191, ἐνθα καὶ λεπτομέρειαι περὶ τῆς καταρτισθείσης κυβερνήσεως, τῶν ὑπουργῶν καὶ τῆς τότε πολιτικῆς καταστάσεως.

4. Woodhouse, σελ. 22. Ὁ Ancel, ἱστορῶν τὴν μεταστροφὴν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὸ 1918, γράφει ὅτι τότε ἐλέγετο ἐν Βουλγαρίᾳ: «Ἡ Γερμανία ἐχρεώκοπησε, ἄς βιασθῶμεν νὰ συμφωνήσωμεν μὲ τοὺς Συμμάχους» καὶ ἐπάγεται ὅτι «Ὁ Βούλγαρος οὐδόλως εἶναι αἰσθηματικὸς καὶ δὲν προσκολλᾶται εἰς τοὺς ἡττημένους».

5. Sherwood, σελ. 832.

Ἰανουαρίου 1945¹. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 αἱ Ἑνωμένοι Πολιτεῖαι διεμαρτυρήθησαν διὰ πολυαριθμῶν διπλωματικῶν τηλεγραφημάτων πρὸς τὴν Ρωσίαν καὶ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν διὰ τὴν φύσιν τῶν ὄρων τῆς ἀνακωχῆς, τοὺς ὁποίους ἔθεσεν ἡ Ρωσία εἰς τὴν Ρουμανίαν καὶ Βουλγαρίαν, καθ' ἧς τελευταίως μόνον εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμον, καὶ τὴν Οὐγγαρίαν².

Τὸ γενικὸν συμπέρασμα, εἰς τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἶναι ὅτι, ἀφοῦ εἰς τὴν Γιουγκοσλαυίαν διὰ τοῦ Τίτο εἶχεν ἐπικρατήσει ὁ κομμουνισμός, μὲ τὴν προέλασιν τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον ὀλόκληρος περίπου ἡ ἕκτασις ἀπὸ τοῦ Βιστούλα μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῆς Ρωσίας. Μοναδικὴν ἐξαιρέσιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς ἀπετέλει ἡ Ἑλλάς, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πρώτη ἀπόπειρα τῆς ἀνοίξεως 1944 εἶχεν ἀποτύχει καὶ τὴν ὁποίαν οἱ Ρῶσοι ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν πλέον ὡς ἀντίπαλον, ὅπως οἱ Ἴταλοι καὶ Γερμανοὶ κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ Ἑλλάς μὲ τὴν ἀφοσίωσίν της εἰς τὰ πραγματικὰ δημοκρατικὰ ἰδανικὰ ἐμφανίζεται ὡς προπύργιον τῆς ὑπερασπίσεως τῶν ἰδανικῶν αὐτῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔπρεπε νὰ ὑποστῇ τὴν ἀγρίαν ἐπίθεσιν τῶν δυνάμεων τοῦ σκότους καὶ τῆς βίας, ὅπως ἐξεδηλοῦντο ἤδη ὑπὸ τὴν νέαν των μορφήν³.

Οἱ Ρῶσοι στρατιωτικοὶ ἠγέται δὲν παρέλειψαν νὰ ἐκφράσουν ἐπιδεικτικῶς τὰ παράπονά των διὰ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ κάμῃ τίποτε ἐναντίον τῶν Γερμανῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ἀκόμη τῆς εισόδου εἰς τὴν Σόφιαν τῶν ρωσικῶν στρατευμάτων, ἃν καὶ ἐγνώριζον καλῶς ὅτι εἰς τοῦτο εἶχε συντελέσει μὲ τὰς ὁδηγίας της καὶ ἡ χώρα των, ἥτις ἐποδηγέται τὴν βουλγαρικὴν πολιτικὴν. Ἡ πραγματικότης εἶναι ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐστράφησαν κατὰ τῶν Γερμανῶν μόνον, ὅταν τὰ στρατεύματα τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως εὐρίσκοντο πλέον ἐντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους⁴.

Εἰς ὀλοκλήρωσιν τῆς παιζομένης κωμωδίας, ἃν καὶ ἡ Βουλγαρία εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας ἀπὸ τῆς 7ης Σεπτεμβρίου, ὁ βουλγαρικὸς στρατός, ὅστις οὐδεμίαν ἀπολύτως ὑπέστη ἀναταραχὴν ἐκ τῆς ἀπροόπτου μεταπολιτεύσεως καὶ τῆς ἄρδην μεταβολῆς τῆς πολιτικῆς τῆς χώρας του, ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τοῦ Ρώσου στρατάρχου Τολμποῦκιν ἔλαβε παρὰ τοῦ Γενικοῦ ρωσικοῦ στρατηγείου τὴν διαταγὴν τὴν 17ην Σεπτεμβρίου, ἥτοι μετὰ ὀλόκληρον δεκαήμερον ἀπὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, «νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς

1. Ethridge, σελ. 176.

2. Cordell Hull, σελ. 1461.

3. Κύρου, Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, σελ. 162.

4. Τοῦτο βεβαίως καὶ ὁ Γιουγκοσλαῦος ἀντιστράτηγος Μιχαὴλ Ἀποστόλσκι, ἀρχηγὸς τῶν Μακεδόνων παρτιζάνων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου καὶ στενὸς συνεργάτης τοῦ στρατηγοῦ Τέμπο, εἰς ἐκπομπὴν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ Σκοπίων τῆς 15.10.1949.

Γερμανοὺς ἐκ Μακεδονίας ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἐξ Ἑλλάδος πρὸς βορρᾶν ἀποχώρησίν των». Τότε ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς ἐπεζήτησε νὰ συνεργασθῇ καὶ μὲ τοὺς Σέρβους παρτιζάνους.

Ὁ Βούλγαρος ἀρχιστρατήγος Ντόμπρι Τερπέσεφ συνηντήθη τὴν 3ην Ὀκτωβρίου 1944 μὲ τὸν Τίτο καὶ συνεφώνησε τὰς λεπτομερείας τῆς στρατιωτικῆς συνεργασίας διὰ τὴν...ἐκδίωξιν τῶν Γερμανῶν ἐκ τῆς Χερσονήσου¹. Ἡ Ρωσία διέταξε τοὺς Βουλγάρους νὰ ἀποσυρθοῦν ἐκ «Σερβίας» καὶ ὄχι ἐκ Γιουγκοσλαβίας, μὲ σκοπὸν νὰ ἀφήσῃ τὸ ζήτημα τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Μακεδονίας ἀνοικτόν. Οἱ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐν τῇ περιοχῇ Πιρίν (Βουλγαρικὴ Μακεδονία) κομιτατζήδες ἐξεδήλωσαν τότε τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὴν Λαϊκὴν δημοκρατίαν τῆς Μακεδονίας (τῶν Σκοπίων), ἣτις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἶχε συσταθῆ².

Ἄν καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῆς Ρωσίας ἠγγυᾶτο τὴν παραμέρισιν τῶν ἐκατέρωθεν διαφορῶν καὶ τὴν μείωσιν τῶν ἐκ ταύτης προστριβῶν, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν ἀρκετὴ δόσις ἐλλείψεως ἐμπιστοσύνης μεταξὺ τῶν δύο στρατιωτικῶν σχηματισμῶν, ὡς κατεδείχθη ἐκ τῶν μεγάλων ἀντιφάσεων καὶ τῶν ἀντικρουομένων ἐκατέρωθεν ἀξιώσεων στρατιωτικῶν ἐπιτυχιῶν, ὡς αὐταὶ ἐμφανίζονται εἰς τὰ βουλγαρικὰ καὶ γιουγκοσλαβικὰ πολεμικὰ ἀνακοινωθέντα τῶν πρώτων ἐβδομάδων τῶν ἠνωμένων προσπαθειῶν.

Τὴν 15ην Σεπτεμβρίου τὰ ρωσικὰ στρατεύματα ἐν μεγάλῃ πομπῇ εἰσῆλθον εἰς Σόφιαν, ὅπου ὁ ἐρυθρὸς στρατὸς ἐγένετο δεκτὸς διὰ θορυβωδῶν φιλικῶν ἐκδηλώσεων ὄλου τοῦ λαοῦ. Ἡ σπουδαιότης τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ γινομένων ἐν σχέσει πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔκειτο εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Μακεδονία καὶ ἡ Δυτικὴ Θράκη ἐν τῇ οὐσίᾳ εἶχον ἐνσωματωθῆ εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ οἱ Βούλγαροι δὲν ἐδείκνυον διάθεσιν νὰ τὰς ἐκκενώσουν.

Ἀκόμη περισσότερον ἀπειλητικὴ ἦτο ἡ συγκέντρωσις ρωσικῶν δυνάμεων κατὰ μῆκος τῶν βουλγαρικῶν συνόρων. Ὅταν ὁ βουλγαρικὸς στρατὸς

1. E.B., Macedonia ἐν The world Today, τόμ. V (1949), σελ. 167-164.

2. Λόγος Γεώργη Μαντόλεφ, ἀντιπροσώπου τῆς Μακεδονίας τοῦ Πιρίν ἐν τῷ 5ῳ Συνεδρίῳ τῆς 21ης Δεκεμβρίου 1948 τοῦ ΚΚ Βουλγαρίας. Ἡ Barker, σελ. 98, πιστεύουσα εἰς τὴν συνεννόησιν Γιουγκοσλαβῶν καὶ Μακεδόνων Πιρίν, λέγει ὅτι, τὸ Πατριωτικὸν Μέτωπον καὶ τὸ ΚΚ Βουλγαρίας ἐθορυβήθησαν σοβαρώτατα ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, διότι δὲν ἦσαν προπαρασκευασμένα νὰ χάσουν τὴν Μακεδονίαν τοῦ Πιρίν ἐκ τοιοῦτου σφάλματος, ὅπερ θὰ ἦτο πλῆγμα κατὰ τοῦ γοῦτρου τῆς Βουλγαρίας. Αἱ νεώτεραι ὁμως πληροφορίαι ἀπεκάλυψαν τὴν πλήρη συνεννόησιν τῶν τοπικῶν ἠγυῶτων τοῦ Πιρίν μὲ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Σόφιας καὶ τὸ στρατηγεῖον τοῦ Τολμποῦκιν, οἵτινες ἐρρῶθμιζον τὰ ἐκεῖ ζητήματα μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν. E. B., Macedonia ἐν The world Today, τόμ. V (1949), σελ. 161. Ὁ Βλαδίμηρος Ποπτόμωφ, μέλος τοῦ βουλγαρικοῦ Πολιτ Μπυρώ καὶ Μακεδὼν τὴν καταγωγὴν, εἰδοποίησεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνῃ οὐδεμία προσπάθεια συγχωνεύσεως τῆς Μακεδονίας τοῦ Πιρίν πρὸς τὴν Μακεδονίαν τοῦ Ἀξιοῦ.

μετεσχηματίσθη ἐν μιᾷ νυκτὶ εἰς τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ἀπὸ σχηματισμὸν τῆς γερμανικῆς κατοχῆς εἰς σχηματισμὸν τοῦ πολεμοῦντος τὴν γερμανικὴν κατοχὴν, ἠγέρθη πρόβλημα ἐρυθροῦ στρατοῦ διὰ τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Θράκης τί θὰ πράξουν. Αἱ περιοχαὶ αὐταὶ ἔκειντο ἔξω τοῦ θεάτρου τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου οἱ Βούλγαροι ἐζήτησαν αἰφνιδίως νὰ ὑπαχθοῦν. Ἡ φυσικὴ λύσις ἦτο νὰ ἀποσυρθοῦν ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην εἰς τὴν προπολεμικὴν Βουλγαρίαν, ἀπαλλάσσοντες τοὺς Συμμάχους ἐνὸς προβλήματος στρατιωτικῆς μορφῆς καὶ τοὺς Ἑλληνας ἐνὸς μισητοῦ ἐφιάλτου. Οἱ Βούλγαροι ὅμως ἐπικαλοῦνται πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς λόγους, διὰ νὰ παραμείνουν. Ὁ στρατιωτικὸς λόγος ἦτο ὅτι εἶχον ἀνάγκην νὰ τηρήσουν μέτωπον κατὰ τῶν Γερμανῶν κατὰ μῆκος τοῦ Στρουμόνος. Ὁ πολιτικὸς ἦτο ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ πραγματικὴ «de facto» ἑλληνικὴ ἐξουσία, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἣτις ἐπὶ τρία ἔτη ἀπετέλει οὐσιαστικῶς τμῆμα τῆς Βουλγαρίας¹.

Ὁ Ἑλληνισμὸς παρηκολούθει μὲ ἀγωνίαν, διὰ νὰ ἴδῃ τί θὰ συνέβαινεν. Ὑπῆρχον φῆμαι συμφωνιῶν μεταξὺ τοῦ ΚΚΕ καὶ τῶν Βουλγάρων, ὅτι τμῆμα τῆς ΒΑ Ἑλλάδος θὰ παρέμενεν εἰς βουλγαρικὰς χεῖρας, καὶ ἄλλαι, ὅτι θὰ συνενοῦτο μὲ τὸ αὐτόνομον κράτος τῆς Μακεδονίας, τὸ ὁποῖον ἦτο προσφιλὲς εἰς τὸν βαλκανικὸν κομμουνισμὸν. Αἱ φῆμαι αὐταὶ διεψεύσθησαν τότε καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατάρχης Οὐῖλσον ἐδήλωσεν ὅτι οὐδεμία τοιαύτη ὑποχρέωσις ἔχει ἀναληφθῆ ὑπὸ οἰασδήποτε ἀρχῆς. Ἦτο μία τῶν προϋποθέσεων, αἱ ὁποῖαι ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν συμμάχων διὰ σύναψιν τῆς παραμεινάσης ἀνυπογράφου ἀνακωχῆς μὲ τὴν Βουλγαρίαν, ὅτι ὅλα τὰ βουλγαρικὰ στρατεύματα δέον ἐν πρώτοις νὰ ἀποχωρήσουν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐν τούτοις αἱ φῆμαι ἐξηκολούθουν, μέχρι σημείου νὰ καθορίσουν τὴν ἡμερομηνίαν, καθ' ἣν τὸ ΚΚΕ θὰ ἀνεκήρυσσε τὴν αὐτονομίαν τῆς Μακεδονίας ἐν Θεσσαλονίκῃ. Πάντως εἶναι δυνατὸν νὰ εἶχε γίνῃ τοιαύτη συμφωνία πρὸ τοῦ 1944 μεταξὺ τοῦ ΚΚΕ καὶ τῶν βουλγαρικῶν ἀρχῶν, αὗται ὅμως νῦν ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξασφαλίσουν ἐκ νέου κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὰ συμφωνηθέντα προηγουμένως λόγῳ τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς τῆς στρατιωτικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως².

Ἡ συνάντησις τῶν Τσῶρτσιλ - Ρούτβελτ τὴν 11^{ην} Σεπτεμβρίου 1944 ἐν Κεμπέκ τοῦ Καναδά ἦτο ἀπόπειρα in extremis, διὰ νὰ ἀναχαιτίσουν τὸ σοβιετικὸν κῦμα, τὸ ὁποῖον ἐξεχύνετο πρὸς τὴν Μεσόγειον. Ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ, καθὼς καὶ τὸ Αἰγαῖον, καὶ κατὰ συνέπειαν ὀλόκληρον τὸ ἀμυντικὸν σύστημα τῆς Τουρκίας ἀπεγυ-

1. Woodhouse, σελ. 207 - 208.

2. Woodhouse, σελ. 208 - 209.

μνοῦτο¹. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶχεν ἀφεθῆ ἕξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν Τίτο, πρῶην μέλος τῆς Κομμιντέρν καὶ ἔμπιστον τοῦ Πολιτ Μπυρώ, ὅστις ἀπροκαλύπτως ἐξεθείαζε μίαν κομμουνιστικὴν Ὅμοσπονδίαν τῶν Βαλκανίων ἀπὸ Δαρδανελλίων μέχρι τῆς Τεργέστης², ἣν μάλιστα ἠπέιλει νὰ καταλάβῃ ἀμέσως. Ἐν τέλει ὁ Τσῶρτσιλ μετέβη ἐπειγόντως εἰς τὴν Τεργέστην, σύρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Μικολαίτσικ, ἀντιπρόεδρον τῆς Πολωνικῆς κυβερνήσεως, ὡς ἐξιλαστήριον θῦμα. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ὀκτωβρίου 1944 ὁ Τσῶρτσιλ καὶ ὁ Ἡντεν ἐπεσκέφθησαν τὴν Μόσχαν, διὰ νὰ συζητήσουν μὲ τὸν Στάλιν τὰ ἀνακύψαντα ἐκ τῆς ἰδιορρύθμου ὑπογραφῆς τῶν στρατιωτικῶν ἀναχωρῶν ζητήματα καὶ τὰ μεταπολεμικὰ προβλήματα³ καὶ ἰδίως τὸ ζήτημα τῆς ἐν Βαλκανικῇ προελάσεως τῶν σοβιετικῶν στρατευμάτων⁴. Τὴν 14ην Ὀκτωβρίου ἐγένετο μακρὰ συνάντησις αὐτῶν μετὰ τῶν Μολότωφ, Βισίνσκυ καὶ τοῦ Ἀμερικανοῦ πρεσβευτοῦ Χάριμμαν. Ὁ χειρισμὸς τῶν Σοβιετικῶν συμφερόντων εἰς τὰ Βαλκάνια εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς τὸν Ἄνδρ. Βισίνσκυ, ὡς ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν⁵, ἔκτοτε δὲ θὰ συναντῶμεν τὴν σκοτεινὴν δρᾶσιν αὐτοῦ εἰς πᾶν ἀναφυόμενον ἐν τῇ Βαλκανικῇ ζήτημα.

Οἱ Ἄγγλοι ἐζήτησαν νὰ λυθῆ ὀριστικῶς τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν ὁρίων τῶν «ζωνῶν ἐπιρροῆς» ἐν τῇ Βαλκανικῇ, πρᾶγμα, ὅπερ ἀπὸ πολλῶν ἡδὴ μηνῶν παρείλκυον οἱ Ρῶσοι. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἀνέκαθεν ἀντετίθετο ἡ Ἀμερικὴ. Ἀπὸ τῆς ἀνοιξέως τοῦ 1944, ὡς εἶδομεν, ἤχθη τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπὶ τάπητος καὶ ἐκοινοποιήθη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τόσον ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν Ρώσων. Αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι ἀντέστησαν εἰς τὴν πολιτικὴν ἰσοροπήσεως δυνάμεων ἐν τῇ Βαλκανικῇ ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι αὕτη θὰ ἔσπειρε σπόρους ἀντιζηλίας τῶν Μεγάλων Δυνάμεων μετὰ τὸν πόλεμον. Ὁ Στετίνιους ἀντετίθετο πρὸς τὸν Τσῶρτσιλ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐκτὸς αὐτοῦ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρξε γενικωτέρα ἀντίθεσις τῆς Ἀμερικῆς πρὸς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν⁶. Αἱ ἀμερικανικαὶ ἀντιρροήσεις ἐν τέλει ὑπερениκήθησαν τῇ προσωπικῇ ἐπεμβάσει τοῦ Τσῶρτσιλ καὶ τελικῶς ἐγένετο δεκτὸν νὰ ἐπιζητηθῆ μία πλέον χονδρική διαίρεσις σφαιρῶν⁷. Οὐχ ἦττον ὁ Χόπκινς ἀνησυχῶν, διότι ἡ συζήτησις ἐν Μόσχᾳ θὰ ἐγένετο ἄνευ τῆς Ἀμερικῆς, ἐξουσιοδότησε τὸν πρεσβευτὴν

1. Lacoste, σελ. 13.

2. Lacoste, σελ. 13.

3. John R. Deane, *Negotiating on military assistance ἐν Raymond Dennet καὶ Joseph E. Johnson, Negotiating with the Russians*, Boston 1951, σ. 20.

4. Cordell Hull, σελ. 1461.

5. Ethridge, αὐτόθι, σελ. 193.

6. Sherwood, σελ. 837.

7. Ethridge, σελ. 176-177.

Χάρριμαν νὰ παραστῆ ὡς παρατηρητὴς κατὰ τὰς σχετικὰς συνεννοήσεις ¹.

Ἐν Μόσχᾳ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1944 ἐγένοντο δι' ἀπ' εὐθείας συνομιλιῶν αἱ τελικαὶ συνεννοήσεις μεταξὺ τῶν Σοβιετικῶν καὶ Βρετανῶν πολιτικῶν διὰ τὸν καθορισμὸν ζωνῶν ἐπιρροῆς εἰς τὴν Βαλκανικὴν, τῶν Τσῶρτσιλ, Στάλιν, Ἦντεν καὶ Μολότωφ. Ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ἡ Ρωσία θὰ εἶχε προέχουσαν ἐπιρροὴν ἐν Ρουμανίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ, ἐνῶ ἡ Μεγάλη Βρετανία ὁμοίαν θέσιν ἐν Ἑλλάδι. Οὕτω διηρέθησαν τὰ Βαλκάνια εἰς δύο νέας ζώνας ἐπιρροῶν καὶ ἐπροστατεύθησαν τὰ ἐν τῇ Μεσογείῳ βρετανικὰ συμφέροντα. Αἱ συνεννοήσεις αὐταὶ ἐγένοντο ἄνευ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὧν ὁ ἐν Μόσχᾳ πρεσβευτὴς Χάρριμαν μετεῖχεν ὡς ἀπλοῦς παρατηρητὴς. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ ἐκ τῶν παραχωρήσεων τῶν δυτικῶν πρὸς τοὺς Ρώσους κατὰ τὴν σύναψιν τῶν ἀναχωρῶν, οἱ σοβιετικοὶ πολιτικοὶ συνήγαγον παρὰ τὰς ἀμερικανικὰς ἀντιρροήσεις τὸ συμπέρασμα, ὅτι αἱ Ἠνωμένα Πολιτεία δὲν ἐνδιαφέρονται εἰδικῶς διὰ τὰ Βαλκάνια καὶ ὅτι ταῦτα ἀφοροῦν εἰς αὐτοὺς μόνον καὶ τοὺς Ἄγγλους ².

Ἡ ἐπιτευχθεῖσα συμφωνία καθώριζεν ὅτι ἡ Ρωσία θὰ εἶχε σφαιραὶν ἐπιρροῆς τῆς ἐν Ρουμανίᾳ, Οὐγγαρίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ κατὰ 80% ³, τοῦ ὑπολοίπου 20% ⁴ ἀπομένοντος διὰ τὴν Ἄγγλιαν, ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ αἱ δύο δυνάμεις θὰ εἶχον ἀνὰ 50% ⁴ καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀπετέλει ἀποκλειστικῶς ζώνην ἀγγλικῆς ἐπιρροῆς, δι' ἣν ἡ Μεγάλη Βρετανία θὰ εἶχε τὴν ἀποκλειστικὴν εὐθύνην ⁵. Ἐπὶ πλέον οἱ Ρῶσοι εἶχον συγκατατεθῆ ἐπισημῶς «νὰ μὴ ἐπέμβουν ἐν Ἑλλάδι, ἐὰν ἡ Ἄγγλία ἐθεώρει ἀναγκαῖον νὰ ἐπέμβῃ στρατιωτικῶς ἐν αὐτῇ διὰ νὰ καταστείλῃ ἐνδεχομένης ταραχᾶς». Εἰς ἀντάλλαγμα ἡ Μεγάλη Βρετανία θὰ ἀνεγνώριζε τὸ αὐτὸ δικαίωμα τῆς Ρωσίας νὰ διατηρῆ μόνη τῆς τὴν τάξιν ἐν Ρουμανίᾳ ⁶. Οὕτω τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1944, ὅτε ἔτεροματίσθη ἡ Διάσκεψις τῆς Μόσχας, ὁ Τσῶρτσιλ ἐγκατέλειψε τὴν Πολωνίαν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ρωσίας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ ἀποσπᾶσθαι ἐν modus vivendi παραδεκτὸν εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ δὴ τὴν Ἑλλάδα ⁷. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ προελαύων ἐρυθρὸς στρατὸς «ἀπληλευθέρωσε» τὸ Βελιγράδιον.

1. Sherwood, σελ. 832-833.

2. Ethridge, σελ. 177.

3. Cordell Hull, σελ. 1453.—Stettinius, σελ. 12.

4. Cordell Hull, σελ. 1453.—Stettinius, σελ. 12.

5. Stettinius, σελ. 12.

6. Byrnes, σελ. 177.—Ζαφειροπούλου, σελ. 125. Καὶ πράγματι ὁ Στάλιν ἐτήρησεν αὐστηρῶς τὴν συμφωνίαν αὐτὴν κατὰ τὸ Δεκεμβριανὸν κίνημα παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ἦτο πολὺ δυσάρεστος εἰς αὐτὸν ἡ δέσμευσις του πρὸς μὴ ἐπέμβασιν καὶ ἡ ἀποτυχία τοῦ κινήματος τῶν ἐν Ἑλλάδι κομμουνιστῶν.

7. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων ἡ Ρωσία οὐ μόνον ἀπέκτα τὰ ἐδάφη, τὰ κείμενα ἀνατολικῶς τῆς γραμμῆς Κῶρζον καὶ τὴν Γαλικίαν, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Ἀβρόβ, ὅπερ οὐδέποτε κατὰ τὸ παρελθὸν ἦτο ῥωσικόν, ἀλλὰ προσήρτα καὶ ὀλόκληρον

Ἐν τῇ 31ῃ Ὀκτωβρίου 1944 οἱ Γερμανοὶ εἶχον ἤδη ἀποσυρθῆ ἔκ Βορείου Ἑλλάδος, ἐν σῶμα στρατοῦ τοῦ ΕΛΑΣ κατέλαβε καὶ τὸ τελευταῖον ἀπομείναν κέντρον, τὴν Θεσσαλονίκην. Εἰς τὸ στρατηγεῖον τοῦ Μάρκου ἐν Θεσσαλονίκῃ κατ' Ὀκτώβριον 1944 εἶχεν ἀποσταλῆ βουλγαρικὴ στρατιωτικὴ ἀποστολὴ συνδέσμου.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς εἰς Ἀθήνας ἐπιστρεψάσης Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἦτο καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα νὰ ἐπιτύχη μέσῳ τῶν Ἄγγλων τὴν ἀποχώρησιν τῶν Βουλγάρων ἔκ τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν, ὄντως δὲ ἡ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἠρνήθη νὰ συνάψῃ μετὰ τῶν Βουλγάρων ἀνακωχήν, πρὶν τοῦτο ἐπιτευχθῆ. Ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Δυτικῶν συμμάχων ἦτο ἀδύνατον ἡ Ρωσία παρὰ τὴν κατάπαυσιν τοῦ πυρὸς νὰ παράσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν Γεωργίεφ ἔγκυρον «συμμαχικὴν» ἀνακωχὴν χωρὶς ἡ Βουλγαρία νὰ ἐκκενώσῃ τὰ ὑπ' αὐτῆς κατεχόμενα ἑλληνικὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα ἐξηκολούθει νὰ κρατῆ καὶ ἠρνεῖτο νὰ ἐκκενώσῃ. Οὕτως ἡ Βουλγαρία ἦτο τυπικῶς ἐμπόλεμος μὲ ἀμφότερα τὰ ἐν Εὐρώπῃ ἐμπόλεμα στρατόπεδα. Ἡ ἀνωμαλία αὐτὴ διήρκεσε de jure μέχρι τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1944, ὅποτε οἱ Βούλγαροι μετὰ τὴν ὑπογραφήν ἐν Μόσχᾳ τῆς ὀριστικῆς ἀνακωχῆς αὐθημερόν, ἱκανοποίησαν τοὺς Δυτικοὺς συμμάχους, ἀποσυρθέντες ἔξ ὀλοκλήρου τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν¹. Ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ Ρωσία ἤσκησε δῆθεν πίεσιν ἐπὶ τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ τὴν ἐξαναγκάσῃ νὰ ἀποσύρῃ τὰ στρατεύματά της ἔξ Ἑλλάδος. Τοῦτο εἶναι τελείως ἀντίθετον πρὸς τὴν πραγματικότητα. Διότι ἡ Ρωσία τοῦναντίον ἐνεθάρρυνε τὴν Βουλγαρίαν νὰ παραμείνῃ ἐν Μακεδονίᾳ, ὅταν δὲ ἐκείνη ἐξαναγκάσθη εἰς ἀποχώρησιν ὑπὸ τῆς βρετανικῆς πίεσεως, τότε καὶ ἡ Ρωσία ἐδήλωσεν ὅτι ἤσκησε καὶ αὐτὴ πίεσιν.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας ἡ κατάστασις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἦτο λίαν συγκεχυμένη. Οἱ Βούλγαροι, βλέποντες τὸ ἐπικείμενον ἄδοξον τέλος των, προσεπάθουν μὲ πᾶν μέσον νὰ συμπληρώσουν τὴν ἐν αὐτῇ καταστροφὴν καὶ νὰ καταπτόησιν τοὺς κατοίκους, διὰ νὰ μὴ ἐξεγερθοῦν ἐναντίον των. Ἡ Π μεραρχία τοῦ ΕΛΑΣ διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 1/26 τῆς 9ης Σεπτεμβρίου 1944 ἐγγράφου προκηρύξεως της πρὸς τοὺς κατοίκους Νέας Μπάφρας, Κορμίστας, Νικήσανης κλπ. τοῦ Παγγαίου διατάσσει τὸν ἀφοπλισμὸν των καὶ τὴν ὑπακοὴν των εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν βουλγαρικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, κατὰ διαταγὴν δὲ τῶν Βουλγάρων κατέστρεψε διὰ βολῆς πυροβολικοῦ ἔκ θεμελίων διάφορα χωρία τοῦ Παγγαίου, τὰ ὁποῖα δὲν συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν προκήρυξιν².

τὸ βιομηχανικὸν πρωσσικὸν τρίγωνον, τὸ κείμενον περίξ τοῦ Καϊνίξμπεργκ. Ἡ νόμιμος Πολωνικὴ κυβέρνησις τοῦ Ἀρτσιτζέβσκι ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν τέταρτον αὐτὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας, ἀλλ' ἐξουδετερώθη ἀμέσως ὑπὸ τῶν Ρώσων.

1. Woodhouse, σελ. 200.

2. Δύο χρόνια πολέμου, σελ. 14.— Ἐπιβουλὴ, σελ. 19.

Οἱ Βούλγαροι κατ' ἐπιταγὴν τῶν Ρώσων ἐπέμενον ὅπως αἱ δυνάμεις των κατοχῆς παραμείνουν εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη, ἔκαμνον δὲ τοὺς παραβολωτέρους συνδυασμοὺς συνεργασίας μὲ τὰς τοπικὰς ἐπιτροπὰς τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΚΚΕ, καθὼς καὶ μὲ τὰ ἐκεῖ σώματα τοῦ ΕΛΑΣ, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των. Ὡς πρόσχημα ἔφερον τὴν δῆθεν ἐπιθυμίαν των νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν κατὰ τὴν πρὸς βορρᾶν ὑποχώρησιν των ἢ τοῦλάχιστον νὰ ὑπερασπισθοῦν τὴν γραμμὴν τοῦ Στρυμόνος ἐναντι ἐνδεχομένης γερμανικῆς προσπαθείας, νὰ...εἰσδύσουν εἰς Βουλγαρίαν. Ὁ νέος Βούλγαρος ὑπουργὸς τῶν στρατιωτικῶν Λαμιὰν Βέλτσεφ προσεκάλεσε τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀγγλοαμερικανικῆς στρατιωτικῆς ἀποστολῆς νὰ μεταβῇ εἰς Σόφιαν, ὅπου μετὰ κοπιώδεις διαπραγματεύσεις συνεφωνήθη οἱ Βούλγαροι νὰ ἐνισχύσουν μὲ βαρῆα ὄπλα τὰς ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ δρώσας ἐθνικὰς ὁμάδας ἀντιστάσεως τῆς ΠΑΟ καὶ τοῦ Ἀντὼν Τσαούς, πρᾶγμα, ὅπερ ὄχι μόνον δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ ἐχρησίμωσαν εἰς τοὺς Βουλγάρους, διὰ νὰ ἀποκοιμήσουν τοὺς Ἑλληνας ἐθνικόφρονας περὶ τῶν ἀπωτέρων δολίων προθέσεών των. Τὰ τελευταῖα βουλγαρικὰ στρατεύματα ἤρχισαν ἀποχωροῦντα ἐξ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας τὴν 25ην Ὀκτωβρίου 1944, παραδίδοντα τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς χώρας εἰς τὸ ΕΑΜ, ἡ δὲ ἀνακωχὴ μετὰ τῆς Βουλγαρίας ὑπεγράφη, ὡς ἐλέχθη, τὴν 28ην Ὀκτωβρίου, ὁπότε καὶ συνετελέσθη ἡ πλήρης ἀποχώρησις των.

Ἄμα τῇ ἐνάρξει τῆς προελάσεως τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ εἰς τὰ Βαλκάνια εἶδομεν νὰ ἐκρηγνύωνται ἐπιδεικτικῶς ὄργανωθέντα ὑπὸ τῆς Ρωσίας δῆθεν ἀπελευθερωτικὰ κινήματα εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα, τὰς Ἀθήνας, καθὼς καὶ εἰς Δαλματίαν καὶ τὴν Τεργέστην. Ἡ Ἀγγλία θοροβηθεῖσα ἀπεφάσισε τότε νὰ ἀποβιβάσῃ δυνάμεις εἰς Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὰς δαλματικὰς ἀκτὰς, διότι ἡ Ρωσία εἶχε παραβῆ τὰς ὑποχρεώσεις της, ἀποστέλλουσα δυνάμεις τοῦ ἐρυθροῦ στρατοῦ εἰς Γιουγκοσλαβίαν χωρὶς νὰ συμβουλευθῇ τοὺς συμμάχους της, καὶ ἰδίως τὸ ἀμέσως ἐνδιαφερόμενον Λονδῖνον. Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1944 τὸ βρετανικὸν ἀπόσπασμα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποβιβασθῆ εἰς Δαλματίαν, εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀδριατικῆς, περικυκλωθὲν ὑπὸ Γιουγκοσλαύων παρτιζάνων καὶ ἀπειληθὲν ὑπ' αὐτῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβῇ τῶν πλοίων του καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ κάθε ἰδέαν περὶ ὑποστηρίξεως τῶν ἐν Γιουγκοσλαβίᾳ ἐθνικιστῶν τοῦ Μιχαήλοβιτς. Ὁ Γιώργη Δημητρώφ ἐπέστρεψεν εἰς Βουλγαρίαν ἐκ Μόσχας τὴν 7ην Νοεμβρίου 1944 μετὰ ἀπουσίαν 22 ἐτῶν ἑξορίας, διὰ νὰ λάβῃ εἰς χεῖράς του τὴν ἐξουσίαν, διότι αἱ ὀρισθεῖσαι διὰ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1944 ἐκλογαὶ εἶχον ἀναβληθῆ διὰ τὴν 18ην Νοεμβρίου. Ἡ Ρωσία ἦτο τώρα ἀποκλειστικὴ κυρίαρχος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου πλὴν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἐπαναστατικὰ στοιχεῖα μετ' ὀλίγον, τὴν 3ην Δεκεμβρίου 1944, ἐζήτησαν νὰ καταλάβουν τὴν ἀρχὴν

διὰ τῆς βίας καὶ τῆς τρομοκρατίας, τῆς ἀσκηθείσης ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ «κινήματος ἀντιστάσεως», ὅπισθεν τῶν ὁποίων ἐκρύπτοντο αἱ ὀργανωμέναι κομμουνιστικαὶ δυνάμεις. Ἡ Ρωσία διὰ τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν ἦτο βεβαία ὅτι θὰ ἔθετε σταθερὸν πόδα ἐν Ἑλλάδι, ἵνα κατόπιν κυριαρχήσῃ πλήρως τῆς λεκάνης τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ πῆσῃ τὴν Τουρκίαν. Εὐτυχῶς τότε ἀπέτυχε, διότι ἡ Ἑλλάς ἐκράτησε καλά.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δεκεμβρίου 1944 ἀντὶ τῆς ἐν Σόφια συμφωνηθείσης ἐνισχύσεως τῶν ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ἐθνικῶν σωμάτων ἀντιστάσεως οἱ Ἕλληνες κομμουνισταὶ ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μὲ τοὺς ὑπολειφθέντας ἐν τῇ χώρᾳ Βουλγάρους κομιτατζῆδες προσέβαλον αἰφνιδιαστικῶς τὰ ἐθνικὰ σώματα καὶ τὰ διέλυσαν¹. Ὁ συνταγματάρχης Ἀβδελλᾶς, ὅπως καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, συλληφθεὶς διὰ δόλου ὑπὸ τοῦ ΕΛΑΣ, ἐβασανίσθη καὶ κατεκρεουργήθη κατ' ἀπάνθρωπον τρόπον, τὰ δὲ ὑπολείμματα τῶν δυνάμεων τῶν ἐθνικῶν ὁμάδων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας ἠχμαλωτίσθησαν. Οἱ συνταγματάρχαι Σφέτσιος καὶ Παπαθανασίου καὶ ὁ Ἀντῶν Τσαοῦς τῇ ἐπεμβάσει τῶν Ἀγγλων συνδέσμων διέφυγον εἰς Ἀθήνας².

Τὴν 22αν Δεκεμβρίου 1944 ἡ Κυβέρνησις τῆς Σόφιας προώθησεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ σύνορα ἐν βουλγαρικὸν τάγμα τακτικοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποίου οἱ ὀπλίται εἶχον μεταμφιεσθῆ εἰς χωρικούς, διὰ νὰ εἰσβάλῃ ἐντὸς τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους. Ἡ εἶδησις αὕτη ἐπροξένησε ζοηρὰν ἀνησυχίαν εἰς τὸ Λονδῖνον καὶ τὸ Φόρεϊν Ὁφφισ διὰ εἰδικοῦ διαβήματός του ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Ρώσου στρατιωτικοῦ ἀκολούθου ἐπὶ τῶν συνεπειῶν μιᾶς τοιαύτης ἐνεργείας³.

Ὁ Στάλιν κατόπιν τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἐν Ἑλλάδι κομμουνιστικοῦ κινήματος ἀπήτησεν ἐν συνεχείᾳ ὡς σφαῖραν ρωσικῆς ἐπιρροῆς ὅλα τὰ ἐδάφη ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τοῦ Αἰγαίου καὶ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς, ὅπου ἐν τῇ οὐσίᾳ ἐπεκράτει. Ἐν Ρουμανίᾳ ἐν ἐλαχίστῳ χρονικῷ διαστήματι τῇ προσωπικῇ ἐπεμβάσει τοῦ Βισίνσκυ, εἰδικῶς πρὸς τοῦτο ἀφιχθέντος εἰς Βουκουρέστιον, ἀντικατεστάθη ἡ Ρουμανικὴ ἀστικὴ κυβέρνησις ὑπὸ κομμουνιστικῆς⁴. Ὅλαι αἱ εἰδήσεις, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς τοὺς Δυτικούς συμμάχους ἐκ Ρουμανίας καὶ Βουλγαρίας, ἦσαν ἀπογοητευτικαὶ⁵. Ὁ Ἀμερικανὸς Frank O'Brien, ἀνταποκριτὴς τοῦ Associated Press, ὅστις ἦτο τότε εἰς Ρουμανίαν, ἐγνώρισε βραδύτερον εἰς τὸν Forrestall ὅτι

1. Barker, σελ. 82.—Woodhouse, σελ. 208.

2. Barker, σελ. 83.—Woodhouse, σελ. 219.

3. Ν. Κουτσοῦμῆς, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1953.

4. Ethridge, σελ. 195-200.

5. Ν. Κουτσοῦμῆς, εἰς ἐφημ. «Ἔθνος» τῆς 30ῆς Δεκεμβρίου 1953.

ἀπεγοητεύθη πλήρως ἀπὸ τοὺς Ρώσους. Ἦτο σαφέστατον δι' αὐτοὺς ὅτι οἱ Ρῶσοι ἐχρησιμοποιοῦν τὴν ἰδίαν τακτικὴν μὲ τοὺς νατσιαστὰς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι αὕτη ἦτο βιαιοτέρα¹. Κατόπιν τούτου οἱ Δυτικοὶ εὗρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην, διὰ νὰ ἔχουν ὑπευθύνους πληροφορίας, νὰ ἀποστείλουν εἰς Βουλγαρίαν, Ρουμανίαν καὶ Μόσχαν τὸν Ethridge, διὰ νὰ μορφώσῃ προσωπικῶς γνώμην. Οὗτος ἐξετέλεσεν ἐν τάχει καὶ ἐπιτυχῶς τὴν ἐντολήν του καὶ τὴν 8ην Δεκεμβρίου 1944 ὑπέβαλε πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τὴν σχετικὴν ἔκθεσίν του². Αἱ πληροφορίες του δὲν ἦσαν διάφοροι τῶν τοῦ δημοσιογράφου Ο' Brien καὶ τῶν ἐξ ἄλλων πηγῶν ληφθεισῶν. Ἦτο πλέον σαφὲς ὅτι ἡ Τεργέστη, ἡ Θεσσαλονίκη καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις ἦσαν οἱ πραγματικοὶ τελικοὶ σκοποὶ τῶν Ρώσων³.

1. Milles, σελ. 181.

2. Ethridge, σελ. 200.

3. Lacoste, σελ. 14.